

Οδηγός Εκπαιδευτή

“Now What? Preparing and Empowering
Youth Leaving Care”

Erasmus+

Now
What

Πίνακας Περιεχομένων

▽ Εισαγωγή στον οδηγό	6
▽ Εισαγωγή στην Εκπαίδευση: Το Υπόβαθρο	8
▽ Τα Δικαιώματα του Παιδιού	10
▽ Εναλλακτική Φροντίδα στην Ευρώπη και στον Κόσμο	19
▽ Παροχή Εναλλακτικής Φροντίδας και Ανάπτυξη του Παιδιού	27
▽ Η Ζωή και η Επιβίωση μετά το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας	34
▽ Πλάνο Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης	38
▽ Η Περίπτωση των Ασυνόδευτων Παιδιών	43
▽ Η Περίπτωση των Παιδιών σε Σύγκρουση με το Νόμο	52

Εισαγωγή

Το παρόν εγχειρίδιο με τίτλο “Οδηγός για τους Εκπαιδευτές” έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο της δράσης 2 (Το Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο και το Υλικό Εκπαίδευσης) του έργου με τίτλο “Now What?: Προετοιμασία και ενδυνάμωση των νέων που αποχωρούν από δομές προστασίας και φροντίδας”, που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus + της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πρόγραμμα “Now What?”, στοχεύει στην επαρκή και αποτελεσματική προετοιμασία των νέων που αποχωρούν από τις δομές προστασίας και φροντίδας προς την ανεξάρτητη ζωή μέσω εκπαιδευτικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων. Το έργο θα υλοποιείται στις ακόλουθες τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες: Πορτογαλία, Ρουμανία, Αλβανία και Ελλάδα.

Πιο συγκεκριμένα, το έργο αναπτύσσει και υλοποιεί διάφορες δραστηριότητες για να επιτύχει τους στόχους του και να προετοιμάσει πλήρως τα παιδιά και τους νέους να αποχωρήσουν από το σύστημα προστασίας και φροντίδας της χώρας τους και να εισέλθουν στην ανεξάρτητη ενήλικη ζωή. Τέτοιες δραστηριότητες περιλαμβάνουν μια δράση έρευνας, όπου ειφράζονται οι εκπαιδευτικές ανάγκες τους, ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα όπου οι νέοι εκπαιδεύονται σε συγκεκριμένες δεξιότητες ζωής και υποστηρικτικές δραστηριότητες ενίσχυσης, η σημαντικότερη από τις οποίες είναι η ανάπτυξη μιας σχέσης καθοδήγησης (mentoring) μεταξύ κάθε συμμετέχοντος νέου και ενός ενήλικου. Όσον αφορά το σύνολο των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την εκπαιδευτική υποστήριξη που παρέχεται σε άτομα που αποχωρούν από τις δομές προστασίας και φροντίδας, οι εταίροι του έργου σχεδίασαν, ανέπτυξαν και υλοποίησαν μια σειρά εκπαιδευτικών παρεμβάσεων με τίτλο “Τα Σεμινάρια δεξιοτήτων Ζωής”. Κατά τη διάρκεια των σεμιναρίων, τα άτομα που αποχωρούν από τις δομές προστασίας και φροντίδας, εκπαιδεύονται σε αυτές τις δεξιότητες ζωής, οι οποίες, σύμφωνα με διεθνή ευρήματα και την έρευνα του “Now What?” για την ανάλυση των αναγκών τους (Δράση 1), είναι απαραίτητες για την ομαλή μετάβασή τους από την φροντίδα στην ανεξαρτησία. Η εκπαίδευση περιλαμβάνει συγκεκριμένες θεματικές ενότητες, όπως η μόρφωση, η στέγαση, η πολιτειότητα, η εργασία και η υγεία, ώστε να αποκτήσουν και να αναπτύξουν τις αντίστοιχες δεξιότητες.

Λαμβάνοντας υπόψη τον καθοριστικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο εκπαιδευτής των σεμιναρίων δεξιοτήτων ζωής για την επιτυχία και την αποτελεσματικότητα των σεμιναρίων, πριν από την υλοποίησή τους αναπτύχθηκε μια σειρά υποστηρικτικών δραστηριοτήτων από τους εταίρους του έργου, που απευθύνονται στους εκπαιδευτές. Οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν:

- Την διοργάνωση του σεμιναρίου «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών», που απευθύνεται σε 15 επιλεγμένους εκπαιδευτές από τις συμμετέχουσες χώρες, και διοργανώνεται από το Πανεπιστήμιο της Lusofona
- την ανάπτυξη του “Οδηγού για τους εκπαιδευτές”, προκειμένου να υποστηριχθεί η εκμάθησή τους και να διευκολυνθεί ο ρόλος τους ως εκπαιδευτές στα σεμινάρια δεξιοτήτων ζωής
- την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού προγράμματος και του εκπαιδευτικού υλικού που θα χρησιμοποιηθεί κατά τη διδασκαλία των δεξιοτήτων ζωής στους νέους που αποχωρούν από τις δομές προστασίας και φροντίδας.

Το παρόν εγχειρίδιο, “Οδηγός για τους Εκπαιδευτές”, περιλαμβάνει τις απαραίτητες πληροφορίες τις οποίες όλοι οι εκπαιδευτές θα πρέπει να λάβουν υπόψη πριν από την διδασκαλία των σεμιναρίων, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας που προορίζεται για άτομα που αποχωρούν από τις δομές προστασίας και φροντίδας. Έχει αναπτυχθεί στα Αγγλικά και έχει μεταφραστεί και προσαρμοστεί στις 5 γλώσσες των εταιρών του “Now what?” (ρουμανικά, ελληνικά, αλβανικά και πορτογαλικά), έτσι ώστε να εφαρμόζεται και να χρησιμοποιηθεί σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες, ακόμη και μετά το τέλος του έργου.

Συνοπτικά, ο Οδηγός παρέχει πληροφορίες για τα δικαιώματα των παιδιών με ιδιαίτερη έμφαση στα δικαιώματα των παιδιών που μένουν σε δομές προστασίας και φροντίδας, πριν παρουσιάσει την τρέχουσα κατάσταση σχετικά με την παροχή φροντίδας στις ευρωπαϊκές χώρες και σε διεθνές επίπεδο. Τα ευρήματα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζεται η ανάπτυξη των παιδιών από την εμπειρία τους στις δομές προστασίας και φροντίδας περιλαμβάνονται σε ένα ξεχωριστό κεφάλαιο, μόνο και μόνο για να επισημανθεί η σημασία της ομαλής και έγκαιρης μετάβασης από το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας στην ανεξάρτητη διαβίωση, χωρίς ωστόσο να παραμελούνται τα προβλήματα που προκύπτουν κατά τη διάρκεια αυτής της μετάβασης. Στον Οδηγό ένα ξεχωριστό κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην αναγκαιότητα ενός εξατομικευμένου σχεδίου, του Πλάνου Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης, για κάθε άτομο που αποχωρεί από το Σύστημα εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας, σχετικά με τα πρώτα βήματα που αποφασίζει να κάνει κατά τους πρώτους μήνες (ή χρόνια) της ενηλικίωσης, ενώ δίνεται ιδιαίτερη προσοχή σε δύο από τις πιο ευάλωτες ομάδες παιδιών: τα ασυνόδευτα παιδιά και τα παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο. Τέλος, έχουν προστεθεί στον Οδηγό μια σειρά παραρτημάτων, προκειμένου να παρέχονται στους εκπαιδευτές πρακτικές επιβοηθητικές πληροφορίες σχετικά με την υλοποίηση των Σεμιναρίων για τις Δεξιότητες Ζωής.

Εισαγωγή στην Εκπαίδευση: Το Υπόβαθρο

Η ανάπτυξη των ικανοτήτων των επαγγελματιών στον τομέα των εναλλακτικών συστημάτων φροντίδας και προστασίας αποτελεί ζήτημα προτεραιότητας για τα Ηνωμένα Έθνη, την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης και για το λόγο αυτό έχουν αναπτυχθεί ορισμένες ευρωπαϊκές συστάσεις για την υποστήριξη της κατάρτισης των επαγγελματιών φροντίδας σε όλη την Ευρώπη. Ενδεικτικά:

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ για την Εναλλακτική Φροντίδα Παιδιών τονίζουν ότι “όλοι οι φροντιστές σε υπηρεσίες και σε χώρους φροντίδας θα πρέπει να συμμετέχουν σε εκπαίδευση σχετικά με τα Δικαιώματα του Παιδιού”.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δηλώνει τη σημασία των “επαγγελματιών [που] είναι αφοσιωμένοι και ικανοί [...] Οι επαγγελματίες που εργάζονται για και με παιδιά [χρειάζονται] κατάρτιση και καθοδήγηση σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού, σχετικά με το νομικό πλαίσιο και τις νομικές διαδικασίες για την προστασία των παιδιών και γενικότερα για την ανάπτυξη των παιδιών”.

Οι εταίροι του έργου “Now What?”, αναγνωρίζοντας την υψηλή ανάγκη ενός τέτοιου σεμιναρίου, ανέλαβαν την επιμόρφωση των εκπαιδευτών που θα αναλάβουν την κατάρτιση των ατόμων που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα κατά τη διάρκεια των Σεμιναρίων για τις Δεξιότητες Ζωής. Αυτοί οι εκπαιδευτές είναι επαγγελματίες με διαφορετικό εκπαιδευτικό και επαγγελματικό υπόβαθρο, όπως εκπαιδευτικοί, επαγγελματίες φροντίδας, εργαζόμενοι με τη νεολαία και κοινωνικοί λειτουργοί, με επαγγελματική εμπειρία στο σύστημα φροντίδας και προστασίας των χωρών τους.

Τα θέματα που επιλέχθηκαν για να παρουσιαστούν και να αναλυθούν κατά τη διάρκεια της κατάρτισης των εκπαιδευτών βασίζονται στις εκπαιδευτικές ανάγκες που οι ίδιοι έχουν, καθώς και στα διαπιστωμένα κενά κατά την υποστήριξη και διδασκαλία των παιδιών και των νέων στις δομές προστασίας και φροντίδας. Τα θέματα που περιλαμβάνονται στην κατάρτιση των εκπαιδευτών για το έργο “Now What” είναι τα εξής:

- Τα δικαιώματα του παιδιού
- Εναλλακτική φροντίδα στην Ευρώπη και στον κόσμο

- Παροχή εναλλακτικής φροντίδας και ανάπτυξη παιδιών
- Η ζωή και η επιβίωση μετά το Σύστημα Εναλλακτικής Φροντίδας και Θεραπείας
- Πλάνο Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης
- Η περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών
- Η περίπτωση των παιδιών σε σύγκρουση με το νόμο

Προκειμένου να υποστηριχθεί η μαθησιακή εμπειρία και η διαδικασία κατάρτισης των εκπαιδευτών, έχει προγραμματιστεί η χρήση των ακόλουθων πόρων κατά τη διάρκεια της κατάρτισης:

- Ο Οδηγός Εκπαιδευτών με ενότητες που αντιστοιχούν στα θέματα εκπαίδευσης.
- Το Εκπαιδευτικό περιεχόμενο για τις Δεξιότητες Ζωής, συμπεριλαμβανομένων όλων των σχεδίων μαθήματος που αναμένεται να υλοποιήσουν οι εκπαιδευτές κατά τη διάρκεια των σεμιναρίων με τα άτομα που αποχωρούν από τις δομές προστασίας και φροντίδας.
- Μια επιλογή πρόσθετου εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου για χρήση από τους εκπαιδευτές, προκειμένου να διευκολυνθεί ο ρόλος τους ως εκπαιδευτές των Σεμιναρίων Δεξιοτήτων Ζωής. Αυτά το υλικό περιλαμβάνει τα βίντεο που καταγράφουν τη μετάβαση των ατόμων που αποχωρούν από το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας στην ενήλικη ζωή, και θα παραχθούν ως εκπαιδευτικό εργαλείο και υλικό του εκπαιδευτή, όπως παρουσιάσεις, βιβλία δραστηριοτήτων και φύλλα εργασίας, με σκοπό να ομογενοποιηθεί το εκπαιδευτικό περιεχόμενο των σεμιναρίων και να βελτιωθεί η ποιότητά τους.

Ένα παράδειγμα αυτού του υλικού μπορεί να βρεθεί ως παραρτήματα αυτού του οδηγού. Επιπλέον, ένα άλλο σημαντικό τμήμα αυτού του Οδηγού είναι το Πλάνο Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης (Παράρτημα 1), ένα έγγραφο που πρέπει να συμπληρωθεί από κάθε άτομο που αποχωρεί από το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και που συμμετέχει στο πρόγραμμα καθώς και από τον αντίστοιχο καθοδηγητή (μέντορα) του. Το Πλάνο Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης περιγράφει τα βήματα που πρέπει να γίνουν από τα άτομα που αποχωρούν από το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας, προκειμένου να επιτύχουν την ανεξάρτητη διαβίωσή τους μόλις αποχωρήσουν από το σύστημα προστασίας και φροντίδας της χώρας τους. Το Πλάνο Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης συνδέεται στενά με την κατάρτιση των ατόμων που αποχωρούν από τις δομές, διότι καλύπτει τα ίδια θεματικά πεδία: Το θεματικό πεδίο παρουσιάζεται κατά τη διάρκεια της κατάρτισης και στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια της καθοδήγησης, λαμβάνονται συγκεκριμένες αποφάσεις για το ίδιο θεματικό πεδίο. Επομένως, παρόλο που οι εκπαιδευτές δεν πρόκειται να ασχοληθούν με το Πλάνο Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης, είναι απαραίτητο να εξοικειωθούν και με άλλα εργαλεία που σχετίζονται με την εκπαιδευτική διαδικασία για την οποία είναι οι ίδιοι υπεύθυνοι.

Τα Δικαιώματα του Παιδιού

Επισκόπηση

Τα παιδιά είναι κάτοχοι δικαιωμάτων, και όχι απλά αντικείμενα προστασίας. Είναι δικαιούχοι όλων των ανθρωπίνων / θεμελιωδών δικαιωμάτων καθώς και επιπλέον ειδικών κανονισμών, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν δύο από τα πιο βασικά κείμενα διεθνώς, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989) και το Εγχειρίδιο του Ευρωπαϊκού Δικαίου για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2015). Εκτός από τα βασικά δικαιώματα των παιδιών που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση, θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στα δικαιώματα των παιδιών στην εναλλακτική προστασία και φροντίδα.

Ανθρώπινα δικαιώματα

“Ανθρώπινα δικαιώματα” είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να ορίσει ένα σύστημα βασικών αξιών που αφορά όλους τους ανθρώπους και που όλοι πρέπει να γνωρίζουν και να σέβονται.

Αυτά τα δικαιώματα απορρέουν από τον ορισμό της ανθρωπίνης ύπαρξης και βασίζονται στον σεβασμό της αξιοπρέπειας και της αξίας κάθε ατόμου, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, ηλικίας, εθνικότητας, γλώσσας και θρησκείας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα, αν και χαρακτηρίζονται ως «εγγενή» σε κάθε ανθρώπινο ον, δεν είναι «φυσικά» ούτε «αυταπόδεικτα», αλλά κοινωνικές κατακτήσεις που πρέπει να γίνονται σεβαστές και να αναγνωρίζονται.

Δεν είναι προνόμια, ούτε δώρα, που προσφέρονται σύμφωνα με τη διάθεση ή τη διακριτική ευχέρεια κάποιου αυτοκράτορα ή κυβέρνησης. Δεν μπορούν να αφαιρεθούν ή να καταπατηθούν και δεν μπορούν να ακυρωθούν, ακόμη και αν ένα άτομο έχει διαπράξει κάποιο αδίκημα ή έχει παραβιάσει τον νόμο (Ηνωμένα Έθνη, 2005). Αυτά τα λεγόμενα “Ανθρώπινα Δικαιώματα” μας επιτρέπουν να υπάρχουμε, να δημιουργούμε, να αναπτύσσουμε τις ανθρωπίνες αρετές μας καθώς και να ζούμε ειρηνικά.

Όπως υπάρχουν ανθρώπινα δικαιώματα, που ορίζονται και προστατεύονται από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αντίστοιχα τα δικαιώματα των παιδιών προστατεύονται από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNICEF). Η Σύμβαση περιλαμβάνει 54 άρθρα

και έχει υπογραφεί από όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου από τις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Τα δικαιώματα των παιδιών

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία θα παρουσιαστεί λεπτομερώς, ορίζει στο Άρθρο 1, ότι “ως παιδί ορίζεται κάθε άνθρωπος ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών”. Αυτή είναι η νομική παράμετρος που χρησιμοποιείται επί του παρόντος σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης και της Ευρώπης, για να οριστεί τι είναι ένα παιδί.

Σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ, δεν υπάρχει ένας ενιαίος, επίσημος ορισμός του “παιδιού” που να περιλαμβάνεται σε οποιαδήποτε από τις συνθήκες, στην νομοθεσία ή στη νομολογία τους. Ο ορισμός του παιδιού μπορεί να ποικίλλει σημαντικά στο πλαίσιο της νομοθεσίας της ΕΕ, ανάλογα με το ρυθμιστικό πλαίσιο. Για παράδειγμα, το δίκαιο της ΕΕ που διέπει τα δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της ΕΕ και των μελών της οικογένειάς τους ορίζει τα “παιδιά” ως “άμεσους απογόνους που είναι κάτω των 21 ετών ή εξαρτώνται από τρίτους”, υποστηρίζοντας ουσιαστικά μια βιολογική και οικονομική προσέγγιση σε αντίθεση με μια καθαρά ηλικιακή.

Σύμφωνα με το νόμο του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα περισσότερα όργανα σχετικά με τα παιδιά υιοθετούν τον ορισμό του παιδιού από την Διεθνή Σύμβαση, η οποία θεωρείται ως το πιο σημαντικό κείμενο σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών. Η Διεθνής Σύμβαση του 1989 για τα δικαιώματα του παιδιού, που υπογράφηκε από 191 χώρες, ρυθμίζει τις υποχρεώσεις των κρατών σχετικά με την προστασία και την προαγωγή των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού εγκρίθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1989 και τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990. Έχει επικυρωθεί από 193 χώρες μέχρι σήμερα. Σύμφωνα με το νόμο του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα περισσότερα όργανα σχετικά με τα παιδιά υιοθετούν τον ορισμό του παιδιού από την Διεθνή Σύμβαση, η οποία θεωρείται ως το πιο σημαντικό κείμενο σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών. Η Διεθνής Σύμβαση του 1989 για τα δικαιώματα του παιδιού, που υπογράφηκε από 191 χώρες, ρυθμίζει τις υποχρεώσεις των κρατών σχετικά με την προστασία και την προαγωγή των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού εγκρίθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1989 και τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990. Έχει επικυρωθεί από 193 χώρες μέχρι σήμερα.

Περιλαμβάνει τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- Προστασία (έναντι όλων των μορφών κακοποίησης, εκμετάλλευσης, διακρίσεων, ρατσισμού κ.λπ.)
- Οφέλη (δικαίωμα στην εκπαίδευση, την υγεία, την ευημερία, την ψυχαγωγία κ.λπ.)
- Συμμετοχή (δικαίωμα έκφρασης γνώμης, πληροφόρησης, ελεύθερου χρόνου κ.λπ.)

όπως παρουσιάζεται παρακάτω:

Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Με λίγα λόγια, η Σύμβαση περιλαμβάνει τα ακόλουθα άρθρα:

Άρθρο 1: Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, ένα παιδί ορίζεται ως κάθε άτομο ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών, εκτός εάν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο που ισχύει για το παιδί, η ηλικία ενηλικίωσης είναι πριν τα 18 έτη.

Άρθρο 2: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα σέβονται και θα διασφαλίζουν τα δικαιώματα που καθορίζονται στην παρούσα Σύμβαση για κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους χωρίς καμία διάκριση, ανεξάρτητα από τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία του παιδιού ή του γονέα ή του νόμιμου κηδεμόνα του, την πολιτική ή άλλη άποψη, την εθνική, εθνοτική ή κοινωνική προέλευση, την ιδιοκτησία, την αναπηρία, την γέννηση ή άλλη ιδιότητα.

Άρθρο 3: Σε όλες τις ενέργειες που αφορούν παιδιά, είτε διενεργούνται από δημόσιους είτε ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής πρόνοιας, δικαστήρια, διοικητικές αρχές ή νομοθετικά

όργανα, το πρωταρχικό μέλημα είναι το συμφέρον του παιδιού.

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να εξασφαλίσουν στο παιδί την προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την ευημερία του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των νόμιμων κηδεμόνων ή άλλων προσώπων που είναι νομικά υπεύθυνα γι' αυτό και, για το σκοπό αυτό, θα λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα.

Άρθρο 4: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα αναλάβουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα για την εφαρμογή των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 5: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα σέβονται τις ευθύνες, τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των γονέων ή, κατά περίπτωση, των μελών της εκτεταμένης οικογένειας ή της κοινότητας, όπως

προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, τους νόμιμους κηδεμόνες ή άλλα πρόσωπα νομικά υπεύθυνα για το παιδί, με σκοπό να είναι σε θέση να παρέχουν, σύμφωνα με τις ικανότητες του παιδιού, κατάλληλη καθοδήγηση κατά την άσκηση των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 6: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι κάθε παιδί έχει το αναφαίρετο δικαίωμα στη ζωή.

Άρθρο 7: Το παιδί θα δηλωθεί αμέσως μετά τη γέννησή του και θα έχει δικαίωμα στην απόκτηση επίσημου ονόματος και ιθαγένειας.

Άρθρο 8: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη δεσμεύονται να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί την ταυτότητά του, συμπεριλαμβανομένης της εθνικότητας, του ονόματος και των οικογενειακών σχέσεων, όπως αναγνωρίζεται από το νόμο χωρίς έγκλημα παρέμβαση.

Άρθρο 9: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα μεριμνούν ώστε το παιδί να μην διαχωρίζεται από τους γονείς του παρά την θέλησή του, εκτός εάν οι αρμόδιες αρχές που υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο ορίζουν, σύμφωνα με το εφαρμοστέο δίκαιο και τις διαδικασίες, ότι ο διαχωρισμός αυτός είναι αναγκαίος για το καλύτερο συμφέρον του παιδιού.

Άρθρο 10: Οι αιτήσεις ενός παιδιού ή των γονέων του για να εισέλθουν ή να αποχωρήσουν από ένα Κράτος Μέλος με σκοπό την οικογενειακή επανένωση θα αντιμετωπίζονται από τα Κράτη Μέλη με θετικό, ανθρώπινο και ταχύρρυθμο τρόπο.

Άρθρο 11: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα λαμβάνουν μέτρα για την καταπολέμηση της παράνομης μεταφοράς και μη επιστροφής παιδιών στο εξωτερικό.

Άρθρο 12: Τα συμβαλλόμενα κράτη θα εξασφαλίζουν στο παιδί που είναι σε θέση να διαμορφώσει τις δικές του απόψεις το δικαίωμα να εκφράζει ελεύθερα αυτές τις απόψεις σε όλα τα θέματα που αφορούν το παιδί, ενώ οι απόψεις του παιδιού θα λαμβάνονται υπόψη ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού.

Άρθρο 13: Το παιδί θα έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών και ιδεών πάσης φύσεως, ανεξαρτήτως συνόρων, είτε προφορικά, είτε γραπτά, είτε εκτυπωμένα, είτε με τη μορφή τέχνης ή μέσω οποιουδήποτε άλλου μέσου επιλογής του παιδιού.

Άρθρο 14: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα σέβονται το δικαίωμα του παιδιού στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας.

Άρθρο 15: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τα δικαιώματα του παιδιού στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικά.

Άρθρο 16: Κανένα παιδί δεν θα υποστεί αυθαιρετή ή παράνομη επέμβαση σχετικά με την ιδιωτικότητα του, την οικογένειά του, το σπίτι ή την αλληλογραφία του ή παράνομες επιθέσεις κατά της τιμής και της φήμης του.

Άρθρο 17: Τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνωρίζουν τη σημαντική λειτουργία που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και θα διασφαλίζουν ότι το παιδί έχει πρόσβαση σε πληροφορίες και υλικό από μια ποικιλία εθνικών και διεθνών πηγών, ιδίως εκείνων που αποσκοπούν στην προώθηση της κοινωνικής, πνευματικής και ηθικής ανάπτυξής του, της ευημερίας και της σωματικής και ψυχικής του υγείας.

Άρθρο 18: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να εξασφαλίσουν την αναγνώριση της αρχής ότι και οι δύο γονείς έχουν κοινές ευθύνες για την ανατροφή και την ανάπτυξη του παιδιού. Οι γονείς ή, κατά περίπτωση, οι νόμιμοι κηδεμόνες έχουν την πρωταρχική ευθύνη για την ανατροφή και την ανάπτυξη του παιδιού. Το βασικό μέλημα τους είναι το συμφέρον του παιδιού.

Άρθρο 19: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα για την προστασία του παιδιού από κάθε μορφή σωματικής ή ψυχολογικής βίας, τραυματισμού ή κακοποίησης, αμέλειας ή παραμέλησης, κακομεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής κακοποίησης, ενώ αυτό βρίσκεται υπό την φροντίδα γονέων, νόμιμων κηδεμόνων ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου που φροντίζει το παιδί.

Άρθρο 20: Ένα παιδί που προσωρινά ή οριστικά στερείται του οικογενειακού του περιβάλλοντος ή στο οποίο, για το καλύτερο συμφέρον του, δεν επιτρέπεται να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό, δικαιούται ειδικής προστασίας και φροντίδας από το κράτος.

Άρθρο 21: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη που αναγνωρίζουν και / ή επιτρέπουν το σύστημα υιοθεσίας θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι το ύψιστο συμφέρον του παιδιού είναι το πρώτο τους μέλημα.

Άρθρο 22: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι ένα παιδί που αναζητεί καθεστώς πρόσφυγα ή θεωρείται πρόσφυγας σύμφωνα με το εφαρμοστέο διεθνές ή εθνικό δίκαιο και διαδικασίες, λαμβάνει την κατάλληλη προστασία και ανθρωπιστική βοήθεια, είτε είναι ασυνόδευτο είτε συνοδευόμενο από τους γονείς του ή από οποιονδήποτε άλλο.

Άρθρο 23: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα αναγνωρίζουν ότι ένα παιδί με διανοητική ή σωματική αναπηρία πρέπει να απολαμβάνει πλήρη και αξιοπρεπή ζωή, υπό συνθήκες που του εξασφαλίζουν αξιοπρέπεια, προάγουν την αυτόρκεια και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή του στην κοινότητα.

Άρθρο 24: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα υγείας και αντίστοιχες εγκαταστάσεις για τη θεραπεία των ασθενειών και την αποκατάσταση της υγείας του.

Άρθρο 25: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού που έχει τοποθετηθεί από τις αρμόδιες αρχές στην φροντίδα, την προστασία ή τη θεραπεία της σωματικής ή ψυχικής του υγείας, για περιοδικό έλεγχο της θεραπείας του παρέχεται καθώς και όλων των άλλων περιστάσεων που σχετίζονται με την τοποθέτησή του σε αυτή.

Άρθρο 26: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί το δικαίωμα να επωφεληθεί από την κοινωνική πρόνοια, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής ασφάλισης.

Άρθρο 27: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού σε ένα βιοτικό επίπεδο κατάλληλο για τη σωματική, ψυχολογική, πνευματική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού.

Άρθρο 28: Όλα τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να πηγαίνουν στο σχολείο και να έχουν ίσες ευκαιρίες σε αυτό. Το κράτος πρέπει να λάβει μέτρα για να εξασφαλίσει ότι τα παιδιά είναι εγγεγραμμένα και δεν εγκαταλείπουν το σχολείο. Τα μέτρα σχετικά με την σχολική πειθαρχία πρέπει να σέβονται τα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια των μαθητών.

Άρθρο 29: Η εκπαίδευση πρέπει να βοηθάει τα παιδιά να αναπτύσσουν τις ικανότητές τους και την προσωπικότητά τους και να μάθουν να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, τους διαφορετικούς πολιτισμούς και το φυσικό περιβάλλον

Άρθρο 30: Σε εκείνα τα κράτη στα οποία υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες ή άτομα με ιθαγενή προέλευση, δεν μπορεί να στερηθεί το δικαίωμα του παιδιού που ανήκει σε μια τέτοια μειονότητα ή είναι αυτόχθον, μαζί με άλλα μέλη της ομάδας του, να απολαμβάνει τον δικό του πολιτισμό, να εκφράζει και να ασκεί τη δική του θρησκεία ή να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα.

Άρθρο 31: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να ξεκουράζεται και να αναπαύεται, να συμμετέχει σε δραστηριότητες παιχνιδιού και ψυχαγωγίας κατάλληλες για την ηλικία του παιδιού καθώς και στην πολιτιστική ζωή και τις τέχνες.

Άρθρο 32: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενδέχεται να είναι επικίνδυνη ή να παρεμβαίνει στην εκπαίδευση του παιδιού ή να είναι επιβλαβής για την υγεία του παιδιού ή για την σωματική, την ψυχολογική, την ηθική ή κοινωνική του ανάπτυξη.

Άρθρο 33: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών, διοικητικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών μέτρων, για την προστασία των παιδιών από την παράνομη χρήση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών.

Άρθρο 34: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη δεσμεύονται να προστατεύουν το παιδί από όλες τις μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής κακοποίησης.

Άρθρο 35: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα εθνικά, διμερή και πολυμερή μέτρα για την πρόληψη της απαγωγής, της πώλησης ή της παράνομης διακίνησης παιδιών για οποιοδήποτε σκοπό ή υπό οποιαδήποτε μορφή.

Άρθρο 36: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα προστατεύουν το παιδί από όλες τις άλλες μορφές εκμετάλλευσης που είναι επιβλαβείς για οποιαδήποτε πτυχή της ευημερίας του παιδιού.

Άρθρο 37: Κανένα παιδί δεν θα επιτρέπεται να υπόκειται σε βασιανιστήρια ή σε άλλη απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία. Η ποινή θανάτου και η ισόβια φυλάκιση απαγορεύεται να επιβληθεί σε παιδιά. Η σύλληψη και η κράτηση ανηλίκων πρέπει να είναι σύμφωνες με το νόμο, να είναι όσο το δυνατόν πιο σύντομες και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ηλικίας τους.

Άρθρο 38: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη δεσμεύονται να σέβονται και να διασφαλίζουν το σεβασμό των κανόνων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου από τους οποίους διέπονται κατά την διάρκεια ένοπλων συγκρούσεων που ενδεχομένως εμπλέκουν παιδιά.

Άρθρο 39: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προώθηση της σωματικής και ψυχολογικής ανάκαμψης και της κοινωνικής επανένταξης ενός παιδιού-θύματος.

Άρθρο 40: Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού που φέρεται ότι κατηγορείται, που κατηγορείται ή που αναγνωρίζεται ότι έχει παραβιάσει τον ποινικό νόμο να τυγχάνει μεταχείρισης κατά τρόπο συνεπή με την προώθηση της αίσθησης αξιοπρέπειας και της αξίας του παιδιού.

Άρθρο 41: Καμία διάταξη της παρούσας Σύμβασης δεν επηρεάζει τις διατάξεις που συμβάλλουν περισσότερο στην πραγμάτωση των δικαιωμάτων του παιδιού και οι οποίες μπορούν να περιέχονται στο δίκαιο ενός Συμβαλλόμενου Κράτους.

Άρθρα 42-54: Τα κράτη έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν τους ενήλικες και τα παιδιά για τις αρχές και το περιεχόμενο της παρούσας Σύμβασης. Μια Ειδική Επιτροπή του ΟΗΕ παρακολουθεί την εφαρμογή της Σύμβασης σε όλα τα υπογράφοντα κράτη. Οι κυβερνήσεις υποχρεούνται να υποβάλλουν εκθέσεις ανά πενταετία και η Επιτροπή, αφού τις εξετάζει, αποστέλλει παρατηρήσεις και προτάσεις σχετικά με αυτές.

Εγχειρίδιο σχετικά με την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για τα Δικαιώματα των Παιδιών

Όσον αφορά το θέμα της εναλλακτικής παιδικής μέριμνας και φροντίδας, ένα εγχειρίδιο για το Ευρωπαϊκό Δίκαιο σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού, συντάχθηκε από κοινού από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) και το Συμβούλιο της Ευρώπης, σε συνεργασία με τη Γραμματεία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το 2015.

Το Εγχειρίδιο, μεταξύ άλλων κειμένων για τα Δικαιώματα του Παιδιού, περιλαμβάνει τα ακόλουθα αποσπάσματα σχετικά με τις γενικές αρχές για την εναλλακτική φροντίδα και προστασία, την τοποθέτηση των παιδιών στην εναλλακτική φροντίδα και την υιοθεσία:

Εναλλακτική φροντίδα: Βασικές αρχές ¹

Βασικά σημεία:

- Η εναλλακτική φροντίδα είναι ένα προσωρινό προστατευτικό μέτρο.
- Το διεθνές δίκαιο επιβεβαιώνει ότι η οικογενειακή φροντίδα πρέπει να προτιμάται έναντι της φροντίδας στα πλαίσια του Συστήματος Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας.
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα ενημέρωσης και έκφρασης της άποψής τους σχετικά με την τοποθέτησή τους σε εναλλακτική φροντίδα.

¹ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_en.pdf

Οι γενικές αρχές σχετικά με την εναλλακτική φροντίδα είναι οι εξής:

- Η εναλλακτική φροντίδα είναι ένα προστατευτικό μέτρο που εξασφαλίζει την προσωρινή ασφάλεια των παιδιών και διευκολύνει την επιστροφή των παιδιών στις οικογένειές τους όπου είναι δυνατόν. Ιδανικά, είναι επομένως, μια προσωρινή λύση.
- Το διεθνές δίκαιο επιβεβαιώνει ότι η οικογενειακή φροντίδα (όπως η αναδοχή) είναι η βέλτιστη μορφή εναλλακτικής φροντίδας για την εξασφάλιση της προστασίας και της ανάπτυξης των παιδιών.
- Το δικαίωμα του παιδιού σε κηδεμόνα ή εκπρόσωπο είναι το κλειδί για την εξασφάλιση των ευρύτερων δικαιωμάτων του.
- Υπάρχει η νομική υποχρέωση να λαμβάνονται θετικά μέτρα ώστε η λήψη αποφάσεων σχετικά με την τοποθέτηση του παιδιού να καθοδηγείται από τα καλύτερα συμφέροντα και απόψεις του.
- Τα ευρύτερα δικαιώματα των παιδιών εξακολουθούν να ισχύουν σε περιπτώσεις εναλλακτικής φροντίδας. Αυτό περιλαμβάνει τα αστικά και πολιτικά δικαιώματά τους (π.χ. τα δικαιώματά τους στην ιδιωτική ζωή, την ελευθερία έκφρασης και την ελευθερία της θρησκείας και την προστασία από κάθε μορφή βίας) και τα κοινωνικοοικονομικά τους δικαιώματα (συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων τους στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και τη συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή)

Τοποθέτηση παιδιών σε εναλλακτική φροντίδα

Βασικά σημεία

- Βάσει του νόμου του Συμβουλίου της Ευρώπης, η τοποθέτηση ενός παιδιού σε εναλλακτική φροντίδα πρέπει να προβλέπεται από το νόμο, να επιδιώκει θεμιτό σκοπό και να είναι αναγκαία στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Τέλος, ο αρμόδιος φορέας πρέπει να υποβάλει σχετικούς και επαρκείς λόγους για την τοποθέτηση αυτή.
- Σύμφωνα με το νόμο του Συμβουλίου της Ευρώπης, η διαδικασία λήψης αποφάσεων πρέπει να ακολουθεί ορισμένες διαδικαστικές εγγυήσεις.

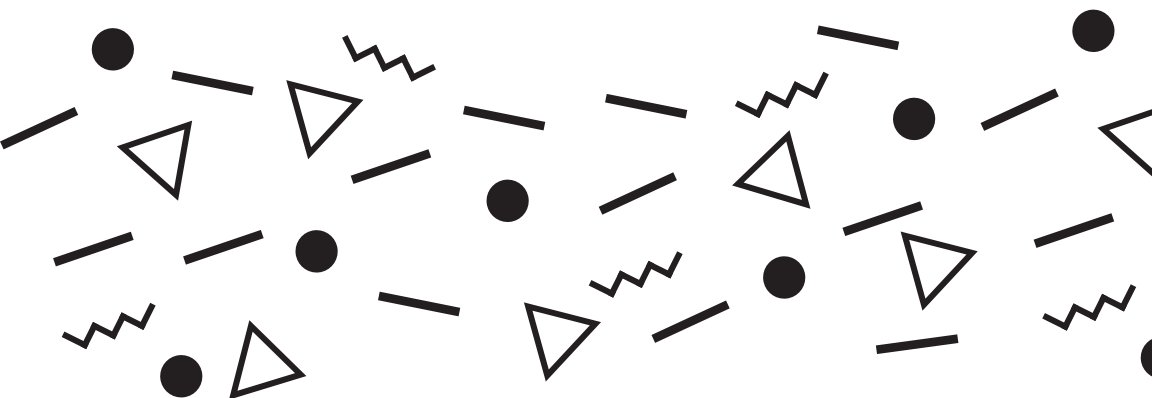
Σε αυτό το τμήμα του Εγχειριδίου, αναφέρεται σαφώς ότι “Ακόμη και όταν τοποθετούνται σε εναλλακτική φροντίδα, τα παιδιά διατηρούν το δικαίωμα να κρατάνε επαφή με τους γονείς τους [...] Δεδομένου ότι η τοποθέτηση σε εναλλακτική φροντίδα θα πρέπει κανονικά να είναι προσωρινό μέτρο, η διατήρηση αυτής της επαφής, είναι απαραίτητη για την επιτυχή επιστροφή του παιδιού στην οικογένειά του.”

Υιοθεσία

Βασικά σημεία

- Η υιοθεσία εξασφαλίζει εναλλακτική φροντίδα για παιδιά που δεν μπορούν να παραμείνουν στις βιολογικές τους οικογένειες.
- Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να είναι το πρωταρχικό μέλημα στην υιοθεσία.
- Δεν υπάρχει δικαίωμα στην υιοθεσία υπό το δίκαιο της ΕΕ ή του Συμβουλίου της Ευρώπης, αλλά η διαδικασία υιοθεσίας πρέπει να τηρεί ορισμένα κριτήρια για να διασφαλίζει ότι είναι προς το συμφέρον του παιδιού.

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τα βέλτιστα συμφέροντα του παιδιού πρέπει να είναι το κύριο μέλημα σε περιπτώσεις υιοθεσίας. Εκτός από την αρχή των βέλτιστων συμφερόντων, άλλες γενικές αρχές της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού καθοδηγούν και ενημερώνουν την εφαρμογή της στο πλαίσιο της υιοθεσίας όπως οι αρχές της μη διάκρισης, του δικαιώματος της ζωής, την επιβίωση και την ανάπτυξη και του σεβασμού των απόψεων των παιδιών. Ιδιαίτερη σημασία έχει το Γενικό Σχόλιο αριθ. 14 από την επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με το «δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνονται τα βασικά του συμφέροντα ως πρωταρχικό μέλημα».

Εναλλακτική φροντίδα στην Ευρώπη και στον Κόσμο

Επισκόπηση

Η εναλλακτική φροντίδα είναι ένα προστατευτικό μέτρο που εξασφαλίζει την ασφάλεια των παιδιών, όταν οι οικογένειές τους δεν μπορούν να τα φροντίσουν, να τα προστατεύσουν και να τα βοηθήσουν να αναπτυχθούν. Όλες οι χώρες έχουν θεσπίσει εναλλακτικά συστήματα φροντίδας για τα παιδιά, σε μια προσπάθεια να διευκολύνουν την ανάπτυξή τους και την επιστροφή τους στις οικογένειές τους και να την ένταξή τους στην κοινωνία. Το παρόν κεφάλαιο θα παρουσιάσει την τρέχουσα κατάσταση της εναλλακτικής φροντίδας στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο, με ιδιαίτερη έμφαση στα χαρακτηριστικά των παιδιών που διαμένουν σε ιδρύματα εναλλακτικής φροντίδας, καθώς και ορισμένα κοινά ευρήματα σχετικά με τα εναλλακτικά συστήματα φροντίδας των διαφόρων χωρών. Τέλος, θα επισημανθεί η ανάγκη για αποϊδρυματοποίηση των παιδιών, μέσω της προώθησης της οικογενειακής και κοινοτικής φροντίδας και υπηρεσιών.

Εισαγωγή

Πριν αναλυθεί η παροχή εναλλακτικής φροντίδας στην Ευρώπη, είναι χρήσιμο να διευκρινιστούν κάποιοι βασικοί όροι. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τους όρους που χρησιμοποιούνται σε αυτό το τμήμα² του εγχειριδίου:

Εναλλακτική φροντίδα: Η φροντίδα που παρέχεται σε παιδιά που στερούνται γονικής μέριμνας.

Κοινοτικές υπηρεσίες: Υπηρεσίες που είναι άμεσα προσβάσιμες σε κοινοτικό επίπεδο, όπως: υπηρεσίες οικογενειακής ενίσχυσης (μαθήματα γονικής μέριμνας, προώθηση θετικών σχέσεων γονέα-παιδιού, δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων) και υποστηρικτικές κοινοτικές υπηρεσίες, όπως ημερήσια φροντίδα, υπηρεσίες διαμεσολάβησης και συνδιαλλαγής, θεραπείας για την κατάχρηση ουσιών, οικονομικής βοήθειας και υπηρεσίες για τους γονείς και τα παιδιά με αναπηρίες.

Οικογενειακή φροντίδα: Ένα είδος εναλλακτικής φροντίδας κατά το οποίο το παιδί τοποθετείται σε οικογένεια διαφορετική από την οικογένειά του (π.χ. συγγενική φροντίδα).

Ανάδοχη φροντίδα: Οι περιπτώσεις κατά τις οποίες τα παιδιά τοποθετούνται από αρμόδια αρχή με σκοπό την εναλλακτική φροντίδα στο περιβάλλον οικογένειας διαφορετικής από την οικογένεια των παιδιών, η οποία έχει επιλεγεί, αναγνωριστεί, εγκριθεί και επιβλέπεται για την παροχή της φροντίδας αυτής. Οι τοποθετήσεις ανάδοχης φροντίδας μπορούν να ανταποκριθούν σε διαφορετικές καταστάσεις (π.χ. επείγουσα αναδοχή, προσωρινή αναδοχή, μακροχρόνια αναδοχή, θεραπευτική φροντίδα, ανάδοχη φροντίδα για γονείς και παιδιά κ.λπ.).

Θεσμική φροντίδα: Η φροντίδα που λαμβάνει χώρα σε (συχνά μεγάλες) οικιακές εγκαταστάσεις που δεν έχουν σχεδιαστεί γύρω από τις ανάγκες του παιδιού, ούτε είναι κοντά σε μια κατάσταση οικογένειας ή μικρής ομάδας και παρουσιάζει τα τυπικά χαρακτηριστικά της ιδρυματοποίησης (αποπροσωποποίηση, ρουτίνα, κοινωνική απόσταση, εξάρτηση, έλλειψη λογοδοσίας κλπ.).

Οικιακή Φροντίδα: Η φροντίδα που παρέχεται σε οποιαδήποτε ομάδα που δεν έχει την μορφή οικογένειας, όπως είναι οι χώροι ασφαλείας για επείγουσα περίθαλψη, τα κέντρα διακομιδής σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και όλες οι λοιπές εγκαταστάσεις φροντίδας μικρής και μεγάλης διάρκειας, συμπεριλαμβανομένων των ομαδικών κατοικιών.

Η αποϊδρυματοποίηση των παιδιών: Η διαδικασία της μεταρρύθμισης του συστήματος εναλλακτικής φροντίδας μιας χώρας, η οποία στοχεύει πρωτίστως στη μείωση της εξάρτησης από τη φροντίδα των ιδρυμάτων και των νοσηλευτικών ιδρυμάτων με συμπληρωματική αύξηση της φροντίδας και των υπηρεσιών που αφορούν την οικογένεια και την κοινότητα. Η αποϊδρυματοποίηση προλαμβάνει το διαχωρισμό των παιδιών από τους γονείς τους παρέχοντας επαρκή υποστήριξη στα παιδιά, τις οικογένειες και τις κοινότητες και προετοιμάζοντας τη διαδικασία αποχώρησης από την δομή φροντίδας και προστασίας, διασφαλίζοντας την κοινωνική ένταξη των ατόμων που αποχωρούν από αυτές.

Πληθυσμός των παιδιών σε εναλλακτική φροντίδα και προστασία

Το Άρθρο 27 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) παρέχει σε κάθε παιδί το δικαίωμα σε «βιοτικό επίπεδο κατάλληλο για τη σωματική, ψυχική, πνευματική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού» και απαιτεί από τους γονείς ή τους υπεύθυνους το παιδί να «εξασφαλίζουν, μέσα στις ικανότητες και τις οικονομικές δυνατότητές τους, τις συνθήκες διαβίωσης που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη του» (Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, 1989). Επιπλέον, το Άρθρο 18 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αναφέρει ότι «οι γονείς ή, κατά περίπτωση, οι νόμιμοι κηδεμόνες έχουν την πρωταρχική ευθύνη για την ανατροφή και ανάπτυξη του παιδιού» (Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, 1989).

Ωστόσο, υπάρχουν πολλές προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι γονείς ενδέχεται να μην μπορούν να εκπληρώσουν αυτές τις υποχρεώσεις, στερώντας από τα παιδιά τους την κατάλληλη γονική μέριμνα και προστασία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι γονείς μπορούν να αποφασίσουν ότι είτε δεν μπορούν είτε δεν επιθυμούν να παράσχουν τα αναγκαία όπως τρόφιμα, ρούχα, στέγη, υγειονομική περίθαλψη, προστασία ή / και εκπαίδευση. Τότε, το κράτος μπορεί να παρεμβαίνει και να απομακρύνει τα παιδιά τους. Τέτοιες καταστάσεις μπορεί να προ-

κύψουν από πολλούς και ποικίλους παράγοντες, όπως η φτώχεια, τα ζητήματα υγείας, η οικιακή ή κοινοτική βία, το στίγμα, οι καταστάσεις έκτακτης ανάγκης ή η κατάχρηση ουσιών. Αν και τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη αποκλείουν επισήμως τη φτώχεια και την υλική στέρηση ως λόγους για την τοποθέτηση ενός παιδιού στο Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας, αυτές είναι συχνά οι υποκείμενες αιτίες για το διαχωρισμό των οικογενειών. Τα σημερινά κενά στην σχετική έρευνα είναι πιθανό να συγκαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός εμφανίζονται και παίζουν ρόλο στις αποφάσεις που οδηγούν στην είσοδο των παιδιών στο σύστημα εναλλακτικής φροντίδας. Γενικά, ο διαχωρισμός των παιδιών από το οικογενειακό τους περιβάλλον δεν σχετίζεται συνήθως με ένα μόνο ζήτημα, αλλά με έναν συνδυασμό παραγόντων όπως η υλική φτώχεια, η ανεπαρκής στέγαση, η μονογονεϊκή φροντίδα, η έλλειψη γυναικολογικής κάλυψης και οικογενειακού προγραμματισμού (που οδηγεί σε ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες), η έλλειψη γονικής μέριμνας, η έλλειψη πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, η έλλειψη υποστήριξης από την εκτεταμένη οικογένεια, η ανεργία, η έλλειψη πρόσβασης σε ημερήσιες και εξειδικευμένες υπηρεσίες για παιδιά με αναπηρίες, τα θέματα υγείας των παιδιών ή γονέων, η κατάχρηση ουσιών, ο στιγματισμός και οι διακρίσεις.

Εάν οι παράγοντες αυτοί δεν αντιμετωπιστούν σωστά, η κατάσταση στην οικογένεια μπορεί να κλιμακωθεί και να οδηγήσει σε παραμέληση, κακοποίηση και βία (Eurochild, 2012α: 12-13). Αυτή η απώλεια γονικής μέριμνας και προστασίας μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να υποχρεώνονται τα παιδιά να ζουν σε ιδρύματα εναλλακτικής φροντίδας. Το Άρθρο 20 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού ορίζει ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη είναι υπεύθυνα για την εξασφάλιση της φροντίδας αυτής στις καταστάσεις όπου τα παιδιά «στερούνται προσωρινά ή μόνιμα το οικογενειακό τους περιβάλλον» (Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, 1989).

Ενώ η πλειοψηφία της διαθέσιμης επιστημονικής βιβλιογραφίας έχει επικεντρωθεί στην τεκμηρίωση των συνθηκών υπο τις οποίες τα παιδιά ζουν σε εναλλακτική φροντίδα (ιδιαίτερα σε ιδρυματική φροντίδα) και των δυνητικών επιπτώσεων της στην ανάπτυξη και λειτουργία των παιδιών, έχουν γίνει λίγες μόνο προσπάθειες ποσοτικοποίησης του αριθμού των παιδιών που ζουν σε διαφορετικές δομές εναλλακτικής φροντίδας. Επιπλέον, οι διαθέσιμες εκτιμήσεις συχνά έχουν δημοσιευθεί με περιορισμένες πληροφορίες σχετικά με τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για την απόκτηση αυτών των ποιοτικών στοιχείων, αφήνοντας περιθώρια για αμφιβολίες ως προς την αξιοπιστία τους και

την πραγματική κάλυψη³. Ένας συχνά αναφερόμενος αριθμός που χρονολογείται από τη δεκαετία του 1980 αποτυπώνει ότι μεταξύ έξι και οχτώ εκατομμύρια παιδιά ζούσαν σε ιδρύματα εναλλακτικής φροντίδας παγκοσμίως. Ωστόσο, η τελευταία παγκόσμια εκτίμηση, που δημοσιεύτηκε το 2009, έθεσε τον αριθμό των παιδιών σε ιδρύματα φροντίδας σε περισσότερα από δύο εκατομμύρια, με την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη να έχει το υψηλότερο ποσοστό περίπου 800.000 παιδιών σε ιδρύματα φροντίδας (Γαμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά, 2009). Πιο πρόσφατα, το έργο “Transformative Monitoring for Enhanced Equity” (TransMonEE) εκτιμά ότι το 2012 περισσότερα από 1,4 εκατομμύρια παιδιά τελούσαν σε επίσημη φροντίδα (δηλαδή, οικιακή ή οικογενειακή φροντίδα, όπως αναδοχή ή κηδεμονία) σε 22 χώρες και την Ευρωπαϊκή Ένωση (TransMonEE, 2014). Στη Λατινική Αμερική και την Καραιβική, μια εκτίμηση που δημοσιεύτηκε το 2013 με βάση στοιχεία από 27 χώρες στην περιοχή έθεσε τον αριθμό των παιδιών σε ιδρύματα φροντίδας σε περίπου 240.000 (Fondo de las Naciones Unidas para la Infancia, 2013).

Ειδικότερα, όσον αφορά την κατάσταση των παιδιών που ζουν σε δομές φροντίδας και προστασίας στην Ευρώπη, στην έρευνα που διεξήγαγε το Eurochild για τα παιδιά που βρίσκονται υπό εναλλακτική φροντίδα -

3 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213416302873>

συμπεριλαμβανομένης της ιδρυματικής φροντίδας, της κοινότητας και της οικογένειας (Eurochild, 2010) εκτιμήθηκε ότι 1 εκατομμύριο παιδιά μεγαλώνουν υπό δημόσια φροντίδα σε ολόκληρη την ΕΕ, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 1% του παιδικού πληθυσμού. Επιπλέον, σύμφωνα με στοιχεία της έκθεσης της UNICEF «At Home or in a Home?» (2010), περίπου 1,3 εκατομμύρια παιδιά ζούσαν σε διάφορες μορφές παροχής δημόσιας φροντίδας στην Ευρώπη το 2007, εκ των οποίων 600.000 στην ιδρυματική φροντίδα. Το ποσοστό των παιδιών στα συστήματα εναλλακτικής φροντίδας ποικίλλει μεταξύ των χωρών. Στη Λετονία, για παράδειγμα, περίπου το 2,2% των παιδιών λαμβάνουν δημόσια φροντίδα. Στη Σουηδία αντιστοιχεί περίπου το 0,66% του παιδικού πληθυσμού. Στη Ρουμανία, περίπου το 1,6% του παιδικού πληθυσμού βρίσκεται υπό ειδική προστασία - λίγο-πολύ αμετάβλητο από το 1997 (1,66%)⁴.

Χαρακτηριστικά της εναλλακτικής φροντίδας στην Ευρώπη

Παρά ορισμένες δυσκολίες στην περιγραφή της εναλλακτικής φροντίδας των παιδιών στην Ευρώπη ως ενός μοναδικού θεσμού, υπάρχουν ορισμένα χαρακτηριστικά που μπορούν να δώσουν μια σαφή εικόνα για την παροχή αυτού του είδους φροντίδας, όπως παρουσιάστηκε στην έρευνα με τίτλο “Μοντέλα Ανάδοξης Φροντίδας στην Ευρώπη” της Maja Laklija το 2011. Ο συγγραφέας κάνει τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

«Τα βασικά χαρακτηριστικά της δημόσιας φροντίδας των παιδιών στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είναι: 1) αυξημένη ανάγκη για φροντίδα των παιδιών εκτός των οικογενειών τους, 2) υψηλό ποσοστό παιδιών σε ιδρύματα και 3) χαμηλό ποσοστό εναλλακτικών μορφών για την παιδική μέριμνα, όπως η ανάδοχη φροντίδα (Ajduković, 2004, σύμφωνα με την Laklija, 2011). Μετά από την πτώση του κομμουνισμού στη δεκαετία του 1990, σημειώνεται μια αργή αλλαγή στις σοσιαλιστικές χώρες που σχετίζεται με την πολιτική και ιδεολογική κληρονομιά και τις πολιτικές για την θεσμοθετημένη φροντίδα, η οποία τώρα σταδιακά γίνεται εκτός ιδρυμάτων. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων στις χώρες αυτές ακολουθούν τις μεθόδους των ανεπτυγμένων χωρών και καταβάλουν προσπάθειες για την αύξηση του αριθμού των ανάδοχων οικογενειών. Στην προσπάθεια αυτή υποστηρίζονται από την Παγκόσμια Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τη UNICEF, την Caritas, την Save the Children, το Ινστιτούτο Ανοικτής Κοινωνίας, την Sida και άλλους οργανισμούς. Εκτός από την Ουγγαρία και την Πολωνία, η Ρουμανία αποτελεί καλό παράδειγμα επιτυχημένων αλλαγών στον τομέα αυτόν (Laklija, 2011).»

4 https://www.eurochild.org/fileadmin/public/05_Library/Thematic_priorities/06_Children_in_Alternative_Care/Eurochild/FINAL_EXEC_SUMMARY.pdf

Τα βασικά χαρακτηριστικά της φροντίδας των παιδιών στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης είναι: 1) ένα σχετικά μικρό ποσοστό των παιδιών τοποθετούνται σε ιδρύματα, 2) ένα καλά αναπτυγμένο σύστημα βρεφονηπιακής φροντίδας και 3) ένα ευρύ φάσμα άλλων εναλλακτικών μορφών φροντίδας (Ajduković, 2004, σύμφωνα με την Laklija, 2011). Ωστόσο, υπάρχουν διαφορές ακόμα και μεταξύ τους, ανάλογα με τις κοινωνικοοικονομικές τους πολιτικές. Για παράδειγμα, οι χώρες με φιλελεύθερη δημοκρατία (Ηνωμένο Βασίλειο) έχουν οικονομικές δυνατότητες, αλλά δεν διαθέτουν τις κυβερνητικές πολιτικές που υποστηρίζουν τους θετούς γονείς (Curtis, Dale και Kendall, 1999, George, Oudenhoven και Wazir, 2003, σύμφωνα με την Laklija, 2011). Συνεπώς, η πρακτική δείχνει ότι οι πιο ανεπτυγμένες χώρες της Δύσης έχουν παραχωρήσει την διαδικασία της αναδοχής σε ανεπίσημους μηχανισμούς και ότι ο ρόλος του Κράτους είναι συγκριτικά υποδεέστερος.

Αντιθέτως, στα δημοκρατικά συστήματα με ισχυρή κοινωνική πολιτική, όπως για παράδειγμα στις Σκανδιναβικές Χώρες, η κυβέρνηση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προώθηση και της αναδοχής. Ωστόσο, αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο τους ίδιους πολιτικούς και οικονομικούς περιορισμούς με τις φιλελεύθερες δημοκρατικές χώρες (George, Oudenhoven και Wazir, 2003, σύμφωνα με τη Laklija, 2011.)

Επιπλέον, εκτός από τις ομοιότητες στα συστήματα εναλλακτικής φροντίδας σε διάφορα μέρη της Ευρώπης, μπορούν να προστεθούν ορισμένα επιπλέον χαρακτηριστικά ως εξής:

Ευρεία χρήση φροντίδας

Σύμφωνα με διαφορετικές έρευνες, η εναλλακτική και η ιδρυματική φροντίδα εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ευρέως για τα παιδιά χωρίς επαρκή γονική μέριμνα στην Ευρώπη. Παρόλο που οι περισσότερες χώρες αναγνωρίζουν την τοποθέτηση σε ένα ίδρυμα ως την έσχατη λύση μετά τις υπηρεσίες οικογενειακής υποστήριξης και την οικογενειακή φροντίδα, ο αριθμός των παιδιών σε ιδρύματα είναι σταθερός ή αυξάνεται σε πολλές χώρες της ΕΕ. Στην Τσεχική Δημοκρατία, παραδείγματος χάριν, μόνο το 25% περίπου των παιδιών βρίσκονται σε χώρους οικογενειακής φροντίδας ενώ ο αριθμός των παιδιών σε ιδρύματα/δομές αυξήθηκε από το 2000 (Unicef TransmonEE). Στη Λετονία και τη Λιθουανία σημειώθηκε επίσης αύξηση του αριθμού των παιδιών σε ιδρύματα και δομές. Από τη στιγμή που εισήχθη νέα νομοθεσία στη Ρουμανία, ο αριθμός των τοποθετήσεων σε ιδρύματα προστασίας αυξήθηκε κατά 35% σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2005. Παρόλα αυτά, περίπου 24.126 παιδιά εξακολουθούν να λαμβάνουν υπηρεσίες εναλλακτικής φροντίδας (2008).

Ευάλωτες ομάδες στο σύστημα εναλλακτικής φροντίδας και προστασίας

Ένα άλλο ζήτημα που επισημάνθηκε σε αρκετές μελέτες είναι το γεγονός ότι ορισμένες ευπαθείς ομάδες παιδιών υπερεκπροσωπούνται στα συστήματα φροντίδας της Ευρώπης. Ένα παράδειγμα είναι τα παιδιά Ρομά και τα παιδιά με αναπηρίες. Στη Βουλγαρία, για παράδειγμα, τα παιδιά Ρομά αντιπροσωπεύουν περίπου το 45% των παιδιών που βρίσκονται στο σύστημα φροντίδας. Στη Τσεχική Δημοκρατία το 2007 το 24% των παιδιών σε ιδρύματα φροντίδας ήταν Ρομά. Στην Ουγγαρία, τα παιδιά Ρομά υπερεκπροσωπούνται σε ιδρύματα, σε σύγκριση με το σύνολο του πληθυσμού (επίσημα δεν επιτρέπεται η συλλογή δεδομένων βάσει εθνοτικής καταγωγής βάσει του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα). Η ιδρυματοποίηση των παιδιών με αναπηρίες αποτελεί μείζονα ανησυχία σε πολλές χώρες της ΕΕ. Στη Λετονία, η έρευνα του Eurochild αναφέρει ότι οι δήμοι δεν διαθέτουν τους πόρους για να παρέχουν πρόσθετη υποστήριξη σε παιδιά με ελαφρές σωματικές διαταραχές ή διαταραχές συμπεριφοράς. Η τοποθέτηση παιδιών σε ιδρύματα αποφεύγει αυτό το κόστος - δεν υπάγονται στην αιγίδα του δήμου. Τέλος, οι πρόσφατες μεταναστευτικές ροές έχουν προσθέσει μια άλλη ευάλωτη ομάδα που εκπροσωπείται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην εναλλακτική φροντίδα: η ομάδα των ασυνόδευτων παιδιών, ιδιαίτερα στις χώρες που λαμβάνουν τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία.

Δικαιώματα των παιδιών στο σύστημα εναλλακτικής φροντίδας και προστασίας

Παρόλο που οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν δεσμευτεί για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών σε εναλλακτική φροντίδα, σε πολλές περιπτώσεις η εφαρμογή τους είναι ασθενής. Υπάρχουν ακόμη αρκετές χώρες (π.χ. Ελλάδα, Λετονία και Τσεχική Δημοκρατία) όπου τα δικαιώματα των παιδιών δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί πλήρως. Επιπρόσθετα, σε πολλές χώρες διαπιστώνεται έλλειψη δεδομένων σχετικά με το ζήτημα, ενώ σε άλλες χώρες, όπως η Εσθονία, η Φινλανδία και η Σουηδία, δημοσιεύονται τακτικές εκθέσεις. Σε άλλες χώρες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, ο χρόνος και το κόστος που συνεπάγεται η ρύθμιση, η παρακολούθηση και η επιθεώρηση της εφαρμογής των δικαιωμάτων των παιδιών θεωρούνται δυσανάλογα ως προς τα πραγματικά οφέλη δηλαδή τις βελτιωμένες υπηρεσίες.

Η συμμετοχή παιδιών και γονέων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων παραμένει πολύ περιορισμένη σε πολλές από τις ευρωπαϊκές χώρες. Στην περίπτωση της Ιρλανδίας, οι κανονισμοί, τα πρότυπα και η νομοθεσία είναι σημαντικοί σε σύγκριση με άλλες χώρες αλλά η κατάλληλη διαβούλευση με τα παιδιά και τις οικογένειές τους είναι περιορισμένη. Η Επιθεώρηση Κοινωνικών Υπηρεσιών της

Ιρλανδίας, διαπίστωσε ότι “ο προγραμματισμός της φροντίδας καθοριζόταν πιο συχνά από τη διαχείριση άμεσων κρίσεων παρά από τον μακροπρόθεσμο σωστό προγραμματισμό” όπου η φωνή και η γνώμη του παιδιού και της οικογένειας μπορεί να μην εξετάζονται. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, παρόλο που έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τη τοποθέτηση των παιδιών σε δομές φροντίδας και προστασίας, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης.

Αποϊδρυματοποίηση

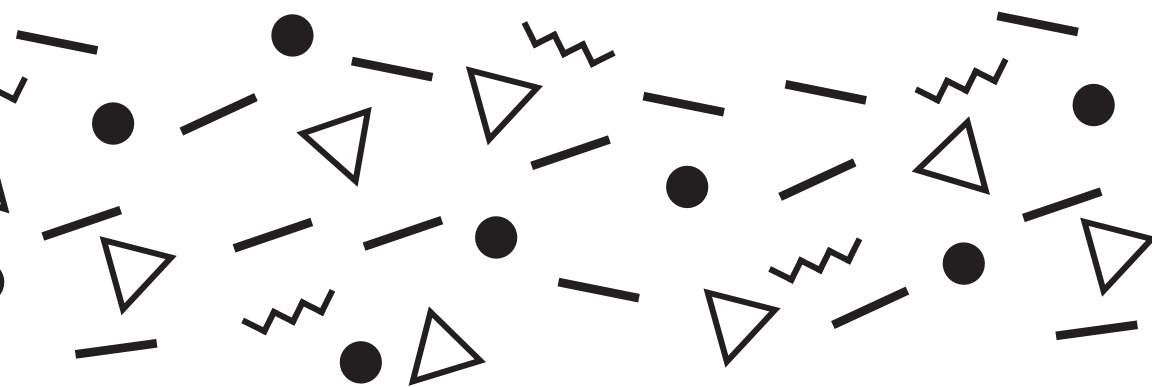
Σήμερα, υπάρχει η αυξανόμενη αντίληψη ότι η ιδρυματική φροντίδα δεν συνάδει με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η μαζική παροχή φροντίδας που χαρακτηρίζει τα ιδρύματα είναι ανεπαρκής για την παροχή υπηρεσιών σε μια σύγχρονη κοινωνία, αδυνατεί να αναγνωρίσει τις ατομικές απαιτήσεις ή να ενδυναμώσει τους χρήστες, τις οικογένειες και τις κοινότητες, και άρα δεν είναι ένα κατάλληλο σύστημα για την κάλυψη των δικαιωμάτων των παιδιών και των αναπτυξιακών αναγκών τους.

Ορισμένες χώρες έχουν αρχίσει να εξαλείφουν σταδιακά τα συστήματα ιδρυματικής φροντίδας, επανεπιδίδοντας τα παιδιά στις οικογένειές και τις κοινότητες τους, αλλά η διαδικασία αυτή δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Η αποϊδρυματοποίηση - γνωστή και ως μετάβαση από τη ιδρυματική στην οικογενειακή και την κοινοτική φροντίδα - μπορεί να οριστεί ως μια διαδικασία με σκοπό τη μεταρρύθμιση του συστήματος εναλλακτικής φροντίδας μιας χώρας, η οποία αποσκοπεί κυρίως:

- Στη μείωση της ιδρυματικής φροντίδας με συμπληρωματική αύξηση της φροντίδας και των υπηρεσιών σε επίπεδο οικογένειας και κοινότητας.
- Στην πρόληψη του διαχωρισμού των παιδιών από τους γονείς τους με την παροχή επαρκούς υποστήριξης σε παιδιά, οικογένειες και κοινότητες.
- Στην προετοιμασία της διαδικασίας αποχώρησης από τις δομές/ιδρύματα, με την εξασφάλιση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα και της ομαλής μετάβασης τους προς την ανεξάρτητη διαβίωση.

Επομένως, η αποϊδρυματοποίηση είναι μια στρατηγική για την απομάκρυνση των παιδιών από τα ιδρύματα αλλά και για την αποφυγή νέων τοποθετήσεων σε αυτά. Πρέπει να διεξαχθεί διεξοδική αξιολόγηση των αναγκών κάθε παιδιού για την παροχή εναλλακτικών λύσεων φροντίδας με βάση το καλύτερο συμφέρον του. Οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να αντιμετωπίσουν τις βαθύτερες αιτίες της παραμέλησης, της κακοποίησης και της εγνατάλειψης των παιδιών και να αποτρέψουν τον περιττό διαχωρισμό των παιδιών από τις οικογένειές τους μέσω ενός ευρέος φάσματος μέτρων στήριξης.

Οι τελικοί στόχοι των συστημικών μεταρρυθμίσεων είναι επομένως να αποτρέψουν την ανάγκη για εναλλακτική φροντίδα, να προστατεύσουν τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε εναλλακτική φροντίδα και να βελτιώσουν την ποιότητα της φροντίδας που τους παρέχεται. Οι κατευθυντήριες γραμμές για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών, από τα Ηνωμένα Έθνη, αποτελούν το θεμελιώδες πλαίσιο αναφοράς⁵.

5 https://www.openingdoors.eu/wp-content/uploads/2013/05/DI_Lessons_Learned.pdf

Παροχή φροντίδας και ανάπτυξη παιδιού

Η ανθρώπινη ανάπτυξη επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες που είτε την διευκολύνουν είτε την εμποδίζουν. Η ανάπτυξη κατά την πρώιμη παιδική ηλικία μπορεί να επηρεαστεί από περιβαλλοντικούς παράγοντες όπως η οικογένεια του παιδιού, οι φροντιστές και το πολιτιστικό του περιβάλλον. Παρόλο που τα στάδια της ψυχοκινητικής ανάπτυξης είναι τα ίδια για όλα τα παιδιά, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος στο οποίο μεγαλώνει το παιδί μπορούν να προκαλέσουν σημαντικές διαφορές στον αναπτυξιακό ρυθμό του. Προκειμένου να επιτευχθεί η βέλτιστη ανάπτυξη στα παιδιά, απαιτείται ένα υποστηρικτικό περιβάλλον και μια ισχυρή σχέση με το πρόσωπο που τα φροντίζει. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε ιδρύματα φροντίδας (θεσμική φροντίδα) συνήθως στερούνται υποστηρικτικού περιβάλλοντος και αυτό μπορεί να οδηγήσει σε διάφορα ελλείμματα. Η ανάπτυξη στο πλαίσιο ενός ιδρύματος φροντίδας συχνά οδηγεί σε ένα σύνθετο μίγμα σωματικών, γνωστικών, κοινωνικών, πνευματικών και συναισθηματικών ελλείψεων. Τα προβλήματα που εντοπίζονται σε πληθυσμούς παιδιών που ζουν σε ιδρύματα εναλλακτικής φροντίδας περιλαμβάνουν ελλείμματα σωματικής και εγκεφαλικής ανάπτυξης, γνωστικά προβλήματα, καθυστέρηση λόγου, προβλήματα αισθητηριακής ενσωμάτωσης, κοινωνικές και συμπεριφορικές δυσκολίες, υπερκινητικότητα και διαταραχές προσκόλλησης. Ο αντίκτυπος της ζωής σε ιδρύματα φροντίδας στην ανάπτυξη των παιδιών είναι πολυδιάστατος και παρόλο που μπορεί να διαφέρει από ίδρυμα σε ίδρυμα ή ακόμη και από τομέα σε τομέα στο ίδιο ίδρυμα φροντίδας, παρατηρούνται κοινά στοιχεία ανεξάρτητα από τη χώρα στην οποία λειτουργούν.

Συγκεκριμένα, ένας σημαντικός αριθμός μελετών καταδεικνύει ότι τα βρέφη και τα μικρά παιδιά που μεγαλώνουν σε ιδρύματα παιδικής φροντίδας διατρέχουν υψηλό κίνδυνο να αναπτύξουν χαμηλή λειτουργικότητα σε διάφορους αναπτυξιακούς τομείς, σχετικά με τις φυσικές, γνωστικές, κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητές τους, όπως παρουσιάζονται παρακάτω:

Σωματική ανάπτυξη

Όσον αφορά τη σωματική ανάπτυξη των παιδιών, υπάρχει καθυστέρηση σε σημαντικούς δείκτες ανάπτυξης, όπως το βάρος, το ύψος και η περιφέρεια

της κεφαλής. Πράγματι, μελέτες αναφέρουν ότι κατά μέσο όρο τα παιδιά στα ιδρύματα εναλλακτικής φροντίδας χάνουν ένα μήνα σωματικής ανάπτυξης για κάθε πέντε μήνες φροντίδας, ακόμη και αν καλύπτονται πλήρως οι διατροφικές τους ανάγκες. Σχετικές μελέτες έχουν επίσης δείξει ότι αυτή η ελλειμματική σωματική ανάπτυξη των παιδιών μπορεί να οφείλεται στον υποσιτισμό τους εντός του ιδρύματος, στον τρόπο με τον οποίο τα τρόφιμα χορηγούνται από τον φροντιστή, ειδικά εάν υπάρχει πίεση χρόνου και ένα μικρό ποσοστό φροντιστών για τα παιδιά, στην ελλιπή ιατρική φροντίδα, στην ανεπαρκή διέγερση και στον μειωμένο αριθμό φροντιστών στα ιδρύματα φροντίδας. Το χρόνιο άγχος που βιώνουν τα παιδιά στα ιδρύματα φροντίδας θεωρείται επίσης ένας σημαντικός παράγοντας που παρεμποδίζει τη σωματική τους ανάπτυξη, καθώς όταν το άγχος παρατηρείται σε μια κρίσιμη αναπτυξιακή περίοδο, οι επιπτώσεις του στη σωματική ανάπτυξη είναι σοβαρές και σε πολλές περιπτώσεις, μη αναστρέψιμες.

Παρόλο που υπάρχουν ενδείξεις ανάκαμψης στην περίπτωση των παιδιών που υιοθετούνται σε ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον, ορισμένες από τις προαναφερθείσες δυσκολίες φαίνεται ότι παραμένουν στην εφηβεία ή ακόμα και στην ενήλικη ζωή. Όσον αφορά τους δείκτες της σωματικής ανάπτυξης, παρόλο που υπάρχει ταχεία ανάκαμψη μέσα σε ένα μόνο έτος της τοποθέτησης των παιδιών σε οικογενειακό περιβάλλον, στην ηλικία των 15 ετών οι διαφορές (ύψος, βάρος) σε σχέση με τα μη ιδρυματοποιημένα παιδιά επιστρέφουν, κάτι που φαίνεται να είναι το αποτέλεσμα της πρώιμης εφηβείας που παρατηρείται στα παιδιά που προέρχονται από δομές και ιδρύματα προστασίας και φροντίδας.

Γνωστική ανάπτυξη

Όσον αφορά τη γνωστική ανάπτυξη, καταγράφηκαν σημαντικά ελλείμματα στην προσοχή και τις εκτελεστικές λειτουργίες, καθώς και καθυστέρηση της γλωσσικής ανάπτυξης και νοητική καθυστέρηση, ενώ τα ιδρυματοποιημένα παιδιά λαμβάνουν κατά μέσο όρο 20 μονάδες λιγότερες από τον μέσο πληθυσμό σε κλίμακες νοημοσύνης. Τα παιδιά που διαμένουν σε ιδρύματα εναλλακτικής φροντίδας προέρχονται συνήθως από οικογένειες με χαμηλό κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο. Αυτό σημαίνει ότι τα ψυχοκοινωνικά και συναισθηματικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά αυτά μπορεί να προέρχονται από τις οικογένειές τους ή μπορεί να αποδοθούν σε ένα συνδυασμό παραγόντων, όπως προηγούμενες αρνητικές εμπειρίες, γενική προδιάθεση, αλλά και συνθήκες του ιδρύματος φροντίδας στο οποίο ζουν. Όσον αφορά τις σωματικές ανάγκες των παιδιών σε σχέση με την ψυχοκινητική ανάπτυξη, αναφέρεται ότι η κακή κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη παρατηρείται ακόμα και όταν υπάρχει επαρκής διατροφή, υγιεινομική περίθαλψη και γνωστική διέγερση. Όπως και με

τη γνωστική ανάπτυξη, η υιοθεσία βελτιώνει σημαντικά τη συνολική γνωστική ικανότητα του παιδιού, αλλά αυτή παραμένει κατά μέσο όρο χαμηλότερη από τα παιδιά που δεν έχουν ποτέ ιδρυματοποιηθεί. Επίσης, το 42% των παιδιών που έχουν περάσει από το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προβλήματα προσοχής και συγκέντρωσης ακόμα και μετά την αναχώρησή τους από αυτά.

Κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη

Οι επιζήμιες συνέπειες της ιδρυματικής φροντίδας στην κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα εναλλακτικής φροντίδας περιλαμβάνουν υπερκινητικότητα, αντικοινωνική και συχνά επιθετική ή και βίαιη συμπεριφορά ή, από την άλλη πλευρά, χαμηλά επίπεδα παρορμητικότητας και συμπεριφορές απόσυρσης. Επιπλέον, τα παιδιά που ζουν σε δομές φροντίδας αντιμετωπίζουν «αδιαφοροποίητη φιλικότητα» (δηλ. εκδήλωση «κοινωνικής φιλικότητας» σε ξένους), κακή ποιότητα στις σχέσεις με συνομήλικους, απογοήτευση, κατάθλιψη, άγχος και συναισθηματικές δυσκολίες.

Πιο συγκεκριμένα, έχει παρατηρηθεί ότι τα παιδιά που ζουν ή έχουν περάσει χρόνο σε ιδρύματα φροντίδας έχουν μάθει να καταστέλλουν την ανάγκη τους για συναισθηματική φροντίδα, ασφάλεια και διατήρηση της εγγύτητας με τον φροντιστή τους (ή το πρόσωπο αναφοράς τους), επιδεικνύοντας έτσι αποφευκτικές ή και διαφορούμενες συμπεριφορές που αντικατοπτρίζουν μια αντίστοιχη παροχή θεσμικής φροντίδας η οποία σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να είναι μη συναισθηματική, απρόβλεπτη και ασταθής. Πράγματι, είναι ενδιαφέρον ότι με την πάροδο του χρόνου, τα ιδρυματοποιημένα παιδιά μαθαίνουν να καταστέλλουν την έκφραση οποιωνδήποτε αρνητικών συναισθημάτων και εκφράζουν μόνο τα θετικά συναισθήματα ως μια κάπως οργανωμένη συμπεριφορική στρατηγική, προσαρμοσμένη στο θεσμικό πλαίσιο (π.χ. ένα παιδικό χαμόγελο, ακόμα και όταν το παιδί αισθάνεται άγχος, είναι πιο πιθανό να κερδίσει κάποια κοινωνική προσοχή και επομένως φροντίδα στο πολυάσχολο περιβάλλον ενός ιδρύματος από ότι μια αρνητική συμπεριφορά).

Συνοπτικά, σύμφωνα με τις Κοινές Ευρωπαϊκές Κατευθυντήριες Γραμμές για τη μετάβαση από τη φροντίδα των ιδρυμάτων σε φροντίδα της τοπικής κοινότητας (2012), τα αποτελέσματα της ιδρυματοποίησης στα παιδιά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας: Επιδράσεις της ιδρυματοποίησης στα παιδιά

Τομείς ανάπτυξης του παιδιού που επηρεάζονται από την ιδρυματική φροντίδα	Συνέπειες της ιδρυματοποίησης στην υγεία του παιδιού
<p>Σωματική ανάπτυξη και κινητικές δεξιότητες</p>	<p>Σωματική υπανάπτυξη, με το βάρος, το ύψος και την περιφέρεια κεφαλής κάτω από τον μέσο όρο.</p> <p>Προβλήματα ακοής και όρασης που μπορεί να προκληθούν από κακή διατροφή ή / και υπο-διέγερση.</p> <p>Καθυστερήσεις στις κινητικές ικανότητες και χαμένα αναπτυξιακά ορόσημα. Σε σοβαρές καταστάσεις, επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές, όπως έντονο κούνημα του σώματος και χτύπημα του κεφαλιού.</p> <p>Κακή υγεία και ευκολία φιλασθενεία</p> <p>Σωματικές και νοητικές αναπηρίες ως συνέπεια της φροντίδας των ιδρυμάτων.</p>
<p>Ψυχολογικές συνέπειες</p>	<p>Αρνητικές κοινωνικές ή συμπεριφορικές συνέπειες, όπως προβλήματα με την αντικοινωνική συμπεριφορά, την κοινωνική ικανότητα, τις αλληλεπιδράσεις κατά την διάρκεια του παιχνιδιού και των αλληλεπιδράσεων μεταξύ φίλων / αδελφιών.</p> <p>«Ημι-αυτιστικές» συμπεριφορές όπως η κάλυψη του προσώπου και / ή οι στερεοτυπικές συμπεριφορές, όπως το έντονο κούνημα του σώματος και το χτύπημα του κεφαλιού. Σε ορισμένα ιδρύματα χαμηλής ποιότητας, τα παιδιά μικρής ηλικίας αποσύρονται πλήρως κοινωνικά μετά από ένα εξάμηνο.</p> <p>Συμπεριφορές αναζήτησης προσοχής, όπως επιθετική συμπεριφορά ή αυτοτραυματισμός (οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν στην κοινωνική απομόνωση του παιδιού ή στη χρήση φυσικών περιορισμών επάνω του).</p>

Τομείς ανάπτυξης του παιδιού που επηρεάζονται από την ιδρυματική φροντίδα	Συνέπειες της ιδρυματοποίησης στην υγεία του παιδιού
Δημιουργία συναισθηματικών προσκολλήσεων	<p>Αδιάκριτη φιλικότητα, υπερβολική φιλικότητα ή / και ανεξέλεγκτη συμπεριφορά, ειδικά σε παιδιά που έχουν εισαχθεί σε ιδρύματα πριν από την ηλικία των δύο ετών.</p> <p>Προβλήματα στην ικανότητά τους να σχηματίζουν σχέσεις καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.</p> <p>Παιδιά που είναι απελπισμένα για την προσοχή των ενηλίκων και την αγάπη τους.</p>
Νοημοσύνη και γλώσσα	<p>Κακές γνωστικές επιδόσεις και χαμηλότερες βαθμολογίες IQ.</p> <p>Καθυστέρηση στην απόκτηση γλωσσικών ικανοτήτων.</p> <p>Ελλείμματα στις γλωσσικές δεξιότητες, όπως το φτωχό λεξιλόγιο, η λιγότερο αυθόρμητη γλώσσα και η επίδοση στην ανάγνωση.</p>
Ανάπτυξη εγκεφάλου	<p>Καταστολή της ανάπτυξης του εγκεφάλου σε μικρά παιδιά, με αποτέλεσμα νευρικά και συμπεριφορικά ελλείμματα, ειδικά σε σχέση με της κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις και τα συναισθήματά τους, καθώς και στην γλώσσα.</p>

Τέλος, εκτός από τις αντικειμενικά μετρήσιμες καθυστερήσεις στους προαναφερόμενους αναπτυξιακούς τομείς, είναι επίσης ενδιαφέρον το πώς τα ίδια τα παιδιά αντιλαμβάνονται υποκειμενικά την πραγματικότητα της θεσμικής φροντίδας. Αναφέρουν ότι αισθάνονται λιγότερο αγαπητά και δημοφιλή, βιώνουν έντονη μοναξιά και προτιμούν οποιαδήποτε άλλη μορφή φροντίδας αντί της ιδρυματικής φροντίδας. Σε αντίθεση με το 70% των παιδιών που ζουν σε ανάδοχες οικογένειες, στα σπίτια των συγγενών ή με τους φυσικούς τους γονείς και επιθυμούν να παραμείνουν στο σημερινό “οικογενειακό” περιβάλλον τους, μόνο το 30% των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα επιθυμούν να παραμείνουν σε αυτά (Bush, 1980)⁶.

6 Bush, M. (1980). Institutions for Dependent and Neglected Children: Therapeutic Option of Choice or Last Resort? (1980). American Journal of Orthopsychiatry, 50, 239-255.

Οι σοβαρές επιζήμιες συνέπειες της εμπειρίας του να ζουν σε ιδρύματα εναλλακτικής φροντίδας παρατηρούνται επίσης στον τύπο δεσμού / προσκόλλησης που τα βρέφη καταφέρνουν να σχηματίσουν (ή όχι) με τον φροντιστή τους. Τα παιδιά δεν είναι σε θέση να σχηματίσουν δεσμό με τον πρωταρχικό φροντιστή (άτομο αναφοράς) μέσα στο γενικά στερητικό πλαίσιο της θεσμικής φροντίδας, καθώς δεν παρουσιάζουν καμία συμπεριφορά προσκόλλησης και δεν διαφοροποιούν τη συμπεριφορά τους έναντι ενός φροντιστή (γνωστού προσώπου) και ενός άγνωστου / ξένου⁷.

Ένας άλλος παράγοντας που πρέπει επίσης να παρουσιαστεί σχετικά με τις επιπτώσεις της ιδρυματοποίησης στην ανάπτυξη των παιδιών είναι η διάρκεια της περιόδου που το παιδί περνά σε ένα ίδρυμα φροντίδας. Σύμφωνα με έρευνες⁸, όσο περισσότερο χρόνο περνάει ένα παιδί σε ένα ίδρυμα φροντίδας, τόσο μεγαλύτερη είναι η μείωση των επιδόσεών του σε κλιμακίες νοημοσύνης και σε σχέση με τα ακαδημαϊκά του επιτεύγματα. Μετά την απομάκρυνση από ένα ίδρυμα φροντίδας, τα παιδιά βελτιώνουν τις αναπτυξιακές και πνευματικές τους επιδόσεις, αλλά όσα έχουν ιδρυματοποιηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα ενδέχεται να παρουσιάζουν σημαντικές καθυστερήσεις για πολλά χρόνια μετά την υιοθεσία. Η επίδραση της διάρκειας της ιδρυματοποίησης στην ανάπτυξη έχει καταδειχθεί τόσο μέσω των συσχετισμών όσο και μέσω των διαφορών μεταξύ ομάδων.

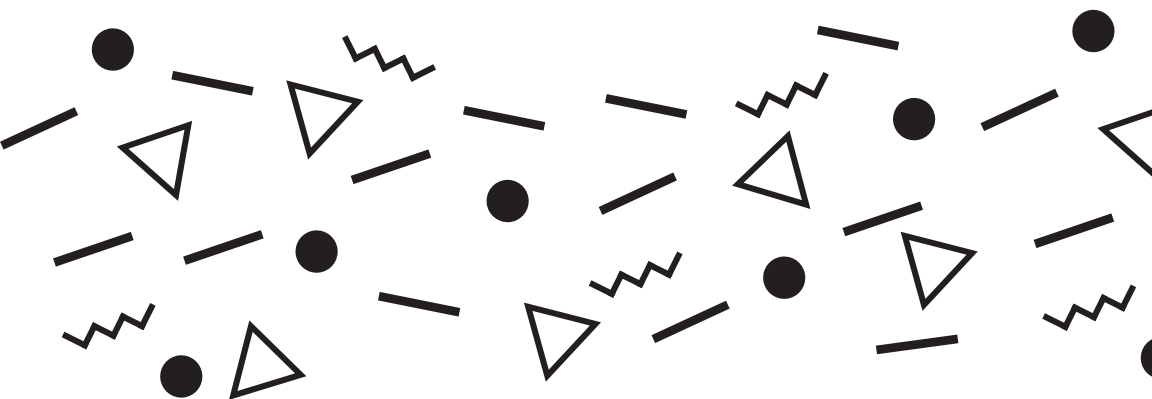
Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προαναφερθέντα αποτελέσματα της ιδρυματοποίησης στα μικρά παιδιά, η αποϊδρυματοποίηση θεωρήθηκε ως η πιο βιώσιμη λύση: “Το [...] σύνολο της έρευνας δημιουργεί μια επιτακτική και επείγουσα ανθρωπιστική ανάγκη για τα νεότερα παιδιά για να αποφευχθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις της ιδρυματοποίησης. Οι ευαίσθητες αναπτυξιακές περιόδους κατά τις οποίες ένα παιδί χρειάζεται ιδιαίτερη φροντίδα εμφανίζονται πολύ νωρίς στη ζωή και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών που σχετίζονται με τη σωματική, γνωστική, συναισθηματική και συμπεριφοριστική ευεξία». Η UNICEF ορίζει την αποϊδρυματοποίηση ως “την πλήρη διαδικασία σχεδιασμού της μετατροπής, της μείωσης ή / και του κλεισίματος δομών φροντίδας, δημιουργώντας παράλληλα μια ποικιλία άλλων υπηρεσιών παιδικής φροντίδας που βασίζονται σε πρότυπα βασισμένα στα δικαιώματα των παιδιών και προσανατολισμένα στα αποτελέσματα”⁹. Με βάση την έρευνα σχετικά με τον αντίκτυπο της ζωής στα ιδρύματα παιδικής μέριμνας, η δημιουργία εναλλακτικών μορφών φροντίδας

7 Bush, M. (1980). Institutions for Dependent and Neglected Children: Therapeutic Option of Choice or Last Resort? (1980). American Journal of Orthopsychiatry, 50, 239-255.

8 <https://www.psychology.gr/psychologia-paidiou/1001-vrefi-kai-paidia-se-idrumata-epitoseis-sti-somatiki-gnostiki-kai-koinonikosynaisthimatiki-anaptuxi.html>

9 Maclean, Kim. (2003). The impact of institutionalization on child development. Development and psychopathology. 15. 853-84.

είναι ο σημαντικότερος τρόπος για την αποϊδρυματοποίηση αυτών των παιδιών, ειδικά όταν έχει αποδειχθεί ότι ο χρόνος που περνά ένα παιδί στα ιδρύματα φροντίδας επηρεάζει τόσο την εμφάνιση, τη διάρκεια και τη συνέχιση των δυσμενών επιπτώσεων, ακόμη και όταν τα παιδιά αποχωρούν από τα ιδρύματα εναλλακτικής φροντίδας. Επομένως, τα αποδεικτικά στοιχεία υποδεικνύουν ότι όλα τα ιδρύματα για παιδιά κάτω των πέντε ετών (συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρίες) πρέπει να αντικατασταθούν από άλλες υπηρεσίες που αποτρέπουν τον διαχωρισμό και στηρίζουν τις οικογένειες σχετικά με τη φροντίδα των παιδιών τους. Μόλις αξιολογηθούν, επιλεγούν και εκπαιδευθούν οι οικογένειες και μόλις ολοκληρωθούν οι απαραίτητες διαδικασίες με βάση την κοινότητα, όλα τα παιδιά κάτω των πέντε ετών θα πρέπει να μετακινούνται σε κάποιου είδους οικογενειακής φροντίδας.

Η ζωή και η επιβίωση μετά το Σύστημα Προστασίας και Φροντίδας

Επισκόπηση

Το κεφάλαιο παρουσιάζει τα βασικά και πιο κοινά χαρακτηριστικά της ζωής την οποία διάγουν τα άτομα που αποχωρούν από ιδρύματα/δομές προστασίας και φροντίδας. Οι νέοι που έχουν αποχωρήσει από την θεσμική φροντίδα αντιμετωπίζουν συνήθως σοβαρά προβλήματα και εμποδία κατά την είσοδό τους στην κοινωνία, καθιστώντας την ενσωμάτωσή τους σε αυτήν, μια δύσκολη και σε πολλές περιπτώσεις ανεπιτυχή διαδικασία. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι υποστήριξης της ομάδας των ατόμων που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα, όπως η κοινωνική συμβουλευτική, η καθοδήγηση και η κατάρτιση, ενώ επισημαίνεται η σημασία της εκπροσώπησης των ατόμων που αποχωρούν από το σύστημα φροντίδας και προστασίας, χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της Ρουμανίας.

Πώς είναι η ζωή μετά τη φροντίδα;

Η αποχώρηση από το σύστημα εναλλακτική φροντίδα και προστασία ορίζεται ως η παύση της νομικής ευθύνης από το κράτος για τους νέους που υπάγονται σε αυτήν. Ωστόσο, στην πράξη, η αποχώρηση από τη φροντίδα είναι ένα σημαντικό γεγονός ζωής και μια διαδικασία που συνεπάγεται τη μετάβαση από την εξάρτηση από το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας του κράτους στην την υποστήριξη της αυτάρκειας των νέων.

Οι νέοι που αποχωρούν από την θεσμική εναλλακτική φροντίδα, είναι μια από τις πιο ευάλωτες και μειονεκτούσες ομάδες στις κοινωνίες μας. Σε σύγκριση με τους περισσότερους νέους, αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες στην πρόσβαση σε κατάλληλες για την ηλικία αναπτυξιακές ευκαιρίες. Οι νέοι που αποχωρούν από τη θεσμική φροντίδα έχει διαπιστωθεί ότι παρουσιάζουν σημαντικά ελλείμματα υγείας, κοινωνικές και εκπαιδευτικές ελλείψεις, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης στέγης, συμμετοχής σε κυκλώματα εγκληματικότητας ανηλίκων και πορνείας, προβλήματα ψυχικής και σωματικής φύσης, ανεπαρκή εκπαιδευτικά αποτελέσματα, ανεπαρκή συστήματα κοινωνικής υποστήριξης και πρόωρες

εγκυμοσύνες (Cashmore & Paxman, 2007) . Τα αποτελέσματα σε σχέση με την απασχόληση για τα άτομα που αποχωρούν από την θεσμική εναλλακτική φροντίδα, τείνουν να είναι ιδιαίτερα αρνητικά, γεγονός που αφήνει πολλά από αυτά να βασίζονται σε επιδόματα κοινωνικών παροχών και να ζουν σε συνθήκες ένδειας (Broad, 1999).

Οι κοινότητες γενικά διατηρούν στερεότυπα και προκαταλήψεις προς τους νέους που αποχωρούν από την θεσμική εναλλακτική φροντίδα που οδηγούν σε διακρίσεις και έλλειψη εμπιστοσύνης και κοινοτικής υποστήριξης για αυτούς, στην πιο ευάλωτη περίοδο της ζωής τους: όταν προσπαθούν να επιβιώσουν πλέον μόνοι τους. Οι νέοι που αποχωρούν από τη φροντίδα μπορούν να αντιμετωπίσουν διακρίσεις και στιγματισμό στο χώρο εργασίας, οδηγώντας πολλούς να αποκρύψουν το ιστορικό θεσμικής εναλλακτικής φροντίδας τους από τους εργοδότες, σύμφωνα με μια μελέτη της SOS Children's Villages International που έγινε το 2018 σε 12 χώρες.

Σύμφωνα με την έκθεση Care Matters: Time for Change που εκδόθηκε από το Τμήμα Εκπαίδευσης και Δεξιοτήτων 9 (UK), ένας νέος που αποχωρεί από την εναλλακτική φροντίδα είναι:

- Τέσσερις φορές πιο πιθανό να αναπτύξει μια διαταραχή ψυχικής υγείας
- Τρεις φορές πιο πιθανό να καταδικαστεί για ένα αδίκημα
- Πέντε φορές λιγότερο πιθανό να επιτύχει στις ακαδημαϊκές του εξετάσεις
- Οκτώ φορές πιο πιθανό να αποχωρήσει από το σχολείο και λιγότερο πιθανό να πάει στο πανεπιστήμιο.

Πώς υποστηρίζονται άτομα που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα;

Κοινωνική συμβουλευτική

Πολλές από τις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν άτομα που αποχωρούν από τη φροντίδα χρειάζονται άμεση και ατομική στήριξη μέσω κοινωνικής συμβουλευτικής και υποστήριξης των νέων στην αντιμετώπιση του κοινωνικού, ιατρικού, εργασιακού και εκπαιδευτικού συστήματος εντός της χώρας. Έμπειροι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να παρέχουν συμβουλές που είναι επεξηγηματικές, προσανατολισμένες και κατανοητές για την επίλυση προβλημάτων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να διαχειρίζονται τις διάφορες περιπτώσεις που προκύπτουν και να συντονίζουν μια διεπιστημονική ομάδα που θα προσφέρει συμβουλές και βοήθεια στο νέο που αποχωρεί από τη φροντίδα.

Η κοινωνική συμβουλευτική θα μπορούσε να αντιμετωπίσει θέματα όπως: η κακοποίηση (που βιώνεται πριν από την είσοδό τους στην εναλλακτική φροντίδα), ο εθισμός στα ναρκωτικά και το αλκοόλ, η διαχείριση θυμού (η αντιμετώπιση προβλημάτων θυμού σε ήρεμο περιβάλλον μπορεί να βοηθήσει στη μείωση του στρες, στη βελτίωση της ψυχικής ευεξίας και στην απασχόληση), το συνεχές άγχος ή η κατάθλιψη, ο εκφοβισμός και οι διακρίσεις, η χαμηλή αυτοπεποίθηση / χαμηλή αυτοεκτίμηση καθώς και θέματα διαπροσωπικών σχέσεων.

Καθοδήγηση (mentorship) και υποστήριξη μέσω κοινοτικών ομάδων

Ο ρόλος της τοπικής κοινότητας στη διαδικασία ενσωμάτωσης έχει μεγάλη σημασία και οι εκπρόσωποι της κοινότητας είναι οι άνθρωποι με τους οποίους αλληλεπιδρούν οι νέοι που αποχωρούν από τη θεσμική εναλλακτική φροντίδα στην καθημερινή τους ζωή. Η εύρεση καθοδηγητών (mentors) από την κοινότητα, οι οποίοι διαδραματίζουν γονικό ρόλο, θα μπορούσε να βελτιώσει την αυτόρεια του νέου και να κάνει τον νέο να αισθανθεί μέρος της κοινότητας. Οι σύμβουλοι με κοινωνικές δεξιότητες και προηγούμενη εμπειρία στην εργασία με κοινωνικά ευάλωτες ομάδες, θα πρέπει να λαμβάνουν κατάρτιση και εξειδικευμένη εποπτεία για να μάθουν πώς να χειρίζονται τους νέους που έχουν αποχωρήσει από τη ιδρυματική φροντίδα.

Οι καθοδηγητές (μέντορες) μπορούν να προέρχονται από διαφορετικούς τομείς επαγγελματικής εμπειρίας όπως: συνταξιούχοι κοινωνικοί λειτουργοί ή ψυχολόγοι, θρησκευτικές φιγούρες, ακτιβιστές ή ευρύ κοινό που θέλει να συμμετάσχει. Οι καθοδηγητές (mentors) μπορούν να προσφέρουν υποστήριξη για την επίτευξη καθημερινών καθηκόντων προσφέροντας πληροφορίες για απλές και γενικές ανάγκες, όπως πληρωμή λογαριασμών, ραντεβού για ιατρικές εξετάσεις και ψυχαγωγικές δραστηριότητες.

Αυτή η ανάγκη γονικού προτύπου, πιο κοντινού από τους δημόσιους υπαλλήλους, θα αυξήσει το επίπεδο εμπιστοσύνης των ατόμων που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα και θα βοηθήσει στην αντιμετώπιση του τραύματος εγκατάλειψης και έλλειψης σταθερής οικογένειας.

Χρησιμοποιώντας τα καλλιτεχνικά εργαστήρια ως εργαλείο σύνδεσης μέσα στην κοινότητα

Η θεραπεία μέσω της τέχνης είναι ένα πολύ γνωστό εργαλείο για την αντιμετώπιση του τραύματος και επιτρέπει την έκφραση συναισθημάτων όπως η θλίψη, ο θυμός, η δυσαρέσκεια, ενώ παράλληλα αποτελεί έναν τρόπο επίτευξης ενδυνάμωσης

και οικοδόμησης της αυτοεκτίμησης. Οι νέοι που αποχωρούν από τη θεσμική φροντίδα μπορούν να επικοινωνούν εσωτερικά συναισθήματα με απροσδόκητο τρόπο μέσω της τέχνης, όπως ζωγραφική, γλυπτική, λογοτεχνία, χορός ή μουσική. Η εύρεση χρόνου για να συμμετάσχουν σε καλλιτεχνικά εργαστήρια τους καθιστά υπεύθυνους και τους δίνει μια αίσθηση συμμετοχής και σημαντικότητας.

Ο διάλογος μεταξύ των ατόμων που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα και της τοπικής κοινότητας μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τις τέχνες. Η συσχέτιση με άλλα άτομα που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα με καλλιτεχνικά μέσα μπορεί να δημιουργήσει καλλιτεχνικές πρωτοβουλίες που αναφέρονται στις κοινωνικές προκλήσεις των νέων αυτών, και μέσω αυτού φτάνουν στην κοινότητα ώστε να αποκτήσουν μεγαλύτερη συμμετοχή και υποστήριξη.

Οι τοπικές ομάδες καλλιτεχνών ή οι ανεξάρτητοι καλλιτέχνες μπορούν να υποστηρίξουν τέτοια καλλιτεχνικά εργαστήρια και με άλλες ευάλωτες ομάδες.

Αντιπροσώπηση

Η εξεύρεση μέσων για να αποκτήσουν φωνή και να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με το ποια είναι η ζωή των νέων που αποχωρούν από τη φροντίδα, μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για την αναγνώριση της προσωπικής τους ταυτότητας και την οικοδόμηση μιας κοινωνικής αλλαγής.

Η προσωπική εμπειρία είναι μια πιο έγκυρη πηγή για την αποτύπωση των αναγκών, των αλλαγών και των περιορισμών του συστήματος φροντίδας που παρέχεται στους νέους που πρέπει να ξεκινήσουν από μόνοι τους μια ανεξάρτητη ζωή.

Η εκπαίδευση για το πώς να ξεκινήσει κάποιος μια ομάδα που παλεύει για τα άτομα που αποχωρούν από την θεσμική εναλλακτική φροντίδα μπορεί να προσφερθεί από έμπειρους οργανισμούς. Περαιτέρω, η αναγνώριση από τις αρχές αυτών των φορέων είναι σημαντική για τη δημιουργία αλλαγών και την εφαρμογή καινοτόμων μέσων για την κοινωνική ένταξη των νεαρών ατόμων που βρίσκονταν σε φροντίδα.

Ένα τέτοιο παράδειγμα αντιπροσώπησης θα μπορούσε να είναι το Συμβούλιο Ιδρυματοποιημένης Νεολαίας από τη Ρουμανία,¹⁰ που είναι ο μοναδικός εθνικός φορέας που εκπροσωπεί τους Ρουμάνους νέους που αποχώρησαν από την εναλλακτική φροντίδα σε εθνικό επίπεδο. Ο κύριος σκοπός του Συμβουλίου Ιδρυματοποιημένης Νεολαίας είναι να δρα για να υπερασπίζεται και να προωθεί

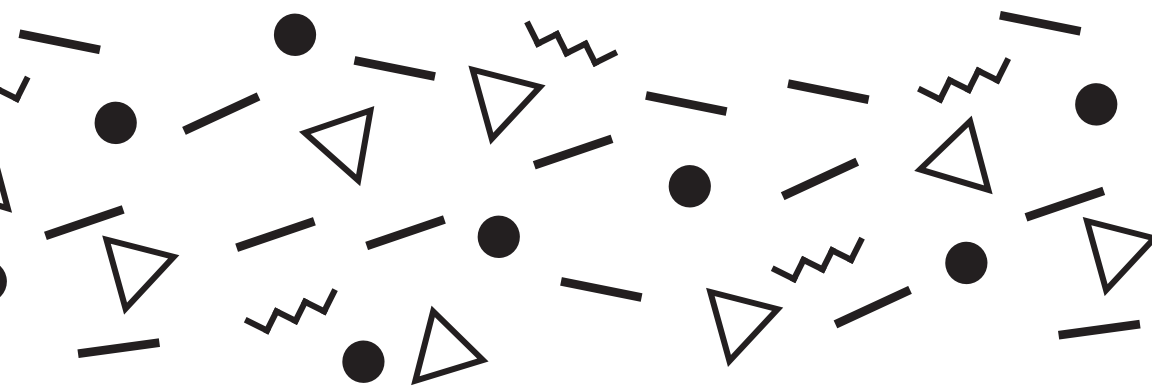
τα δικαιώματα των ιδρυματοποιημένων νέων (μέτα- ιδρυματοποιημένων) που βρίσκονται υπό το καθεστώς ειδικής προστασίας, για να αυξήσουν την ενεργό συμμετοχή τους στις κοινότητες στις οποίες διαμένουν και να υποστηρίζουν και να προωθήσουν κοινά συμφέροντα των μελών του σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Συνεχείς ευκαιρίες κατάρτισης

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων είναι μια δραστηριότητα δια βίου μάθησης για κάθε άτομο. Είναι περισσότερο αναγκαία για τους νέους που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα και στερούνται από πολλές εκπαιδευτικές εμπειρίες λόγω της έλλειψης οικογενειακής υποστήριξης και λόγω της θεσμικής φροντίδας. Τέτοιες εκπαιδεύσεις μπορούν να περιλαμβάνουν την ανάπτυξη οριζόντιων δεξιοτήτων όπως στρατηγική και δημιουργική σκέψη, ικανότητα λήψης αποφάσεων, ικανότητα διαπραγματεύσης, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και διαπολιτισμικές ικανότητες.

Επίσης, η συμμετοχή στην επαγγελματική κατάρτιση που διοργανώνεται από κυβερνητικά κέντρα απασχόλησης ή ιδιωτικά κέντρα μάθησης συνιστάται ιδιαίτερα για την επίτευξη καλύτερων ευκαιριών πρόσβασης στην εργασία. Οι θέσεις χαμηλής ή μέσης εκπαίδευσης θα μπορούσαν να αντιπροσωπεύουν τις ιδανικές ευκαιρίες εργασίας για το χρόνο που παρέχεται για άτομα που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα.

Εκπαιδεύσεις για το πώς μπορεί κάποιος να παρουσιάσει τον εαυτό του σε μια συνέντευξη εργασίας ή άλλα θέματα που σχετίζονται με την εργασία μπορούν επίσης να προσφερθούν σε άτομα που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα με στόχο την καλύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Σχέδιο αναχώρησης από της δομές προστασίας και φροντίδας

Επισκόπηση

Αυτό το κεφάλαιο υπογραμμίζει τη σημασία της ανάπτυξης ενός συνοπτικού, σαφούς και εξατομικευμένου σχεδίου για κάθε νέο άτομο που αφήνει τη θεσμική φροντίδα να γίνει ανεξάρτητος ενήλικας. Η ύπαρξη αυτού του σχεδίου θα διευκολύνει τη μετάβαση και θα προετοιμάσει επαρκώς τα άτομα που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα για τις καταστάσεις που θα αντιμετωπίσουν μόλις αποχωρήσουν από το σύστημα εναλλακτικής φροντίδας. Η προετοιμασία του σχεδίου πρέπει να υποστηρίζεται από πεπειραμένους επαγγελματίες φροντίδας, ώστε το σχέδιο να αποφέρει οφέλη για τον νέο. Οι βασικοί τομείς που πρέπει να αντιμετωπιστούν στο παρόν σχέδιο περιλαμβάνουν την εκπαίδευση και τη μελλοντική απασχόληση, τα μέσα μελλοντικής κοινοτικής στήριξης και την ανάπτυξη ορισμένων δεξιοτήτων ζωής που οδηγούν στην επιθυμητή αυτόρροια.

Τα παιδιά που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα σε ηλικία ενηλικίωσης (18 ετών) πρέπει να συμβουλευονται και να τους παρέχεται εκπαίδευση και βοήθεια για να ανταποκριθούν στις κύριες ανάγκες τους αφού αποχωρήσουν από την εναλλακτική φροντίδα, οι οποίες χωρίζονται σε τρεις κύριες κατευθύνσεις: Εκπαίδευση / Αναζήτηση εργασίας, Κοινοτική υποστήριξη και αυτόρροια.

Ο νέος που αποχωρεί από το σύστημα εναλλακτικής φροντίδας πρέπει να συμμετέχει πλήρως στις συζητήσεις και τα σχέδια για το μέλλον του. Ο καθοδηγητής (μέντορας) / εκπαιδευτής θα φροντίζει ώστε ο νέος να κατανοεί την ανάγκη να αποκτήσει νέες δεξιότητες ή να ενισχύσει τις υπάρχουσες δεξιότητες / γνώσεις όσον αφορά την εκπαίδευση, για την περίοδο μετά την αποχώρησή του από την εναλλακτική φροντίδα.

Οι πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν για την προετοιμασία του σχεδίου αποχώρησης από την ιδρυματική εναλλακτική φροντίδα, συνδέονται στενά με το Πλάνο Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης, το οποίο έχει σχεδιαστεί για να παρέχει μια γέφυρα για τους νέους από το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας

και Φροντίδας σε μελλοντικές υπηρεσίες μετά από αυτό και, τελικά, στην ανεξαρτησία και την αυτονομία τους. Ένας από τους θεμελιώδεις στόχους του Πλάνου Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης, είναι να υποστηρίξει τον νεαρό που αφήνει τη θεσμική φροντίδα, να αναπτύξει μια ισχυρή αίσθηση του εαυτού του και της ταυτότητάς του. Η ανάπτυξη μιας θετικής εικόνας του εαυτού και η κατανόηση του ιστορικού και της ιστορίας του θα επιτρέψουν τον σχηματισμό μιας θετικής αίσθησης αφομοίωσης στην κοινότητα. Αυτό θα επιτρέψει στον νεαρό να διατηρήσει την αίσθηση ότι ανήκει στην κοινότητα στην οποία ζει και ότι συνδέεται με την κοινωνία εν γένει. Το πλάνο στοχεύει επίσης για να αναπτύξει εμπιστοσύνη και αυτοεκτίμηση στο νέο άτομο, ώστε να έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει ενημερωμένες αποφάσεις, προχωρώντας προς τα εμπρός και να είναι σε θέση να εκφράσει τις απόψεις του σε βασικά ζητήματα που τον επηρεάζουν.

Εκπαίδευση / Αναζήτηση εργασίας

Κάθε βήμα προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης και της εύρεσης απασχόλησης, μπορεί να οδηγήσει σε βελτιώσεις σχεδόν σε όλες τις πτυχές κάθε ενήλικης ζωής, συμπεριλαμβανομένων των νέων που αποχωρούν από τη θεσμική εναλλακτική φροντίδα: εισόδημα, στέγαση, ψυχική και σωματική υγεία, οικογενειακή και γονική μέριμνα, ανθεκτικότητα και αυτοπεποίθηση (Schuller et al., 2001).

Για να γίνει κατανοητό το εκπαιδευτικό επίπεδο του παιδιού που ετοιμάζεται να αποχωρήσει από τη φροντίδα, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όλη η τυπική εκπαίδευση και άτυπη εκπαίδευσή του. Ο νεαρός πρέπει να ενημερωθεί και να παρακινήθει για τις μελλοντικές εκπαιδευτικές δυνατότητες που θα έχει, όπως: να τελειώσει το γυμνάσιο, να προχωρήσει σε πανεπιστημιακές σπουδές, κολέγιο ή επαγγελματική κατάρτιση που θα βελτιώσει την πρόσβαση του στην αγορά εργασίας και θα του παρέχει ένα εισόδημα που μπορεί να τον βοηθήσει να αποκτήσει μια ανεξάρτητη ζωή.

Στη συζήτηση για τις εκπαιδευτικές προοπτικές της νεολαίας που αποχωρεί από την εναλλακτική φροντίδα, οι σύμβουλοι μπορούν να συμμετάσχουν για να παρουσιάσουν μια πραγματική εικόνα του πώς λειτουργεί το εκπαιδευτικό σύστημα σε αυτή τη συγκεκριμένη χώρα / περιοχή, τα κριτήρια εγγραφής ή τα δίδακτρα και τη δυνατότητα κρατικών υποτροφιών. Άλλοι εξειδικευμένοι επαγγελματίες στον τομέα ή εμπειρογνώμονες στον τομέα της σχολικής εγκατάλειψης, θα μπορούσαν να συμμετάσχουν σε μια διεπιστημονική ομάδα προκειμένου να προσφέρουν μια σωστή προοπτική για την επιδίωξη μελλοντικής εκπαίδευσης.

Οι νέοι που προετοιμάζονται να αποχωρήσουν από την εναλλακτική φροντίδα μπορούν επίσης να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικές εκδηλώσεις ή επισκέψεις σε εκπαιδευτικά ιδρύματα προκειμένου να κατανοήσουν καλύτερα τις μελλοντικές προοπτικές τους. Θα δημιουργηθεί ένα εκπαιδευτικό σχέδιο με συγκεκριμένα καθήκοντα και προθεσμίες, εμπλεκόμενους φορείς, ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν σε περίπτωση καθυστέρησης και διαδικασιών σε περίπτωση που φθάσουν σε εμπόδια ή φραγμούς στην εκπαιδευτική διαδικασία, τα οποία θα είναι κατανοητά και αποδεκτά από τον νεαρό που προετοιμάζεται να αποχωρήσει από τη ιδρυματική φροντίδα.

Για ορισμένους νέους που προετοιμάζονται να αποχωρήσουν από τη ιδρυματική φροντίδα, οι μελλοντικές εκπαιδευτικές προοπτικές δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, αλλά να εξετάζεται η άμεση πρόσβαση σε κάποια εργασία. Μια διεπιστημονική ομάδα αποτελούμενη από συμβούλους εργασίας, εκπαιδευτές ειδικευμένους στην πρόσβαση στην εργασία και άλλους επαγγελματίες από κέντρα κατάρτισης θα μπορούσε να παρέχει συμβουλευτική και άμεση υποστήριξη για να αξιολογήσει και να βρει συγκεκριμένες επιλογές για την εύρεση, την πρόσβαση και τη διατήρηση μιας εργασίας για τον νέο.

Διάφορα διαδικτυακά εργαλεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αξιολογηθούν οι οριζόντιες δεξιότητες που έχει αποκομίσει ο νεαρός κατά τη διάρκεια της ζωής του και η προηγούμενη εκπαιδευτική εμπειρία του, που θα αποκαλύψουν τις ανάγκες για μελλοντικές εκπαιδεύσεις ή καλύτερες δεξιότητες οι οποίες θα μπορούσαν να αναφερθούν σε ένα βιογραφικό σημείωμα. Οι εργασίες σε θέσεις πρακτικής άσκησης θα μπορούσε να ξεινήσει πριν αποχωρήσουν από την εναλλακτική θεσμική φροντίδα ώστε το άτομο που ψάχνει για εργασία να κατανοήσει τη διαδικασία και να αναλάβει την ευθύνη να ακολουθήσει τα απαραίτητα βήματα.

Τα προγράμματα εθελοντικής εργασίας ή μαθητείας θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη ως προκαταρκτικό στάδιο πριν από την πραγματική ανάληψη εργασίας. Ένας νεαρός που αφήνει τη φροντίδα μπορεί να κατανοήσει καλύτερα και να δοκιμάσει διαφορετικά περιβάλλοντα εργασίας και να αξιολογήσει τα δυνατά και αδύνατα σημεία του, που θα τον βοηθήσουν να αποφασίσει την μελλοντική του επαγγελματική σταδιοδρομία.

Μια σημείωση που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση του αποτελέσματος της απασχόλησης των νέων που αποχωρούν από την εναλλακτική φροντίδα είναι η φυσική, η σεξουαλική ή συναισθηματική κακοποίηση ή παραμέληση που ενδεχομένως έχουν βιώσει πριν από την τοποθέτησή τους

σε δομές εναλλακτικής φροντίδας. Αυτές οι τραυματικές εμπειρίες μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την προσκόλληση του ατόμου και την ανάπτυξη του εγκεφάλου του, και να οδηγήσουν σε μακροπρόθεσμα προβλήματα στην κοινωνικοποίηση, τις σχέσεις και της οικονομικής δραστηριότητας. Οι σχετικές προκλήσεις περιλαμβάνουν την αντιμετώπιση του διαχωρισμού από τις φυσικές οικογένειες και του θυμού, της απώλειας και της θλίψης, την συγχώρεση των βιολογικών τους γονέων και την δημιουργία σχέσεων με τις νέες οικογένειες στις οποίες καταλήγουν (Maluccio, Krieger, & Pine, 1990).

Συμμετοχή / Κοινωνική Υποστήριξη

Η μετάβαση στην ανεξάρτητη διαβίωση και στην ενηλικίωση μπορεί να είναι το πιο δύσκολο στάδιο της ζωής για έναν νεαρό που έχει αποχωρήσει από την θεσμική εναλλακτική φροντίδα. Τα συναισθήματα ανασφάλειας, αβεβαιότητας, σύγχυσης και φόβου είναι συχνά όταν αυτοί οι νέοι σχετίζονται με μέλη της κοινότητας στην οποία ζουν. Πολύ συχνά τα παιδιά αυτά δεν έχουν την αίσθηση ότι ανήκουν σε κάποια κοινότητα, δεδομένου του τραύματος της εγκατάλειψης σε προσωπικό επίπεδο, και λόγω των στερεοτύπων και των διακρίσεων που μπορεί να υπάρξουν εναντίον τους.

Η κοινωνική στήριξη είναι ζωτικής σημασίας στη διαδικασία της ένταξης. Η κοινότητα πρέπει να ενημερώνεται για τις ανάγκες και τους στόχους των παιδιών που αποχωρούν από τη φροντίδα και να τα υποστηρίζει και να τα ενθαρρύνει. Αυτό το επίπεδο αποδοχής βασισμένο σε σαφή πληροφόρηση, θετική αντίληψη και γνώση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης της έλλειψης πόρων που θα μπορούσαν να έχουν τα παιδιά αυτά, θα δημιουργήσει τη βάση της ένταξης που θα παρακινήσει τους νέους που βρίσκονται σε θεσμική φροντίδα ή διαδικασία αποχώρησης από αυτή, να ενταχθούν οικειοθελώς σε ένα κοινωνικό σύστημα.

Προκειμένου να επιτευχθεί ένα τέτοιο επίπεδο κοινωνικής αποδοχής, υπάρχει ανάγκη διάδοσης και ενημέρωσης της κοινωνίας για τις κοινωνικές ανάγκες που έχει ένας νέος που ετοιμάζεται να αποχωρήσει από τη φροντίδα.

Τα Κέντρα Νεολαίας στην κοινότητα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο για να ενταχθούν οι νέοι, μέσω της συμμετοχής τους σε κοινωνικά προγράμματα, κοινοτικά προγράμματα, εθελοντισμό και να συνδεθούν με άλλους νέους της ίδιας ηλικίας με παρόμοια ενδιαφέροντα.

Άλλες κοινοτικές πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να οργανωθούν περιλαμβάνουν συμμετοχή σε τοπικά φεστιβάλ, εκδηλώσεις της πόλης, προγράμματα πολιτιστικών

ανταλλαγών και εθελοντικές υπηρεσίες σε άλλα κοινωνικά ιδρύματα (κέντρα προσφύγων, κέντρα ηλικιωμένων, νηπιαγωγεία, σχολεία κλπ.).

Θα μπορούσαν να δημιουργηθούν Ομάδες Υποστήριξης ή προγράμματα καθοδήγησης, προκειμένου να δημιουργηθούν προσωπικές σχέσεις με νέους που ετοιμάζονται να αποχωρήσουν από την εναλλακτική φροντίδα, και να δημιουργήσουν μια σχέση εμπιστοσύνης και υποστήριξης.

Αυτάρκεια

Κάθε νέος που προετοιμάζεται να φύγει από τη θεσμική φροντίδα θα αντιμετωπίσει διαφορετικές προκλήσεις και ζητήματα, ώστε καθίσταται υποχρεωτική η δημιουργία ενός εξατομικευμένου προγράμματος φροντίδας και σχεδίου αναχώρησης από τις δομές/ιδρύματα για τον καθένα μόλις εκτιμηθούν οι ανάγκες του. Η αυτάρκεια σχετίζεται με δεξιότητες που χρειάζονται μια ευρεία και συνεχή υποστήριξη, ώστε οι νέοι που αποχωρούν από τη φροντίδα να είναι σε θέση να φροντίζουν μόνοι τους τον εαυτό τους, όταν είναι ανεξάρτητοι και προχωρήσουν στο μέλλον.

Τα θέματα αυτάρκειας που μπορούν να αντιμετωπιστούν κατά τη διάρκεια ατομικών ή ομαδικών συνεδριών συμβουλευτικής πριν από την αναχώρηση από το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας, θα μπορούσαν να είναι:

- Βρίσκοντας καταλύματα καλής ποιότητας μετά τη θεσμική φροντίδα
- Ιατρική φροντίδα
- Προϋπολογισμός και οικονομικές δεξιότητες
- Δεξιότητες οικιακής φροντίδας (π.χ. Ψώνια, Μαγειρική, Καθαρισμός)
- Αντιμέτωπη αντικοινωνικής συμπεριφοράς: χρήση ναρκωτικών, κατάχρηση αλκοόλ, εμπορία ανθρώπων, εγκληματικές πράξεις.
- Διαχείριση σχέσεων και σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης
- Ξεπερνώντας την πλήξη και την απομόνωση
- Αυτοπροσδιορισμός
- Δεξιότητες αυτό-εξυπηρέτησης

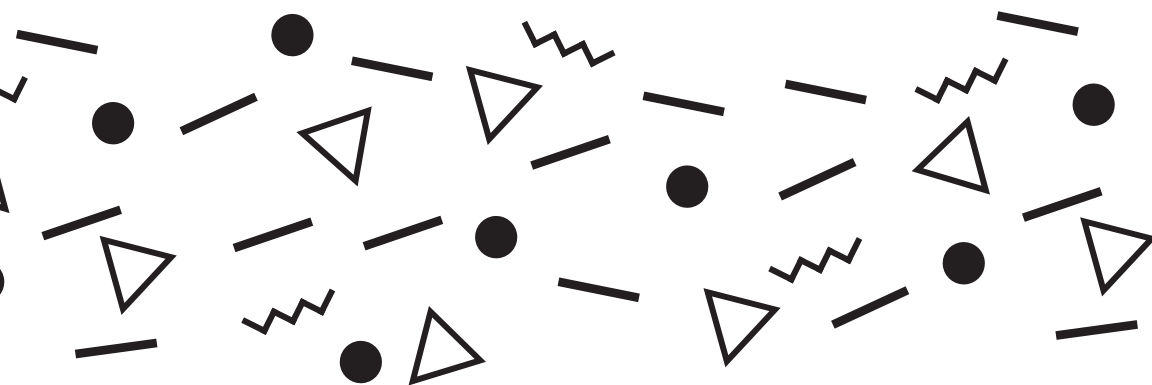
Οι πληροφορίες σχετικά με μια αυτάρκη ζωή θα μπορούσαν να διαδοθούν ευκολότερα με τη χρήση άτυπων εκπαιδεύσεων, ενδοσκοπόησης, παιχνιδιών και ομαδικών σεμιναρίων. Αρχικές αξιολογήσεις πριν από τις εκπαιδεύσεις μπορούν να γίνουν προκειμένου να αξιολογηθεί η διαδικασία εκμάθησης μετά τη συμμετοχή των νέων στην εκπαίδευση. Μια διεπιστημονική ομάδα επαγγελματιών που θα δώσουν τις επιθυμητές πληροφορίες θα μπορούσε να

αποτελείται από εκπροσώπους των κυβερνητικών αρχών σχετικά με τη στέγαση, τους φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας και τις τοπικές αρχές, εμπειρογνώμονες για την καταπολέμηση της χρήσης ναρκωτικών και εμπορίας ανθρώπων καθώς και ειδικών κοινωνικής παιδαγωγικής .

Το Πλάνο Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης που αναπτύχθηκε από το έργο “Now What”

Το Πλάνο Ενηλικίωσης-Αυτόνομης Διαβίωσης που θα χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο του έργου “Now What”, επισυνάπτεται σε αυτόν τον οδηγό. Το σχέδιο πρέπει να συζητηθεί, να αποφασιστεί και να συμπληρωθεί από κάθε άτομο που αποχωρεί από την ιδρυματική φροντίδα και τον αντίστοιχο καθοδηγητή (μέντορα) του. Καλύπτει τους ακόλουθους τομείς:

- Στέγαση και διαμονή
- Εκπαίδευση και Απασχόληση
- Υγεία και ευεξία
- Οικογένεια και φίλοι
- Προσωπικές και πρακτικές δεξιότητες
- Χρήματα
- Δικαιώματα και Νομικά Ζητήματα

Η περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών

Επισκόπηση

Τα παιδιά μπορεί να χωριστούν από τους γονείς, τους συγγενείς τους ή τους βασικούς φροντιστές τους, σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης - που εκδηλώνονται είτε άμεσα είτε αργά, είτε λόγω ένοπλων συγκρούσεων, μαζικών μετακινήσεων πληθυσμών, φυσικών καταστροφών και άλλων ειδών κρίσεων. Ο διαχωρισμός μπορεί να συμβεί είτε τυχαία, όπως όταν οι οικογένειες διαφεύγουν από επιθέσεις χωρίς προειδοποίηση, είτε σκόπιμα, όταν τα παιδιά εγκαταλείπονται ή παραδίδονται στη φροντίδα άλλου ατόμου ή ιδρύματος επειδή οι οικογένειές τους δεν είναι σε θέση να τους φροντίσουν. Τα παιδιά μπορούν επίσης να απαχθούν για λύτρα, πώληση, αναγκαστική εργασία ή στρατιωτική εργασία. Εξαιτίας της έλλειψης φροντίδας και προστασίας από τις οικογένειές τους, τα ασυνόδευτα παιδιά διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο κατάχρησης, αμέλειας, εκμετάλλευσης και βίας. Πράγματι, τα παιδιά αυτά έχουν επείγουσες ανάγκες: να αναγνωρίζονται, να τους παρέχεται η κατάλληλη εναλλακτική φροντίδα και να επανενώνονται με την οικογένειά τους όποτε αυτό είναι δυνατό. Σε αυτό το κεφάλαιο θα καθορίσουμε την κατηγορία των ασυνόδευτων παιδιών, τις περιστάσεις τους, τις κοινές ανάγκες που έχουν καθώς και το νομικό πλαίσιο και τις αρχές που καθοδηγούν την παρέμβαση και τις μακροπρόθεσμες επιλογές σε σχέση με αυτά.

Ανάλυση

Ένα παιδί, όπως ορίζεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, είναι “κάθε άνθρωπος ηλικίας κάτω των 18 ετών, εκτός αν, σύμφωνα με το δίκαιο που ισχύει για το παιδί, η πλειοψηφία επιτυγχάνεται νωρίτερα”. Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να αναφέρουμε τους ορισμούς των ασυνόδευτων παιδιών και των χωρισμένων παιδιών. Επομένως, τα ασυνόδευτα παιδιά είναι παιδιά, όπως ορίζονται στο άρθρο 1 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού της 20ής Νοεμβρίου 1989 (CRC), τα οποία έχουν χωριστεί από τους δύο γονείς τους αλλά και συγγενείς τους και δεν φροντίζονται από έναν ενήλικα ο οποίος, σύμφωνα με το νόμο ή το έθιμο, είναι υπεύθυνος γι’ αυτά. Τα χωρισμένα παιδιά είναι παιδιά, όπως ορίζονται στο άρθρο 1 του CRC, τα οποία έχουν χωριστεί από τους δύο γονείς ή από την προηγούμενη νομική ή

συνήθης πρωτοβάθμια φροντίδα, αλλά όχι απαραίτητα από άλλους συγγενείς. Μπορεί επομένως να περιλαμβάνουν παιδιά που δεν συνοδεύονται από άλλα ενήλικα μέλη της οικογένειας. Είναι σημαντικό να διακρίνουμε τα ορφανά από τα ασυνόδευτα και τα παιδιά που έχουν χωριστεί από τους γονείς τους, αφού στην περίπτωση των ορφανών, και ο δύο γονείς αναγνωρίζονται ως νεκροί. Τα παιδιά θεωρούνται ευάλωτα και χρειάζονται προστασία για διάφορους λόγους πέραν αυτών που αναφέρονται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1951 και υπάρχει ρητή αναγνώριση ότι η φτώχεια και η εγκληματική δραστηριότητα μπορούν να εκτοπίσουν μερικούς ανήλικους, όπως και ο πόλεμος. Ως εκ τούτου, ο αρχικός ορισμός του «ασυνόδευτου παιδιού» υπάγεται σε αυτόν τον πιο περιεκτικό ορισμό.

Ως παράδειγμα διαφορικών ερμηνειών, ο ορισμός του «παιδιού» σε σχέση με τους ασυνόδευτους ανήλικους ποικίλλει σε ολόκληρη την Ευρώπη. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, μόνο άτομα που αναζητούν άσυλο και είναι κάτω των δεκαέξι ετών θεωρούνται ανήλικοι. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία αιτούντες άσυλο αντιμετωπίζονται ως “de facto” ενήλικες (UNHCR, 2004: 2). Αντιστρόφως, στην Ολλανδία όσοι εξακολουθούν να λαμβάνουν κυβερνητική βοήθεια μετά την ηλικία των 18 ετών περιλαμβάνονται στις στατιστικές που επιστρέφονται στην UNHCR για τους ασυνόδευτους ανήλικους. Οι αρχές στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουν τοποθετηθεί κάπου μεταξύ των γερμανικών και ολλανδικών ερμηνειών της ηλικίας τους τα πρόσφατα χρόνια.

Το ιστορικό πλαίσιο

Τα παιδιά που εκτοπίστηκαν εκτός συνόρων, μερικές φορές σε χώρες μακριά από τις πατρίδες τους, έχουν εγκατασταθεί σε διαφορετικά μέρη της Δυτικής Ευρώπης (Ayotte, 2000) και ειδικότερα στο Ηνωμένο Βασίλειο, εδώ και πολλές δεκαετίες (Williamson, 1995, Ayotte and Williamson, 2001, Harris και Orpenheimer, 2001). Υπάρχουν πολλά στοιχεία που δείχνουν ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έχει επιτρέψει στα ασυνόδευτα παιδιά προσφύγων να εγκατασταθούν εντός των συνόρων του σε διάφορες στιγμές του εικοστού αιώνα (Bell, 1996). Αν αυτά τα αρχεία εξεταστούν μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο των διεθνών μεταναστευτικών κινήσεων, αναδύεται ένα μοτίβο που υποδηλώνει ότι οι πόλεμοι μπορούν μερικές φορές να δημιουργήσουν μεγάλο αριθμό εκτοπισμένων παιδιών, τα περισσότερα από τα οποία μετακινούνται σε γειτονικές χώρες. Πολύ σπάνια τα παιδιά φεύγουν σε χώρες μακριά από τις πατρίδες τους. Αυτές τις μέρες, σχετικά λίγα έρχονται στην Ευρώπη γενικά ή στο Ηνωμένο Βασίλειο συγκεκριμένα. Ανάλογα με τη φύση και την έκταση της έκτακτης ανάγκης ή της σύγκρουσης, αναδρομικές εκτιμήσεις που πραγματοποιούνται από οργανισμούς βοήθειας και ερευνητές δείχνουν ότι ο

αριθμός των ασυνόδευτων παιδιών μπορεί να κυμαίνεται από αρκετές εκατοντάδες έως αρκετές χιλιάδες. Στη δεκαετία του '30, ο ισπανικός εμφύλιος πόλεμος οδήγησε 90.000 παιδιά στο να αναφερθούν ως ορφανά και εγκαταλελειμμένα. Περισσότερα από 20.000 από αυτά εκκινώθηκαν με οργανωμένο τρόπο σε άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Γαλλίας, του Βελγίου, της ΕΣΣΔ, του Μεξικού, της Ελβετίας και της Δανίας, με 4.000 Βασιικά παιδιά να καταλήγουν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα 57 έθνη που συμμετείχαν στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο παρήγαγαν τον μεγαλύτερο αριθμό ασυνόδευτων παιδιών - περίπου 13 εκατομμύρια- όπως εκτιμά η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού και η UNESCO. Για τα παιδιά που απειλούνταν με εξόντωση από τους Ναζί, έγινε όλο και πιο σαφές ότι η επιβίωσή τους εξαρτιόταν από την εξασφάλιση ασύλου μακριά από τις οικογένειες και τις χώρες καταγωγής τους. Ιδιαίτερα κατά το 1938 και στις αρχές του 1939, όταν οι οικογένειες δεν μπορούσαν να εγκαταλείψουν την χώρα ως μονάδες, τα παιδιά τους ωθήθηκαν μακριά πρώτα, ως τα πιο πολύτιμα στοιχεία της οικογένειας από τους γονείς τους, συχνά στη φροντίδα ταχέως συσταθέντων οργανισμών και συστημάτων ασφάλειας.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η άνοδος των αριθμών των παιδιών που κατάφταναν μέσω λιμένων άρχισε κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1990, με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας και τις συγκρούσεις στην Κροατία, τη Βοσνία και το Κοσσυφοπέδιο, καθώς και στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και το Κέρας της Αφρικής. Παρόλο που φαίνεται ότι ο παγκόσμιος πληθυσμός προσφύγων μειώθηκε μεταξύ του 2002 και του 2003, η σταδιακή αύξηση των αιτήσεων ασύλου από ασυνόδευτους ανήλικους έως εκείνη την εποχή αντανακλά τη συνολική αύξηση του αριθμού αιτήσεων ασύλου στην Ευρώπη μεταξύ 1998 και 2002. Το 2003, ο αριθμός των ατόμων που ανήκαν σε ευαίσθητες ομάδες κατά την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών - οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο, οι εκτοπισμένοι στο εσωτερικό της χώρας και άλλοι απάτριδες - ανέρχονταν σε 17 εκατομμύρια παγκοσμίως, έναντι 20 εκατομμυρίων το 2002. Περίπου το 43% αυτών, δηλαδή 7 εκατομμύρια, ήταν παιδιά (UNHCR, 2004).

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και οι περιστάσεις τους

Τα ασυνόδευτα παιδιά μετανάστες είναι ιδιαίτερα ευάλωτα και απαιτούν ειδική φροντίδα και διασφαλίσεις. Πολλά από αυτά φαίνονται ευάλωτα λόγω του άγχους και της δυσχέρειας της αναχώρησης και ως ξένοι σε μια ξένη χώρα. Η σύγχυση, η ευκαιρία και ο κίνδυνος σημειώθηκαν ως υπάρχοντα θέματα για αυτά, καθιστώντας τα προσεκτικά στην εδραίωση σχέσεων εμπιστοσύνης στο νέο τους περιβάλλον. Έχουν φύγει από καταχρηστικές οικογένειες, όχι απλά καταχρηστικά καθεστώτα, και χρειάζονται τη φροντίδα και την προστασία που προσέφεραν οι Κοινωνικές

Υπηρεσίες. Η επιδίωξη της βεβαιότητας σε σχέση με τη μετανάστευση τους έχει αφήσει ανήσυχους. Φαίνεται ότι υπάρχει ένας σχετικά ισχυρός δεσμός μεταξύ του πλούτου και της απόστασης που διανύθηκε, με τους Αφρικανούς και τους Ασιάτες να χρειάζονται και να χρησιμοποιούν ισχυρούς οικονομικούς πόρους που προέρχονται από ένα σχετικά πλούσιο αστικό υπόβαθρο για να φθάσουν στα αεροδρόμια ως μέσα εισόδου στην Ευρώπη, σε σύγκριση με τους Αλβανούς από το Κόσσοβο, που χρησιμοποίησαν θαλάσσια λιμάνια, μετά από μικρότερες, σχετικά λιγότερο δαπανηρές διαδρομές με φορτηγά.

Κατά την άφιξή τους στη χώρα διέλευσης ή προορισμού, τα ασυνόδευτα παιδιά συχνά ζουν σε υπερπλήρεις δομές και ενδέχεται να αναγκαστούν να εργαστούν, γεγονός που τους εκθέτει σε επικίνδυνα εργασιακά περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης σε χημικές ουσίες, της βαριάς γεωργικής εργασίας, την διάπραξη πλημμελημάτων, και σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμη και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Σχετικά με την ψυχική υγεία, μεγάλες αναπτυξιακές και ψυχολογικές αδυναμίες μπορεί να συνοδεύουν την εμπειρία των ασυνόδευτων παιδιών, περιλαμβανομένης ενδεχομένως της έλλειψης γονικής μέριμνας, κατάχρησης ουσιών και συμπτωμάτων κατάθλιψης. Αυτοί οι παράγοντες μπορούν να ενισχυθούν περαιτέρω από την απροσδόκητη πραγματικότητα της μετανάστευσης χωρίς χαρτιά σε σχέση με τους μύθους μετανάστευσης που έχουν προηγουμένως ακούσει και, κυρίως, όσον αφορά τις καταστάσεις εμπορίας ανθρώπων. Η κρίσιμη περίοδος σχηματισμού ταυτότητας οποιωνδήποτε ασυνόδευτων παιδιών μπορεί να απειληθεί από τη μεταβατική φύση της εμπειρίας τους, που οφείλεται σε συχνή εκρίζωση, έλλειψη σταθερότητας και έλλειψη θετικών προτύπων.

Νομικό πλαίσιο και αρχές

Τα ασυνόδευτα παιδιά δικαιούνται διεθνή προστασία βάσει του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα, του διεθνούς προσφυγικού δικαίου, του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και των διαφόρων περιφερειακών οργάνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι αρχές είναι αλληλένδετες και πρέπει να γίνονται σεβαστές καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας μετανάστευσης όλων των παιδιών. Το έργο του ΔΟΜ (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης) σε σχέση με τα ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών καθορίζεται, πρωτίστως, στο πλαίσιο του διεθνούς μεταναστευτικού δικαίου, και ειδικότερα, αλλά όχι αποκλειστικά, της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Αυτά τα διεθνή πρότυπα συμπληρώνονται από πληθώρα περιφερειακών και εθνικών προτύπων. Στο πλαίσιο αυτό, τα συστατικά έγγραφα του ΔΟΜ, από τότε που ξεκίνησε ο Οργανισμός, αναφέρονται στην ανάγκη προώθησης

των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών. Η εκ των πραγμάτων εντολή προστασίας του ΔΟΜ αναγνωρίστηκε πιο ρητά από τα κράτη μέλη το 2007 στο πλαίσιο της υιοθέτησης της στρατηγικής του.

Οι κοινωνικές υπηρεσίες, οι ΜΚΟ και τα σχετικά τμήματα κοινωνικής πρόνοιας στις χώρες υποδοχής και στις χώρες προέλευσης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο και δραστηριοποιούνται ενεργά στην υποστήριξη των δραστηριοτήτων που συνδέονται με τα Προγράμματα Εθελοντικής Επιστροφής & Επανένταξης (ΠΕΕΕ), όπως ο εντοπισμός της οικογένειας, η διευκόλυνση οικογενειακών αξιολογήσεων, προετοιμασία τεμμηρίωσης επιστροφής, δραστηριότητες επανένταξης και μετέπειτα παρακολούθησης.

Οι ακόλουθες αρχές πρέπει να τηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας μετανάστευσης όλων των παιδιών: Αρχή της μη διάκρισης, Καλύτερα συμφέροντα του παιδιού, Διαβίωση και πλήρης ανάπτυξη. Οικογενειακή ενότητα. Μη απέλαση, Εξέλιξη ικανοτήτων, Συμμετοχή και Εμπιστευτικότητα.

Οι κύριες παράμετροι που κατοχυρώνονται στο πλαίσιο του διεθνούς μεταναστευτικού νόμου καλύπτουν όλες τις δραστηριότητες του ΔΟΜ που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών και είναι ζωτικής σημασίας σε όλα τα στάδια της μεταναστευτικής διαδικασίας. Η ανάγκη εντοπισμού των ασυνόδευτων παιδιών σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας μετανάστευσης, προκειμένου να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στις ειδικές ανάγκες προστασίας τους, συγκαταλέγεται στις υψηλότερες προτεραιότητες. Επιπλέον, δείχνει τον πρωταρχικό ρόλο του “καλύτερου συμφέροντος” για τα ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών, προκειμένου να εντοπιστεί η καλύτερη λύση για αυτά (επιστροφή στη χώρα προέλευσης, τοπική ένταξη, επανεγκατάσταση ή υιοθεσία). Τέλος, η αναφορά στα μέτρα που αποσκοπούν στην αποφυγή του διαχωρισμού του παιδιού από την οικογένειά του, στον εντοπισμό της οικογένειας και στην οικογενειακή ενότητα επιβεβαιώνει τον πρωταρχικό στόχο της “οικογενειακής Ενότητας”, εφόσον αυτή γίνεται με τον καλύτερο τρόπο για το παιδί. Το καλύτερο συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις δράσεις που αφορούν τα παιδιά. Ο καλύτερος προσδιορισμός των συμφερόντων γίνεται, επομένως, ένα πολύ σημαντικό εργαλείο και προϋπόθεση για το έργο του ΔΟΜ. Πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι το διεθνές δίκαιο δεν παρέχει επαρκή σαφήνεια ως προς το τι συνεπάγεται η διαδικασία καθορισμού του καλύτερου ενδιαφέροντος.

Αρχική εκτίμηση και μέτρα

Οι ενέργειες που απαιτούνται για τη φροντίδα και την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών πρέπει να περιλαμβάνουν: μέτρα για την πρόληψη του διαχωρισμού, έγκαιρη ταυτοποίηση ενός παιδιού ως ασυνόδευτο, κατάλληλη καταγραφή, ρυθμίσεις για την προσωρινή περιθάλψη και εντοπισμό των μελών της οικογένειας, αξιολόγηση της δυνατότητας οικογενειακής επανένωσης και μακροπρόθεσμες λύσεις όπως η οικογενειακή επανένωση (όπου αυτό είναι δυνατό και αν είναι προς το συμφέρον του παιδιού) ή εναλλακτική μακροχρόνια τοποθέτηση. Τα παιδιά πρέπει επίσης να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης της κατάστασης / του εντοπισμού της οικογένειας. Ένα κράτος πρέπει να διαθέτει προσωπικό ειδικά ειδικευμένο για την αντιμετώπιση παιδιών. Η ιδιαίτερη κατάσταση κάθε παιδιού (εθνοτική και μεταναστευτική προέλευση, πολιτιστική ποικιλομορφία κ.λπ.) θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά περίπτωση.

Ειδικές ανάγκες προστασίας

01

Διορισμός κηδεμόνα. Προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή εκπροσώπηση των συμφερόντων του ασυνόδευτου ή του διαχωρισμένου παιδιού, θα πρέπει να διοριστεί ένας κηδεμόνας μόλις εντοπιστεί το ασυνόδευτο παιδί. Προκειμένου να εξασφαλισθεί ο σεβασμός των συμφερόντων του παιδιού, η κηδεμονία θα πρέπει κανονικά να ανατίθεται σε ένα συνοδευών ενήλικα μέλος της οικογένειας ή σε έναν μη βασικό οικογενειακό φροντιστή, εκτός εάν υπάρχει ένδειξη ότι δεν είναι προς το συμφέρον του παιδιού. Στις περιπτώσεις που ένα παιδί συνοδεύεται από ενήλικα μη μέλος της οικογένειας ή προστάτη, η καταλληλότητα για κηδεμονία πρέπει να εξεταστεί προσεκτικότερα.

02

Διακανονισμοί διαμονής. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού επιβάλλει στα Συμβαλλόμενα Κράτη την υποχρέωση να παρέχουν εναλλακτικές ρυθμίσεις φροντίδας για τα ασυνόδευτα παιδιά εκτός της χώρας καταγωγής τους. Κατά την επιλογή μεταξύ των επιλογών που αναφέρονται στο άρθρο 20, παράγραφος 3 του ΚΕΔ, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ιδίως στο εθνοτικό, θρησκευτικό, πολιτιστικό και γλωσσικό υπόβαθρο των παιδιών. Επιπλέον, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις λύσεις που βασίζονται στην κοινότητα, οι οποίες πατάνε πάνω στις υπάρχουσες κοινωνικές δομές, ενώ οι δομές θα πρέπει να θεωρούνται πάντοτε ως έσχατη λύση, ακόμη και σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

03

Πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση. Η πρόσβαση στην ποιοτική εκπαίδευση πρέπει να διατηρηθεί σε όλες τις φάσεις του κύκλου μετανάστευσης. Τα ασυνόδευτα παιδιά πρέπει να παρακολουθήσουν το τοπικό σχολείο. Όπου η εκπαίδευση δεν είναι διαθέσιμη σε τοπικό επίπεδο, οι εγκαταστάσεις που παρέχονται στα ασυνόδευτα παιδιά θα πρέπει να διατίθενται και σε άλλα παιδιά. Η εκπαίδευση θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την επαγγελματική κατάρτιση τόσο για τα κορίτσια όσο και για τα αγόρια. Πρέπει επίσης να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, ιδίως τα παιδιά με αναπηρίες. Όλα τα ασυνόδευτα και χωρισμένα παιδιά έχουν το δικαίωμα να διατηρούν την πολιτιστική τους ταυτότητα και αξίες, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης και ανάπτυξης της μητρικής τους γλώσσας.

04

Υγεία. Τα ασυνόδευτα παιδιά πρέπει να έχουν το ίδιο δικαίωμα πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη όπως τα γηγενή παιδιά. Σύμφωνα με το δικαίωμα του παιδιού στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο υγείας, που αναγνωρίζεται από το άρθρο 24 της σύμβασης των δικαιωμάτων του παιδιού, οι εγκαταστάσεις υγείας θα πρέπει να είναι σε θέση να λαμβάνουν δεόντως υπόψη την ιδιαίτερη ψυχική και σωματική ευπάθεια των ασυνόδευτων παιδιών και να αντιμετωπίζουν το ψυχολογικό άγχος ή τα τραύματα που υπέστησαν πολλά από αυτά. Η παρεχόμενη φροντίδα ψυχικής υγείας θα πρέπει επίσης να είναι προσαρμοσμένη στον εκάστοτε πολιτισμό και να είναι ευαίσθητη στο φύλο. Θα πρέπει επίσης να παρέχεται ειδική ψυχοκοινωνική συμβουλευτική. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο μετανάστευσης, όλα τα παιδιά διαθέτουν το δικαίωμα στην υγεία. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν έχει υπάρξει συνολική μελέτη που να εξετάζει κατά πόσον το δικαίωμα αυτό έχει εφαρμοστεί από τους εθνικούς νόμους παγκοσμίως. Οι διαφορετικές φάσεις του κύκλου μετανάστευσης (πριν από την αναχώρηση, κυκλοφορία και απασχόληση) στη χώρα προορισμού και επιστροφής μπορούν να εκθέσουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε απειλές για την υγεία, ιδίως εάν δεν έχουν καταγραφεί. Τα ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών συχνά δεν ενημερώνονται για την κατάσταση της υγείας στη χώρα προορισμού (π.χ. συχνότητα του HIV / ΣΜΝ) και συχνά δεν διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα για να υποβληθούν σε κατάλληλη αξιολόγηση της υγείας πριν την αναχώρησή τους, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά τους στην νέα χώρα. Τα εμπόδια για την υγειονομική περίθαλψη μπορούν να αφορούν την έλλειψη ενημέρωσης των ασυνόδευτων

παιδιών σχετικά με το σύστημα υγείας, τον φόβο τους να τα αναφέρουν στην αστυνομία, τον φόβο τους να απελαθούν (με βάση την άτυπη κατάσταση τους), τους γλωσσικούς ή υλικοτεχνικούς φραγμούς, τις συμπεριφορές διάκρισης σε σχέση με το προσωπικό ή η έλλειψη πληροφόρησης μεταξύ των παρόχων υγείας σχετικά με τα δικαιώματά τους. Το ζήτημα της επιστροφής είναι επίσης σημαντικό, καθώς τα ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών που λαμβάνουν ιατρική περίθαλψη για μια χρόνια ασθένεια όπως η φυματίωση (TB), για παράδειγμα, δεν είναι πάντα σε θέση να έχουν πρόσβαση στο ίδιο είδος θεραπείας στην πατρίδα τους.

05

Νομικά και πρακτικά μέτρα για την αντιμετώπιση της ιδιαίτερης ευπάθειας στην εκμετάλλευση των ασυνόδευτων παιδιών. Τα ασυνόδευτα ή διαχωρισμένα παιδιά σε μια χώρα εκτός της χώρας καταγωγής τους είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην εκμετάλλευση και την κακομεταχείριση. Τα αναγκαία μέτρα περιλαμβάνουν τον εντοπισμό των ασυνόδευτων και των διαχωρισμένων παιδιών, ενημερώνοντας τακτικά σχετικά με τον τόπο τους και τη διεξαγωγή ενημερωτικών εκστρατειών κατάλληλων για την ηλικία, ευαισθητοποίησης του φύλου και σε γλώσσα και μέσο που είναι κατανοητό για το παιδί. Η θέσπιση κατάλληλης νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της δραστηριότητας των εγκληματικών οργανώσεων που είναι υπεύθυνες για την εμπορία ανθρώπων ή άλλες μορφές παιδικής εκμετάλλευσης θα πρέπει επίσης να θεωρηθεί προτεραιότητα.

06

Ειδικά μέτρα για παιδιά στρατιώτες. Τα ειδικά μέτρα προστασίας των παιδιών στρατιωτών θα πρέπει να περιλαμβάνουν: την πρόληψη των προσλήψεων, τις κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης των πρώην παιδιών στρατιωτών για την επανένταξη στην κανονική ζωή, την αυστηρή εφαρμογή της αρχής της μη απέλασης και τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

07

Κράτηση στη φυλακή. Το 2010, η ομάδα εργασίας του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών για την αυθαιρετη κράτηση δήλωσε ότι παρόλο που η κράτηση παράνομων μεταναστών δεν παραβιάζει τα διεθνή μέσα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η «κράτηση λόγω μετανάστευσης θα πρέπει σταδιακά να καταργηθεί». Αν πρέπει να υπάρξει κράτηση, η ομάδα εργασίας υπενθύμισε ότι «η αρχή της αναλογικότητας απαιτεί την ύπαρξη της μόνο ως τελευταία λύση» και ότι πρέπει να τηρούνται «αυστηροί νομικοί περιορισμοί

και να προβλεφθούν δικαστικές εγγυήσεις”. Επιπλέον, κατά την άποψη της Ομάδας Εργασίας: “η κράτηση ανηλίκων, ιδίως των ασυνόδευτων ανηλίκων, απαιτεί ακόμη μεγαλύτερη αιτιολόγηση. Λόγω της διαθεσιμότητας εναλλακτικών δυνατοτήτων κράτησης, είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς μια κατάσταση κατά την οποία η κράτηση ασυνόδευτου ανήλικου θα συμμορφωνόταν με τις απαιτήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 37 (β), παράγραφος 2 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, σύμφωνα με την οποία η κράτηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο ως έσχατη λύση”.

08

Νεαροί παραβάτες. Δυστυχώς μπορεί να υπάρξει ποινική δίωξη εναντίον ενός μη γηγενούς παιδιού - είτε λόγω παράνομης εισόδου είτε λόγω παράνομων δραστηριοτήτων στο κράτος υποδοχής. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι σημαντικό να ακολουθηθούν τα διεθνή πρότυπα που καθορίζονται στην Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και στους πρότυπους βασικούς κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για τη διαχείριση της δικαιοσύνης ανηλίκων (γνωστά ως κανόνες του Πεκίνου).

09

Απασχόληση παιδιών. Πρέπει να αναγνωριστεί ότι τα παιδιά που μεταναστεύουν πολύ συχνά το κάνουν με ένα οικονομικό σχέδιο και το θέτουν σε ένα πλαίσιο προστασίας. Τα γηγενή παιδιά έχουν συχνά δουλειές πριν γίνουν 18 ετών και εφόσον αυτό γίνεται χωρίς κακομεταχείριση προς το παιδί, είναι αποδεκτό. Πρέπει να υπάρχει διαφορά μεταξύ της “εργασίας” και της “εκμετάλλευσης”.

10

Εκπαίδευση προσωπικού που ασχολείται με ασυνόδευτα παιδιά. Η εκπαίδευση των υπαλλήλων που εργάζονται με διαχωρισμένα και ασυνόδευτα παιδιά και η εξέταση των υποθέσεων τους είναι υψίστης σημασίας για την αποτελεσματική εφαρμογή των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών. Τα προγράμματα κατάρτισης πρέπει να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα στοιχεία: αρχές και διατάξεις της σύμβασης, γνώση της χώρας προέλευσης των διαχωρισμένων και ασυνόδευτων παιδιών, κατάλληλες τεχνικές συνέντευξης, ανάπτυξη παιδιών και ψυχολογία, πολιτισμική ευαισθησία και διαπολιτισμική επικοινωνία.

Μακροπρόθεσμες επιλογές

Επιστροφή στη χώρα προέλευσης

Όλες οι επιστροφές πρέπει να είναι συνεπείς με τον σεβασμό των δικαιωμάτων (συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων αξιοπρέπειας και ιδιωτικότητας) του παιδιού. Τα μέτρα για την εξασφάλιση βιώσιμης επιστροφής περιλαμβάνουν την αξιολόγηση των συνθηκών ασφάλειας, προστασίας και άλλων περιστάσεων, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών (πρόσβαση σε βασικά κοινωνικά δικαιώματα, όπως εκπαίδευση, κατάρτιση και υγεία), που περιμένουν το παιδί κατά την επιστροφή τα οποία μπορεί να χρειαστούν κατ'οίκον εκμάθηση μέσω οργανισμών κοινωνικών δικτύων. Με άλλα λόγια, μπορούν να επιστραφούν μόνο στη χώρα προέλευσης εάν, κατά την άφιξη, υπάρχει επαρκής υποδοχή και φροντίδα (ανάλογα με τις ανάγκες, την ηλικία και τον βαθμό ανεξαρτησίας). Η φροντίδα μπορεί να παρέχεται από γονείς ή άλλους ενήλικες που είναι υπεύθυνοι για το παιδί ή από κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς και θα πρέπει να είναι υποχρεωτική η διασφάλιση της ύπαρξης νόμιμου κηδεμόνα στη χώρα προέλευσης.

1

Τοπική ενσωμάτωση

Η τοπική ενσωμάτωση είναι η κύρια επιλογή αν η επιστροφή στη χώρα προέλευσης είναι αδύνατη για νομικούς ή πρακτικούς λόγους. Η τοπική ενσωμάτωση πρέπει να βασίζεται σε ένα ασφαλές νομικό καθεστώς (συμπεριλαμβανομένου του καθεστώτος διαμονής) και να διέπεται από τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού που εφαρμόζονται πλήρως σε όλα τα παιδιά που παραμένουν στη χώρα. Μόλις διαπιστωθεί ότι ένα χωρισμένο ή ασυνόδευτο παιδί θα παραμείνει στην τοπική κοινότητα, οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να προβούν σε εκτίμηση της κατάστασης του παιδιού και στη συνέχεια να καθορίσουν τις κατάλληλες μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις στην τοπική κοινότητα καθώς και άλλα απαραίτητα μέτρα για τη διευκόλυνση της ένταξής του.

2

Επανεγκατάσταση σε τρίτη χώρα (μετανάστευση)

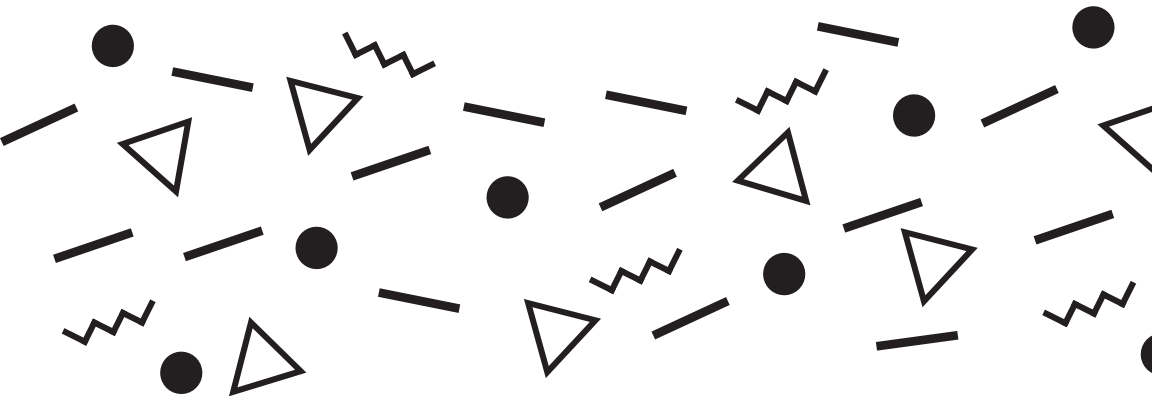
Η επανεγκατάσταση (μετανάστευση) σε τρίτη χώρα μπορεί να προσφέρει μια βιώσιμη λύση για ένα ασυνόδευτο ή χωρισμένο παιδί που δεν μπορεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του και για το οποίο δεν μπορεί να προβλεφθεί μακροπρόθεσμη λύση στη χώρα υποδοχής.

3

Υιοθεσία

Η υιοθεσία θα πρέπει να εξεταστεί μόνο αφού διαπιστωθεί ότι όλες οι προσπάθειες στον τομέα της ανίχνευσης και της οικογενειακής επανένωσης έχουν αποτύχει ή ότι οι γονείς έχουν συναίνεση στην υιοθεσία σύμφωνα με τα πρότυπα που έχουν θεσπιστεί στη Σύμβαση για την προστασία των παιδιών και τη συνεργασία της Υπερπόντιας Υιοθέτησης. Η συγκατάθεση των γονέων και η συγκατάθεση άλλων προσώπων, οργάνων και αρχών που είναι απαραίτητα για υιοθεσία πρέπει να είναι ελεύθερα και ενημερωμένα. Αυτό προϋποθέτει ιδίως ότι η συναίνεση αυτή δεν έχει προκληθεί με πληρωμή ή αποζημίωση οποιουδήποτε είδους και δεν έχει αποσυρθεί.

4

Η περίπτωση των παιδιών σε σύγκρουση με το νόμο

Επισκόπηση

Τα περισσότερα παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο έχουν διαπράξει μικρά εγκλήματα ή μικρές παραβιάσεις, όπως η επαιτεία, η μόνιμη απουσία από το σχολικό περιβάλλον, και η χρήση αλκοόλ. Ορισμένα από αυτά είναι γνωστά ως «αδικήματα κατάστασης» και δεν θεωρούνται εγκληματικά όταν διαπράττονται από ενήλικες. Επιπλέον, ορισμένα παιδιά που έχουν εμπλακεί σε εγκληματική συμπεριφορά έχουν χρησιμοποιηθεί ή εξαναγκαστεί από ενήλικες. Πολύ συχνά, οι προκαταλήψεις που σχετίζονται με τη φυλή, την εθνότητα ή την κοινωνική και οικονομική κατάσταση ενδέχεται να φέρουν ένα παιδί σε σύγκρουση με το νόμο, ακόμη και όταν δεν έχει διαπραχθεί κανένα έγκλημα ή να οδηγήσουν σε σκληρή μεταχείριση από αξιωματούχους του νόμου. Σε αυτό το κεφάλαιο θα συζητήσουμε τον ορισμό των όρων στην περίπτωση παιδιών που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο, το υπόβαθρο των παιδιών που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο και τα διεθνή πρότυπα και αρχές στις περιπτώσεις παιδιών που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο.

Ανάλυση

Ορισμός όρων στην περίπτωση παιδιών που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο

Παιδί

Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, ένα παιδί είναι οποιοδήποτε άτομο κάτω των 18 ετών. «Ένα παιδί σημαίνει κάθε άνθρωπο ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών, εκτός εάν σύμφωνα με το εφαρμοστέο δίκαιο για το παιδί, ο ορισμός επιτυγχάνεται νωρίτερα». Δικαιώματα του Παιδιού: Αφρικανικός Χάρτης για τα Δικαιώματα και την Καλή Μέριμνα του Παιδιού: Κατευθυντήριες Γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δικαιοσύνη των Παιδιών)

Ανήλικοι

θεωρούνται άτομα που δεν έχουν ωριμάσει ή αναπτυχθεί πλήρως και περιλαμβάνουν κατ'ελάχιστο

παιδιά ηλικίας έως 18 ετών αλλά μερικές φορές μέχρι την ηλικία των 21 ετών.

Νεαρός ενήλικας

Νεαρός ενήλικας: Είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να αναφέρεται σε όσους έχουν συμπληρώσει τη νόμιμη ηλικία της πλειοψηφίας (συνήθως 18 ή 21 ετών) αλλά δεν μπορεί να ωριμάσει πλήρως από άλλες απόψεις. Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η πλήρης ψυχική (συμπεριλαμβανομένης της συναισθηματικής) ικανότητας συχνά δεν επιτυγχάνεται μέχρι την ηλικία των 25 ετών.

Δικαιοσύνη για τα παιδιά

Δικαιοσύνη για τα παιδιά: Η έννοια της δικαιοσύνης για τα παιδιά καλύπτει τα παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο (δηλ. Τα άτομα που κατηγορούνται ως ένοχα ή έχουν αναγνωριστεί ότι έχουν παραβιάσει τον ποινικό νόμο), τα παιδιά που είναι θύματα ή μάρτυρες εγκλημάτων και τα παιδιά που έρχονται σε επαφή με τη δικαιοσύνη για λόγους όπως η επιμέλεια, η προστασία ή η κληρονομιά (παιδιά που συμμετέχουν σε μια νομική διαδικασία). Μπορεί να θεωρηθεί ως μια γενική ιδέα που λειτουργεί προς όφελος και προς το καλύτερο συμφέρον όλων των παιδιών που έρχονται σε επαφή με τη δικαιοσύνη και συναφή συστήματα. Περιλαμβάνει πτυχές όπως η πρόληψη, η εκτροπή, η αποκατάσταση, οι υπηρεσίες βοήθειας και τα μέτρα προστασίας. Η έννοια της δικαιοσύνης για τα παιδιά διαφέρει από τον όρο «δικαιοσύνη ανηλίκων» στο ότι δεν καλύπτει μόνο τα παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο αλλά όλα τα παιδιά που επηρεάζονται από τη δικαστική διαδικασία.

Παιδιά στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης

Ο όρος αναφέρεται σε παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο και παιδικά θύματα και μάρτυρες. Αναφέρεται επίσης στα παιδιά που κινδυνεύουν να εισέλθουν σε συστήματα ποινικής δικαιοσύνης (είτε λόγω της κοινωνικής τους κατάστασης είτε επειδή έχουν διαπράξει πράξη που θα θεωρείται εγκληματική αν ήταν πάνω από την ηλικία της ποινικής ευθύνης).

Συμπερασματικά, τα “παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο” είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται για να ορίσει άτομα κάτω των 18 ετών που έρχονται σε επαφή με το δικαστικό σύστημα όντας ύποπτοι ή κατηγορούμενοι για τη διάπραξη κάποιου αδικήματος. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα παιδιά που έχουν εγκληματική συμπεριφορά έχουν χρησιμοποιηθεί ή εξαναγκαστεί από ενήλικες. Τα περισσότερα παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο έχουν διαπράξει μικρά εγκλήματα, ορισμένα από τα οποία δεν θεωρούνται εγκληματικά όταν διαπράττονται από ενήλικες. Τα παιδιά συλλαμβάνονται και κρατούνται από την αστυνομία και αποστέλλονται σε ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των φυλακών, στο πλαίσιο συστημάτων δικαιοσύνης τα οποία σε πολλές περιπτώσεις δημιουργούνται για ενήλικες. Τα παιδιά που βρίσκονται σε κατάσταση σύγκρουσης ή έρχονται σε επαφή με την ποινική δικαιοσύνη ή τις υπηρεσίες πρόνοιας είτε ως παιδιά που χρειάζονται προστασία, παιδιά σε κίνδυνο, σε σύλληψη, σε δίκη, σε κράτηση ή ως θύματα και μάρτυρες βρίσκονται συχνά σε ευάλωτη θέση, χωρίς να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους ή χωρίς να μπορούν να τα επιβάλλουν.

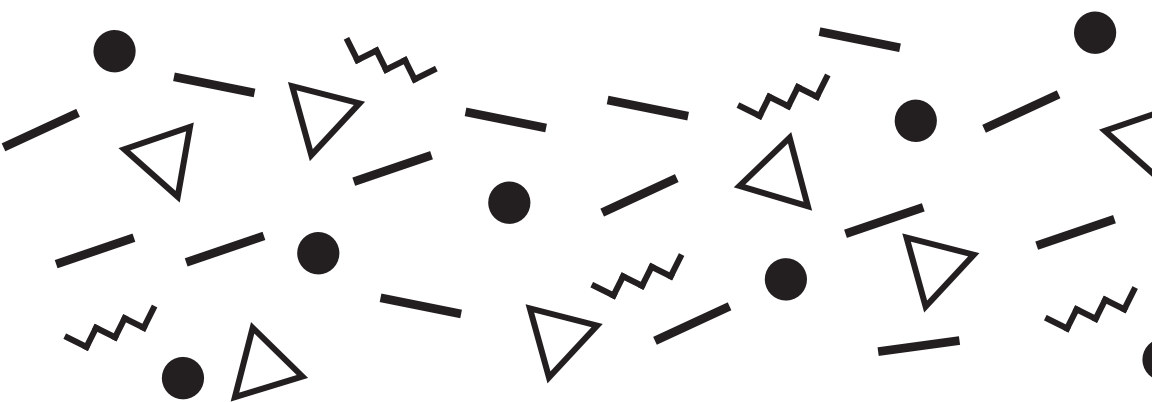
Περιγραφή των παιδιών που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο

Πολύ συχνά, όταν ένα παιδί έρχεται σε σύγκρουση με το νόμο, αντιπροσωπεύει μια θεμελιώδη αποτυχία να εκπληρωθούν τα δικαιώματα του σχετικά με την κατάλληλη φροντίδα και προστασία σε ένα προγενέστερο στάδιο της ζωής του. Μεγάλος αριθμός παιδιών που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο είναι κοινωνικοοικονομικά θύματα, στα οποία αρνήθηκαν τα δικαιώματά τους στην εκπαίδευση, την υγεία, το στέγη, τη φροντίδα και την προστασία. Πολλά από αυτά είχαν μικρή ή καθόλου πρόσβαση στην εκπαίδευση. Πολλά εργάζονται και μερικά έχουν εγκαταλείψει τα σπίτια τους και βγαίνουν στους δρόμους για να ξεφύγουν από τη βία και την κακομεταχείριση στα χέρια των οικογενειών τους. Μόλις εισέλθουν στο σύστημα δικαιοσύνης, τα παιδιά κρατούνται συχνά για μεγάλες περιόδους ενώ περιμένουν τη δίκη. Αυτό τα καθιστά ευάλωτα σε περαιτέρω βία και κακοποίηση.

Τα παιδιά που κινδυνεύουν να έρθουν σε σύγκρουση με το νόμο μπορούν να αναγνωριστούν από τα χαρακτηριστικά που μοιράζονται με παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο. Το οικογενειακό τους υπόβαθρο και η τρέχουσα συμπεριφορά οδηγούν τους επαγγελματίες να κρίνουν τις δυνατότητές τους για μελλοντική εγκληματικότητα. Γενικά, το πιο κοινό χαρακτηριστικό των παιδιών που κινδυνεύουν να έρθουν σε σύγκρουση με το νόμο είναι η ευπαθής θέση και κατάστασή τους.

Τα παιδιά σε κίνδυνο μπορούν να εμφανίσουν συμπεριφορές που μπορεί να φαίνονται τρομακτικές, εχθρικές ή αυτοκαταστροφικές. Τέτοιες συμπεριφορές μπορούν να προκαλέσουν ισχυρά συναισθήματα και αντιδράσεις στους επαγγελματίες. Για να είναι αποτελεσματικοί, αυτοί οι επαγγελματίες πρέπει να είναι εξοπλισμένοι και ενδυναμωμένοι όταν προσπαθούν να κατανοήσουν και να εργαστούν με τέτοιες συμπεριφορές. Ένας χρήσιμος τρόπος για να το αντιμετωπίσουν είναι να καταλάβουν από πού μπορεί να προέρχονται οι συμπεριφορές και ποια μέτρα μπορούν να ληφθούν για να αντιμετωπιστούν. Τέτοιες γνώσεις μπορούν να βοηθήσουν τους επαγγελματίες να εργαστούν πιο αποτελεσματικά με τα παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο.

Τα παιδιά που κινδυνεύουν να έρθουν σε σύγκρουση με το νόμο τείνουν να παρουσιάζουν ορισμένα χαρακτηριστικά γνωστά ως «παράγοντες κινδύνου», που οδηγούν τους επαγγελματίες να πιστεύουν ότι ενδέχεται να διαπράξουν κάποιο έγκλημα στο μέλλον. Η πλειοψηφία αυτών των παραγόντων κινδύνου μπορεί να αντιμετωπιστεί με την προώθηση πιο θετικών χαρακτηριστικών ή «προστατευτικών παραγόντων». Στη βάση της πρόληψης είναι η προσπάθεια αντιμετώπισης των παραγόντων κινδύνου με την ενίσχυση προστατευτικών παραγόντων στη ζωή των παιδιών. Ο παρακάτω πίνακας παρέχει παραδείγματα κοινών παραγόντων κινδύνου και προστασίας.

Παράγοντες κινδύνου

Προστατευτικοί παράγοντες

Οικογενειακοί παράγοντες

- Χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο
- Γονείς, συγγενείς και αδέρφια με εγκληματική ή αντικοινωνική συμπεριφορά
- Αυστηρή και μη-σταθερή διαπαιδαγώγηση
- Κακή σχέση γονέα-παιδιού
- Ενδοοικογενειακή βία
- Θυματοποίηση σε νεαρή ηλικία (σωματική, σεξουαλική κακοποίηση κλπ.)
- Αποδοχή ή συναινετική διάθεση προς τις παραβατικές συμπεριφορές

- Υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο
- Γονείς που παρέχουν θετικά πρότυπα
- Σταθερή γονεϊκή στήριξη και επιτήρηση
- Ισχυροί δεσμοί με τους γονείς
- Απουσία τραύματος ή κακοποιητικής συμπεριφοράς
- Ασφαλής οικία
- Ξεκάθαρη ηθική γραμμή των γονέων σχετικά με την αντικοινωνικότητα και την παραβατικότητα

Ενδοσχολικοί παράγοντες

- Ελλιπής σχέση με το σχολικό περιβάλλον
- Χαμηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις
- Οργανωτικές αδυναμίες από την μεριά του σχολείου

- Ισχυροί δεσμοί με το εκπαιδευτικό προσωπικό
- Ισχυρή και συχνή σχολική παρουσία
- Λειτουργικό σχολείο
- Καλές σχέσεις με τους συμμαθητές

Κοινοτικοί παράγοντες

- Ελλιπής σχέση με την τοπική κοινότητα
- Πρόσβαση σε ναρκωτικές ουσίες
- Υπανάπτυκτη περιοχή
- Μεγάλες πληθυσμιακές αλλαγές
- Συμμορίες

- Υψηλή κοινωνική δράση των κατοίκων
- Έλλειψη πρόσβασης σε ναρκωτικές ουσίες
- Ανεπτυγμένη περιοχή
- Σταθερός πληθυσμός
- Έλλειψη συμμοριών

Ατομικοί/Διαπροσωπικοί παράγοντες

- Συγχρωτισμός με άτομα με παραβατική συμπεριφορά
- Κατάχρηση ουσιών
- Επιθετικότητα και παρορμητισμός
- Θετικές διαθέσεις απέναντι στην παραβατικότητα

- Περίγυρος με θετικά κοινωνική συμπεριφορά
- Κοινωνικές δεξιότητες
- Αυτοέλεγχος
- Στάση κατά της παραβατικότητας

Διεθνή και περιφερειακά πρότυπα και αρχές

Σύμφωνα με τα Άρθρα 37 και 40 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989), τα παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο έχουν δικαίωμα σε θεραπεία που προάγει την αίσθηση της αξιοπρέπειας και της αξίας τους, λαμβάνει υπόψη την ηλικία τους και στοχεύει στην επανένταξή τους στην κοινωνία. Επίσης, η τοποθέτηση των παιδιών σε σύγκρουση με το νόμο σε μια κλειστή εγκατάσταση πρέπει να αποτελεί έσχατο μέτρο, ώστε να αποφεύγεται όποτε είναι δυνατόν. Η σύμβαση απαγορεύει την επιβολή της θανατικής ποινής και ποινές φυλάκισης για αδίκημα που διαπράττεται από άτομα ηλικίας κάτω των 18 ετών. Παρακάτω παρατίθενται τα διεθνή πρότυπα που ισχύουν για τα παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο.

Γενικά δικαιώματα του παιδιού

1

Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1948. Περιγράφει τα θεμελιώδη δικαιώματα που δικαιούνται όλοι οι άνθρωποι χωρίς διακρίσεις. Έχει επηρεάσει και αποτέλεσε τη βάση για την υιοθέτηση πολλών άλλων μέσων, προτύπων και κατευθυντήριων γραμμών για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

2

Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας 1984 (και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου του 2002). Η Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων απαγορεύει τα βασανιστήρια και κάθε άλλη σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία υπό όλες τις περιστάσεις και υποχρεώνει τα Κράτη να λάβουν μέτρα για να εξασφαλίσουν την πρόληψή της. Απαιτεί από τα κράτη να διερευνούν και να διώκουν τυχόν ισχυρισμούς για βασανιστήρια και να παρέχουν κατάρτιση σε όλο το προσωπικό επιβολής του νόμου και το στρατιωτικό προσωπικό στην πρόληψη των βασανιστηρίων.

3

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού 1989. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι η πιο ευρέως επικυρωμένη Σύμβαση, η οποία επικυρώνεται από όλα τα κράτη εκτός από τρία παγκοσμίως. Ένα ευρύ φάσμα δικαιωμάτων του παιδιού ορίζεται σε αυτήν και υποχρεώνει τα κράτη που την επικυρώνουν να τα προστατεύσουν. Τα κράτη πρέπει να υποβάλλουν περιοδικά έκθεση σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων τους στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία στη συνέχεια εκδίδει «Τελικές Παρατηρήσεις» σχετικά με την κατάσταση στην εν λόγω χώρα.

Παιδιά σε σύγκρουση με το νόμο

Τυποποιημένοι ελάχιστοι κανόνες για τη θεραπεία των κρατουμένων 1955.

Πρόκειται για μια δέσμη μη δεσμευτικών κανόνων που καθορίζουν τις αρχές για να διασφαλιστεί ότι όλοι οι άνθρωποι που στερούνται την ελευθερία τους αντιμετωπίζονται με την ανθρωπιά και την αξιοπρέπεια.

Κώδικας δεοντολογίας για τους υπαλλήλους επιβολής του νόμου 1979.

Ο Κώδικας περιλαμβάνει κανόνες που διασφαλίζουν ότι η άσκηση των καθηκόντων από τους υπαλλήλους επιβολής του νόμου διεξάγεται με ανθρωπιστικό τρόπο και σέβεται τα ανθρωπina δικαιώματα όσων έρχονται σε επαφή μαζί τους.

Τυποποιημένοι ελάχιστοι κανόνες του ΟΗΕ για τη διαχείριση της δικαιοσύνης ανηλίκων 1985 («Κανόνες του Πεκίνου»). Οι Κανόνες του

Πεκίνου είναι ένα σύνολο αρχών και κατευθυντήριων γραμμών για τη σωστή διαχείριση της δικαιοσύνης ανηλίκων και περιλαμβάνει κατευθυντήριες γραμμές και σχόλια για θέματα δικαιοσύνης για παιδιά όπως τα δικαστήρια ανηλίκων, η ηλικία της ποινικής ευθύνης, η δίωξη ανηλίκων, η καταδίκη και τα πρότυπα για τους ανήλικους εάν φυλακιστούν.

Κατευθυντήριες γραμμές του ΟΗΕ για την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων 1990 (κατευθυντήριες γραμμές του Ριάντ).

Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές καθορίζουν πρότυπα για την πρόληψη της εγκληματικότητας των ανηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των παιδιών που θεωρούνται ότι κινδυνεύουν από εγκληματικότητα ανηλίκων και την εφαρμογή μέτρων που μπορούν να αναιρέσουν αυτούς τους κινδύνους. Προωθούν το ρόλο που έχουν διάφοροι κοινωνικοί τομείς, όπως η οικογένεια, η κοινότητα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και το εκπαιδευτικό σύστημα, για την πρόληψη των νέων που διατρέχουν κίνδυνο παραβατικότητας ανηλίκων.

Κανόνες του ΟΗΕ για την προστασία των ανηλίκων που έχουν στερηθεί της ελευθερίας 1990 (“Κανόνες της Αβάνας”). Πρόκειται για ένα σύνολο αρχών

που ισχύουν για κάθε νεαρό που στερείται της ελευθερίας του σε οποιαδήποτε εγκατάσταση ή ίδρυμα και προωθεί την ανάπτυξη και την ευημερία του. Οι κανόνες αυτοί καθορίζουν τα πρότυπα για τις υλικές συνθήκες κράτησης, την προστασία των ανηλίκων ενώ βρίσκονται σε κράτηση, καθώς και τα εκπαιδευτικά, επαγγελματικά και εργασιακά προγράμματα, μεταξύ άλλων.

Ελάχιστοι κανόνες του ΟΗΕ για τα μη στερητικά της ελευθερίας μέτρα 1990 («Κανόνες του Τόκιο»). Πρόκειται για ένα σύνολο κανόνων σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης των μη στερητικών της ελευθερίας κυρώσεων και για τις διασφαλίσεις που πρέπει να ισχύουν για όσους καταδικάζονται σε αυτά τα μέτρα.

Κατευθυντήριες γραμμές για τη δράση για τα παιδιά στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης 1997. Αυτές είναι οι κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο εφαρμογής των αρχών της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και άλλων διεθνών προτύπων σχετικά με τη διοίκηση της δικαιοσύνης ανηλίκων.

Βασικές αρχές του ΟΗΕ για τη χρήση προγραμμάτων αποκαταστατικής δικαιοσύνης σε ποινικές υποθέσεις 2002. Οι αρχές αυτές συζητούν τη χρήση και την αρχή των προγραμμάτων αποκαταστατικής δικαιοσύνης, τον τρόπο και τον χρόνο χρησιμοποίησής τους στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, τον τρόπο λειτουργίας τους και τους εμπλεκόμενους.

Κανόνες του ΟΗΕ για τη διαχείριση των γυναικών κρατουμένων και μη στερητικά της ελευθερίας μέτρα για αυτές 2010 («Κανόνες της Μπανγκόκ»). Αυτοί οι κανόνες συμπληρώνουν και υπερβαίνουν τους Τυπικούς Ελάχιστους Κανόνες για τη μεταχείριση των φυλακισμένων ώστε να διασφαλίζεται ότι τα δικαιώματα και οι ανάγκες των γυναικών ικανοποιούνται επαρκώς, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών αναγκών των κοριτσιών που κρατούνται.

Αρχές και κατευθυντήριες γραμμές του ΟΗΕ για την πρόσβαση στη νομική αρωγή στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης 2012. Αυτή η δέση κατευθυντήριων γραμμών αναγνωρίζει τη σημασία της παροχής νομικής βοήθειας και της πρόσβασης σε αυτήν, προκειμένου τα παιδιά και οι ενήλικες να συμμετέχουν στο δικαστικό σύστημα, και να προστατεύονται τα δικαιώματά τους. Οι πιο σημαντικές είναι οι αρχές 1, 4 και 5 και οι κατευθυντήριες γραμμές 7, 8, 9 και 10, οι οποίες αναφέρονται συγκεκριμένα στη νομική βοήθεια για θύματα, μάρτυρες και παιδιά που έρχονται σε σύγκρουση με το νόμο.

Τα παιδιά ως θύματα και μάρτυρες

1

Δήλωση βασικών αρχών της δικαιοσύνης για τα θύματα εγκλημάτων και κατάχρησης εξουσίας 1988. Η δήλωση προτείνει και προωθεί τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την προάσπιση των δικαιωμάτων των θυμάτων και τη βελτίωση της πρόσβασής τους στη δικαιοσύνη, την κοινωνική αρωγή, την αποκατάσταση και την αποζημίωση.

2

Κατευθυντήριες γραμμές του ΟΗΕ για τη δικαιοσύνη σε θέματα που αφορούν παιδικά θύματα ή μάρτυρες εγκληματικών πράξεων 2005. Πρόκειται για κατευθυντήριες γραμμές για τη μεταχείριση των παιδιών θυμάτων και μαρτύρων εγκληματικότητας και περιλαμβάνουν μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να διασφαλιστούν τα δικαιώματά τους και προστατεύονται πλήρως από τις κακουχίες σε όλη την διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας.

Περιφερειακά ειδικά πρότυπα για τα δικαιώματα των παιδιών

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών 1950 [b]. Προσδιορίζει τα αναφαίρετα δικαιώματα και ελευθερίες κάθε ανθρώπινου όντος και υποχρεώνει τους υπογράφοντες να εγγυηθούν και να προστατεύσουν τα δικαιώματα αυτά χωρίς διακρίσεις. Έχει 14 πρωτόκολλα που τροποποιούν ορισμένα από τα αρχικά άρθρα ή προσθέτουν πρόσθετα δικαιώματα και διασφαλίσεις. Οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων που ορίζονται στη Σύμβαση αντιμετωπίζονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και κάθε άτομο (συμπεριλαμβανομένου παιδιού) ή ομάδα ατόμων μπορεί να προσφύγει στο δικαστήριο κατά του υπογράφοντος κράτους τους, αναφέροντας την παραβίαση των δικαιωμάτων τους της σύμβασης.

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας 1987 [b]. Η Διακήρυξη, που βασίζεται στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, ενισχύει περαιτέρω την προστασία των ανθρώπων από τα βασανιστήρια, την απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία και καθιερώνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων (ΕΕΒ) η οποία έχει την εντολή να επισκέπτεται όλους τους χώρους κράτησης και να αναφέρει στα κράτη σχετικά με τα ευρήματά της.

Απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες 2001. Περιγράφει τα δικαιώματα των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες όπως βοήθεια, προστασία, διαμεσολάβηση (όπου ενδείκνυται) και αποκατάσταση και περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο κάθε κράτος πρέπει να διασφαλίσει ότι τα δικαιώματα αυτά πληρούνται και πώς αυτό γίνεται καλύτερα.

Ευρωπαϊκός Κανονισμός για τους ανήλικους παραβάτες που υπόκεινται σε κυρώσεις ή μέτρα 2008. Οι κανόνες αυτοί αποσκοπούν στην προστασία της ασφάλειας και των δικαιωμάτων όλων των ανηλίκων παραβατών που υπόκεινται σε κοινοτικές κυρώσεις ή μέτρα ή σε οποιαδήποτε μορφή στέρησης της ελευθερίας. Περιλαμβάνουν συζητήσεις σχετικά με το νομικό πλαίσιο και την εφαρμογή κυρώσεων ή μέτρων μη στερητικών της ελευθερίας, όλες τις πτυχές της μεταχείρισης των παιδιών που στερούνται της ελευθερίας τους, μηχανισμών καταγγελιών και ελέγχου των εγκαταστάσεων, στελέχωσης και εργασίας με το κοινό και τα μέσα ενημέρωσης.

Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά 2010. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές αναφέρονται στην αντιμετώπιση και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των παιδιών που έρχονται σε επαφή με τα συστήματα δικαιοσύνης είτε ως παραβάτες, θύματα, μάρτυρες ή τρίτα στις διαδικασίες (π.χ. περιπτώσεις επιμέλειας). Περιγράφουν γενικές αρχές και ειδικές κατευθυντήριες γραμμές για κάθε στάδιο της δικαστικής διαδικασίας.

Αρχές δικαιοσύνης για τα παιδιά

Αυτές είναι οι βασικές αρχές που στηρίζουν την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης.

Καλύτερα συμφέροντα

Σε όλες τις ενέργειες στις οποίες τα παιδιά εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα από το δικαστικό σύστημα, πρέπει να ληφθούν πρωτίστως υπόψη τα συμφέροντα του παιδιού. Ως εκ τούτου, σε κάθε ενέργεια που έχει αναληφθεί, πρέπει να δοθεί προσοχή στο πώς η δράση θα έχει αντίκτυπο σε ένα παιδί, ή σε ομάδες παιδιών, για να διασφαλιστεί ότι πληρούνται τα καλύτερα συμφέροντά του. Οι άλλες γενικές αρχές, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας, του δικαιώματος ακρόασης και της μη διάκρισης, είναι όλες χρήσιμες για τον προσδιορισμό των συμφερόντων ενός παιδιού ή μιας ομάδας παιδιών.

1

2

Προστασία

Η αρχή της προστασίας της ευημερίας και της ανάπτυξης του παιδιού συνδέεται με την αρχή του καλύτερου ενδιαφέροντός του. Επαναλαμβάνει την ανάγκη για πρόσθετα μέτρα και προστασίες λόγω της ευπάθειας του παιδιού και του καθήκοντος κράτους να παράσχει αυτή την προστασία. Η προστασία της ευημερίας ενός παιδιού δεν καλύπτει αποκλειστικά την προστασία ενός παιδιού από βλάβες, για παράδειγμα, μέσω της επιθεώρησης των εγκαταστάσεων όπου κρατούνται τα παιδιά ή μέσω της νομοθεσίας κατά της χρήσης της σωματικής τιμωρίας. Παίρνει επίσης μια πιο ενεργή προσέγγιση και σημαίνει την εφαρμογή ενεργειών που θα επιτρέψουν την υγιή ανάπτυξη ενός παιδιού. Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει την παροχή επαγγελματικής και εκπαιδευτικής κατάρτισης στα κέντρα κράτησης παιδιών και τη θέσπιση διασφαλίσεων για τον περιορισμό οτιδήποτε μπορεί να εμποδίσει την ανάπτυξη αυτή.

3

Δικαίωμα ακρόασης

Το δικαίωμα ακρόασης διασφαλίζει ότι κάθε παιδί που είναι ικανό να σχηματίζει μια άποψη είναι σε θέση να εκφράζεται ελεύθερα και πλήρως σε οποιοδήποτε θέμα που μπορεί να τον επηρεάσει. Σημαίνει επίσης ότι αυτή η άποψη πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη την ηλικία και την ωριμότητα του. Τα παιδιά πρέπει να μπορούν να εκφράζουν τις απόψεις τους, τις ιδέες και τις ανησυχίες τους και να συμμετέχουν ενεργά καθ' όλη τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας (σύμφωνα με το συμφέρον τους και μέσω αντιπροσώπου, όπου χρειάζεται).

4

Μεταχείριση χωρίς διακρίσεις

Η αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να παρέχεται κανενός είδους διάκριση, περιορισμός, αποκλεισμός ή προτιμησιακή μεταχείριση σε κάθε παιδί με βάση τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική προέλευση, τόπο γέννησης ή άλλη κατάσταση.

Διαφύλαξη

Η πλειοψηφία των παιδιών που κινδυνεύουν να έρθουν σε σύγκρουση με το νόμο θεωρείται επίσης ότι χρήζει φροντίδας και προστασίας. Το παιδί που χρήζει φροντίδας και προστασίας είναι παιδί που: α) έχει ή κινδυνεύει να υποστεί

κακοποίηση, παραμέληση, εγκατάλειψη ή εκμετάλλευση · και (β) στερείται οποιουδήποτε με γονική εξουσία που είναι πρόθυμος και ικανός να παρέχει προστασία από κακοποίηση, παραμέληση, εγκατάλειψη ή εκμετάλλευση. Τα παιδιά σε κίνδυνο ενδέχεται να βρίσκονται σε καταστάσεις όπου:

- βρίσκονται στους δρόμους ή έχουν ασταθή περιβάλλοντα διαβίωσης.
- συνεργάζονται με ενήλικες εγκληματίες ή έχουν μέλη της οικογένειας στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.
- εμπλέκονται στη βιομηχανία του σεξ ή στην πορνεία ή τη σωματεμπορία
- έχουν βιώσει πόλεμο, συγκρούσεις ή βία

Τα παιδιά σε κίνδυνο είναι πιθανό να προέρχονται από προβληματικά περιβάλλοντα και να έχουν υποστεί μία ή περισσότερες μορφές κακοποίησης, η οποία θα μπορούσε να περιλαμβάνει παραμέληση, σωματική κακοποίηση, ψυχολογική / συναισθηματική κακοποίηση ή σεξουαλική κακοποίηση ή έκθεση σε ενδοοικογενειακή βία.

Η συμπεριφορά των παιδιών κάτω από την ηλικία της ποινικής ευθύνης πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω κατάλληλων και στοχοθετημένων παρεμβάσεων που αποδείχθηκαν ότι είναι προς το συμφέρον τους. Δεν πρέπει ποτέ να ληφθούν από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Τέτοιες παρεμβάσεις μπορούν να περιλαμβάνουν εκπαιδευτικά μέτρα ή επίβλεψη από κοινωνικούς λειτουργούς. Όλες οι δηλώσεις και οι συμβάσεις απαιτούν τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των νομικών διασφαλίσεων των παιδιών κάτω από την ηλικία της ποινικής. Από την άποψη αυτή, τα κράτη πρέπει να ενημερώνουν την επιτροπή στις εκθέσεις τους λεπτομερώς με ποιο τρόπο τα παιδιά κάτω από την ελάχιστη ηλικία ποινικής ευθύνης που ορίζεται στη νομοθεσία τους αντιμετωπίζονται όταν αναγνωρίζονται ότι έχουν παραβιάσει τον ποινικό νόμο ή προβάλλονται ή κατηγορούνται ότι το έχουν κάνει και τι είδους νομικές διασφαλίσεις υπάρχουν για να διασφαλιστεί ότι η περιθάλψη τους είναι δίκαιη και ισάξια με εκείνη των παιδιών ηλικίας άνω ή κάτω από την ελάχιστη ηλικία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1: Το σχέδιο περίθαλψης

AFTER CARE PLAN

Πεδίο εφαρμογής

Το “After Care Plan” έχει σχεδιαστεί για να παρέχει μια γέφυρα για νέους, από τις δομές φροντίδας και προστασίας σε μελλοντικές υπηρεσίες μετά τη φροντίδα και, τελικά, προς την ανεξαρτησία και την αυτονομία τους. Το σχέδιο αυτό έχει ως στόχο να υποστηρίξει τους νέους που αποχωρούν από τις δομές προστασίας και φροντίδας να προετοιμάζονται για να γίνουν ανεξάρτητοι ενήλικες. Αναγνωρίζοντας ότι πρόκειται για μια δύσκολη διαδικασία, οι επαγγελματίες πρέπει να διασφαλίσουν ότι στους νέους προσφέρεται κατάλληλη υποστήριξη για τον προγραμματισμό όλων των μέτρων που θα μπορούσαν να αποβλέψουν στην επίτευξη των στόχων τους.

Το σχέδιο είναι ένα ζωντανό εργαλείο και περιλαμβάνει τη διερεύνηση σύνθετων θεμάτων, καθώς και των προσωπικών πόρων, γνώσεων και δεξιοτήτων της νεολαίας.

Αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό εργαλείο για να υποστηρίξει τις πιο συντονισμένες προσπάθειες προγραμματισμού μετάβασης που πρέπει να πραγματοποιηθούν καθώς ένας νέος άνθρωπος φτάνει στην εφηβεία και τελικά την ενηλικίωση και την ανεξαρτησία.

Το σχέδιο περίθαλψης μετά την φροντίδα όχι μόνο θα επιτρέψει στους νέους να έχουν φιλοδοξίες, αλλά θα πρέπει να τους παρέχει την αυτοπεποίθηση και την ικανότητα να επιδιώκουν και να επιτυγχάνουν τους στόχους τους καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους με βάση τα δυνατά σημεία τους και τους πόρους τους.

Ένας από τους θεμελιώδεις στόχους της διαδικασίας θα είναι να υποστηριχθεί ο νεαρός που αφήνει τη φροντίδα να αναπτύξει μια ισχυρή αίσθηση του εαυτού και της ταυτότητάς του. Η ανάπτυξη μιας θετικής εικόνας του εαυτού και η κατανόηση του παρελθόντος και της ιστορίας τους θα επιτρέψουν τον σχηματισμό μιας θετικής αίσθησης ιθαγένειας. Αυτό θα επιτρέψει στον νεαρό να διατηρήσει την αίσθηση ότι ανήκει στην κοινότητα στην οποία ζει και ότι συνδέεται με την

κοινωνία εν γένει. Δουλεύει επίσης για να αναπτύξει εμπιστοσύνη και αυτοεκτίμηση στο νέο άτομο, ώστε να έχει τη δυνατότητα να κάνει ενημερωμένες επιλογές προχωρώντας προς τα εμπρός και να είναι σε θέση να εκφράσει τις απόψεις του και σκέψεις του σε βασικά ζητήματα που το επηρεάζουν.

Ποιος αναπτύσσει το After Care Plan;

Το σχέδιο προετοιμάζεται από τον μέντορα και τους νέους μαζί. Θα μπορούσε επίσης να περιλαμβάνει περισσότερους πόρους, όπως άλλοι συναφείς επαγγελματίες (εκπαιδευτικός για τη νεολαία, ψυχολόγος και επαγγελματίας φροντίδας) καθώς και την οικογένεια ή τους φίλους, εάν είναι απαραίτητο.

Πότε?

Το σχέδιο αναπτύσσεται για περίοδο 6 μηνών. Αναθεωρείται από τον μέντορα και τους νέους μαζί με τα άτομα που είχαν αρχικά εμπλακεί ή μέρος αυτών.

Αρχές:

- Το χρονοδιάγραμμα του After Care Plan - η διαδικασία αποχώρησης πρέπει να αρχίσει κάπου γύρω από τα 16α γενέθλια του νέου ανθρώπου.
- Ατομική προσέγγιση κατά την παράδοση - Οι μέντορες και οι άλλοι επαγγελματίες πρέπει να επιδεικνύουν σεβασμό και κατανόηση, να μην κρινουν, να απαντούν σε θέματα με προσωπικό τρόπο, να δείχνουν ότι έχουν δεσμευτεί, να μην εγκαταλείπουν.
- Περιοδική ενημέρωση του Σχεδίου After Care - κάθε 6 μήνες

Τομείς

Το σχέδιο καλύπτει τα ακόλουθα θέματα σχετικά με τη νεολαία: υγεία, συναισθηματική και συμπεριφοριστική ανάπτυξη, εκπαίδευση, οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις, ταυτότητα, κοινωνική παρουσίαση, αυτο-φροντίδα.

Η νεολαία, με την υποστήριξη του μέντορα, συζητά και συμφωνεί σχετικά με τις στρατηγικές και τις ενέργειες που απαιτούνται για την οικοδόμηση των ανεξάρτητων δεξιοτήτων διαβίωσης, όπως:

- **Κοινωνικές δεξιότητες** για να βοηθήσουν τον νεαρό να διαπραγματευτεί με συνομηλίκους, εργοδότες και άλλους ενήλικες από την κοινότητα.
- **Προϋπολογισμός και διαχείριση των χρημάτων.**
- **Διαχείριση οικογενειακών και άλλων σχέσεων.**
- **Επίλυση των συγκρούσεων.**
- **Μαγειρική, νοικοκυριό και φροντίδα εαυτού.**
- **Κατανόηση δικαιωμάτων και ευθυνών.**

Το σχέδιο βασίζεται σε πληροφορίες σχετικά με τις ανάγκες και τους πόρους του νέου ανθρώπου, τον τρόπο ανταπόκρισης, από ποιόν και πότε. Όλες αυτές οι πληροφορίες υποστηρίζουν την επίλυση θεμάτων που καλύπτουν τα ακόλουθα στοιχεία του σχεδίου:

Τοποθέτηση, Διαμονή και κατοικία

ασφαλής, καλά διατηρημένη και προσιτή στέγαση

Εκπαίδευση και Εργασία

εκπαίδευση / κατάρτιση / πιστοποίηση και μαθητεία / απασχόληση

Υγεία και Ευημερία

φυσική και ψυχική

Οικογένεια και Φίλοι

Προσωπικές και Πρακτικές Δεξιότητες

Χρήματα

οικονομικές δυνατότητες

Πού θέλω να ζήσω

Δικαιώματα και Νομικά Θέματα

Κάθε ένα από αυτά τα στοιχεία περιλαμβάνει σχέδια έκτακτης ανάγκης. Αυτή η προσέγγιση βοηθά τον νεαρό να σκεφτεί πάντα ένα «σχέδιο Β» και να μην βρεθεί σε δύσκολες καταστάσεις. Αναπτύσσει μια κριτική σκέψη και μετριάζει τους κινδύνους.

Η νεολαία πρέπει να διατηρεί επαφή με τον εργαζόμενο της υπόθεσης και να συζητά κάθε πτυχή που πρέπει να αναθεωρηθεί ή να επανεξετάσει, ώστε το σχέδιο να παρέχει πραγματική στήριξη.

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προσκόμιση αυτής της δημοσίευσης δεν αποτελεί θεώρηση του περιεχομένου που αντικατοπτρίζει μόνο τις απόψεις των δημιουργών και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

AFTER CARE PLAN

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Όνομα:	
Ημερομηνία Γεννήσεως:	
Διεύθυνση:	
Αριθμός τηλεφώνου Σπίτι: Κινητού:	
Αριθμός ταυτότητας:	
Νομική κατάσταση:	
Ημερομηνία του παρόντος σχεδίου:	
Προσωπικός σύμβουλος:	
Μέντορας:	
Αριθμός τηλεφώνου:	
Παρούσα τοποθέτηση	
Διαχειριστής Υπηρεσίας:	Τηλέφωνο

Πού βλέπεις τον εαυτό σου τα επόμενα 10 χρόνια; (όσον αφορά τον τόπο διαμονής, την στέγαση, την οικογένεια, των φίλων, της επαγγελματικής ζωής κ.λπ.)

Ποια είναι η συμφωνηθείσα ελάχιστη επαφή που πρέπει να έχετε με τον κοινωνικό λειτουργό σας;

Αυτό το Σχέδιο καθορίζει τις ρυθμίσεις υποστήριξης για εσάς τους επόμενους 6 μήνες και προσδιορίζει τη βοήθεια που θα σας δώσουμε για την επίτευξη σταδιακής ανεξαρτησίας.

Το Σχέδιο After Care θα επανεξεταστεί από τον εργαζόμενο φροντίδας σας κάθε 6 μήνες και θα παρουσιαστεί στη Νομική σας Αναθεώρηση.

Μόλις αφήσετε το Σύστημα Εναλλακτικής Προστασίας και Φροντίδας, θα εξεταστεί από τον υπεύθυνο σας από την υπηρεσία αποχώρησης από την φροντίδα.

Αν δεν είστε ικανοποιημένοι με την προσφερόμενη υπηρεσία, μπορείτε να κάνετε παραπομπή στο Διευθυντή Υπηρεσιών της ομάδας που εργάζεται μαζί σας.

Πρέπει πάντα να υπογράφετε και να έχετε το δικό σας αντίγραφο του σχεδίου After Care.

1. ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΔΙΑΜΟΝΗΣ Ή ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Παρούσα κατάσταση:
Το πλάνο σας:
Έχετε τις γνώσεις και τις δεξιότητες που σχετίζονται με τη διαχείριση ενός σπιτιού (καθαρισμός, επισκευές, λογαριασμοί κ.λπ.);

Ποια είναι τα κύρια καθήκοντα σε σχέση με την διαμονή που πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά τους επόμενους 6 μήνες;

Καθήκον	Ποιος θα το κάνει;	Μέχρι πότε;	Ημερομηνία επίτευξης

Σχέδιο έκτακτης ανάγκης:

--

Αισθάνεστε ότι χρειάζεστε βοήθεια ή συμβουλές με κάποιο από τα παρακάτω:

	Τσεκάρισμα
Επιλογές διαμονής	
Έρευνα για διαμέρισμα	
Σύμβαση μίσθωσης - δικαιώματα και υποχρεώσεις	

2. ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ

Παρούσα κατάσταση

--

Πανεπιστήμιο/Δουλειά

Όνομα Πανεπιστημίου/Εργοδότη	Τμήμα ή τίτλος θέσης εργασίας	Διεύθυνση/Αριθμός τηλεφώνου	Πότε ξεκινήσατε τις σπουδές ή την εργασία;

Τι θα θέλατε να επιτύχετε τους επόμενους 6 μήνες;

--

Σχέδιο έκτακτης ανάγκης:

--

Ποια είναι τα κύρια καθήκοντα εκπαίδευσης, κατάρτισης ή απασχόλησης που πρέπει να γίνουν κατά τους επόμενους 6 μήνες;

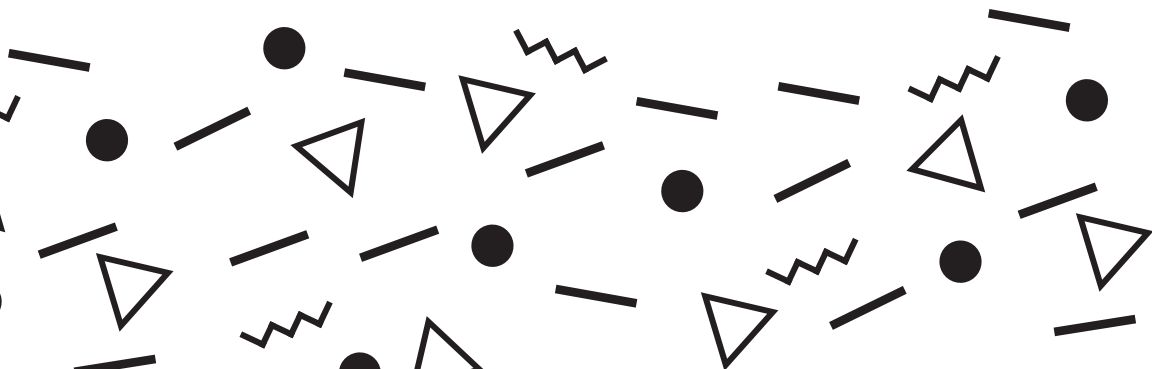
Καθήκον	Ποιος θα το κάνει;	Μέχρι πότε;	Ημερομηνία επίτευξης

Σχέδιο έκτακτης ανάγκης:

--

Αισθάνεστε ότι χρειάζεστε βοήθεια ή συμβουλές με κάποιο από τα παρακάτω:

	Τσεκάρισμα
Δικαιώματα υπαλλήλων	
Δήλωση εργασίας	
Επιλογή καριέρας	

3. ΣΧΕΔΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

--

Όνομα και διεύθυνση του:

Γιατρού

Όνομα	Τηλέφωνο	Διεύθυνση

Οδοντιάτρου

Όνομα	Τηλέφωνο	Διεύθυνση

Οποιοδήποτε άλλου επαγγελματία υγείας

Όνομα	Τηλέφωνο	Διεύθυνση

Έχετε εξετάσει τα μάτια τους τελευταίους 12 μήνες;

Ναι/Όχι

Έχετε αξιολογήσει την υγεία τους τελευταίους 12 μήνες;

Ναι/Όχι

Αισθάνεστε ότι χρειάζεστε βοήθεια ή συμβουλές με κάποιο από τα παρακάτω:

	Τσεκάρισμα
Πραγματοποίηση και παρακολούθηση συναντήσεων	
Υγεία και Διατροφή	
Ναρκωτικά και αλκοόλ	
Σεξουαλική υγεία	
Προσωπική υγιεινή	
Να είσαι δραστήριος/α	

Ποια είναι τα βασικά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν τους επόμενους έξι μήνες σχετικά με την υγεία;

Καθήκον	Ποιος θα το κάνει;	Μέχρι πότε;	Ημερομηνία επίτευξης

Σχέδιο έκτακτης ανάγκης:

4. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΙ

Παρούσα κατάσταση

Ποιος θα είναι η κύρια μέρα στη μέρα υποστήριξη για τους επόμενους 6 μήνες; π.χ. βοηθός φροντιστή, βασικός εργαζόμενος, εργαζόμενος μετά τη αποχώρηση από την φροντίδα και προστασία.

Υπάρχουν κατάλληλες ρυθμίσεις που θα σας βοηθήσουν να διατηρήσετε επαφή με την οικογένειά σας και πόσο συχνά την βλέπετε;

Χρειάζεστε περισσότερη βοήθεια με αυτό;

--

Σε τι δραστηριότητες αναψυχής συμμετέχετε και χρειάζεστε οποιαδήποτε υποστήριξη σε σχέση με αυτές;

--

Ποια είναι τα βασικά ζητήματα που πρέπει να εξεταστούν τους επόμενους 6 μήνες;

Καθήκον	Ποιος θα το κάνει;	Μέχρι πότε;	Ημερομηνία επίτευξης

Με ποιον θα επικοινωνήσετε σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης; - αναφέρετε 5 στενούς φίλους / συναδέλφους και τον αριθμό τηλεφώνου τους

5. ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Να γίνετε ένας νεαρός ενήλικας με αυτοπεποίθηση (για παράδειγμα, φροντίζοντας την δημιουργία του εαυτού σου και διατήρηση ραντεβού).

Διαχείριση χρημάτων (για παράδειγμα διαχείριση των δικών σας οικονομικών, διατήρηση των χρημάτων τελευταία, πληρωμή λογαριασμών, αντιμετώπιση οφειλών, αντιμετώπιση τραπεζών).

Καθημερινά καθήκοντα (για παράδειγμα ψώνια, προετοιμασία γευμάτων, διατηρώντας μια ισορροπημένη διατροφή, πεζοπορία, πλυντήριο, εκμάθηση της βασικής συντήρησης του σπιτιού)

Παρούσα κατάσταση

--

Εργασίες για τους επόμενους 6 μήνες

Εργασίες για τους επόμενους 6 μήνες	Ποιος θα τις πραγματοποιήσει;	Μέχρι πότε;	Ημερομηνία επίτευξης

Αισθάνεστε ότι χρειάζεστε βοήθεια ή συμβουλές με κάποιο από τα παρακάτω:

	Τσεκάρω
Νομικά έγγραφα	
Καθοδήγηση στις τοπικές υπηρεσίες	
Λήψη αποφάσεων	
Διαπροσωπική επικοινωνία	
Υγιείς σχέσεις	

6.ΧΡΗΜΑΤΑ

Παρούσα Κατάσταση

--

Εάν εξακολουθείτε να ζείτε σε ένα ανάδοχο σπίτι η δομή, θα συνεχίσετε να λαμβάνετε το χαρτζιλίκι σας και τα ρούχα σας από τον φροντιστή σας.

Έχετε τραπεζικό λογαριασμό;

Ναι/όχι

Εξοικονομήτε χρήματα τακτικά;

Ναι/όχι

Αν όχι, αυτό είναι κάτι που πρέπει να σκεφτείτε ενώ είστε ακόμα υπό φροντίδα και προστασία.

Κόστη διαμονής

Εάν ζείτε στην κοινότητα κάτω των 18 ετών ή βρισκόσθε στην ανώτερη εκπαίδευση άνω των 18 ετών, θα λάβετε υποστήριξη για τα έξοδα διαμονής σας.

Εβδομαδιαίο ποσό που απαιτείται	
---------------------------------	--

Συντήρηση

Εβδομαδιαίο ποσό που θα λαμβάνετε	
-----------------------------------	--

Το ποσό αυτό αποτελείται από τα ακόλουθα ποσά:

Χαρτζιλί	
Χρήματα για ρούχα	
Φαγητό/ προϊόντα καθαρισμού/ είδη υγιεινής	
Έξοδα πανεπιστημίου/πχ. εξοπλισμός	

Ο λογαριασμός σας μπορεί να σας καταβληθεί άμεσα, ειδικά αν βρισκόσθε σε υποστηριζόμενη κατοικία. Αν έχετε μετρητές καρτών τότε θα λάβετε 00.00 ευρώ την εβδομάδα.

Πώς θα λάβετε τα χρήματά σας;

--

7. ΠΟΥ ΘΕΛΩ ΝΑ ΖΗΣΩ

Παρούσα κατάσταση

--

Καθήκοντα για τους επόμενους 6 μήνες

Καθήκοντα για τους επόμενους 6 μήνες	Ποιος θα τις πραγματοποιήσει;	Μέχρι πότε;	Ημερομηνία επίτευξης

8. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Δικαιώματα ή νομικά ζητήματα που εκκρεμούν:

--

Θέματα παραβατικότητας:

--

Καθήκοντα για τους επόμενους 6 μήνες

Καθήκοντα για τους επόμενους 6 μήνες	Ποιος θα τις πραγματοποιήσει;	Μέχρι πότε;	Ημερομηνία επίτευξης

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Νέο άτομο:

Κοινωνικός λειτουργός/φροντιστής αποχώρησης από την δομή προστασίας και φροντίδας:

Μέντορας:

Παράρτημα 2: Σχέδιο Μαθήματος: Ενότητα 1. Εισαγωγή

Ενότητα 1: Εισαγωγή

Διάρκεια: 2 ώρες

☰ **Επισκόπηση**

Η επισκόπηση παρουσιάζει εν συντομία τη ενότητα/υποενότητα, τους στόχους, τα επιθυμητά αποτελέσματα, και τη σύνδεση με τις υπόλοιπες ενότητες.

Η Ενότητα έχει σχεδιαστεί ως εισαγωγική εισήγηση ολόκληρου του σεμιναρίου στους συμμετέχοντες. Οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να συστηθούν στους υπόλοιπους μαθητές και στον/στην εκπαιδευτή/ρια, καθώς και να γνωριστούν με την υπόλοιπη ομάδα. Επιπροσθέτως, το συνολικό περιεχόμενο του σεμιναρίου και οι μεταγενέστερες ενότητες θα παρουσιαστούν ώστε να διασφαλιστεί η ενεργή συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία και η αποκόμιση ουσιαστικής γνώσης. Τέλος, η βαθύτερη σημασία των «Δεξιότητων Ζωής» θα αναλυθεί από τον/την εκπαιδευτή/ρια στο πλαίσιο μιας ολομελούς συζήτησης, καθώς και η σημασία τους για μια ανεξάρτητη ενήλικη ζωή.

Οι μαθητές θα ξεκινήσουν να σκέφτονται τη διαδικασία αποχώρησης από τις δομές φιλοξενίας καθώς και τα απαραίτητα βήματα για την επίτευξη της ανεξαρτησίας. Σε αυτό το πλαίσιο, θα έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν τις δικές τους δεξιότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ανεξάρτητη διαβίωση, και κατά συνέπεια να εξερευνήσουν τα προτερήματά τους και τις αδυναμίες τους.

Θα εξοικειωθούν με τα διαδικαστικά ζητήματα του μαθήματος (διάρκεια, ασκήσεις, υποχρεώσεις, παρουσιολόγια, κώδικα δεοντολογίας, κλπ) και θα έχουν την ευκαιρία να συν-δημιουργήσουν τους κανόνες και τα πρακτικά ζητήματα του μαθήματος.

Σημαντικό στοιχείο 1: Όλα τα διαδικαστικά ζητήματα που σχετίζονται με την εξέλιξη του σεμιναρίου πρέπει να επεξηγηθούν πλήρως, ώστε οι μαθητές να γνωρίζουν τι να περιμένουν αλλά και τι απαιτείται από αυτούς.

Σημαντικό στοιχείο 2: Οι μαθητές πρέπει να ξεκινήσουν να σκέφτονται σχετικά με τη ζωή τους μετά την αποχώρηση από τις δομές φιλοξενίας με ρεαλιστικό τρόπο και να αναγνωρίσουν τις διαφορετικές εναλλακτικές και τα διαφορετικά μονοπάτια που μπορούν να ακολουθήσουν.

Σημαντικό στοιχείο 3: Η δημιουργία ενός φιλικού και ενθαρρυντικού περιβάλλοντος είναι ζωτικής σημασίας. Είναι απαραίτητη η συνεχής διατήρηση ενός πνεύματος ομαδικότητας, ώστε οι μαθητές να επιθυμούν να συμμετέχουν (παρά να νιώθουν υποχρεωμένοι).

Q Ανάλυση Ενότητας

Τα περιεχόμενα της Ενότητας παρουσιάζονται και αναλύονται περαιτέρω, περιγράφοντας τα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν ώστε να υλοποιηθεί η εκπαιδευτική συνάντηση.

Η Ενότητα θα αναπτυχθεί και θα αναλυθεί με γνώμονα τα παρακάτω βήματα:

1. Ο/Η εκπαιδευτής/ρια συστήνεται και παρουσιάζει τον εαυτό του/της εν συντομία (ηλικία, ειδικότητα, προηγούμενη εμπειρία με το συγκεκριμένο πληθυσμό αλλά και με παιδιά γενικώς, εμπειρία στο χώρο της διδασκαλίας κοκ.)
2. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτής/ρια παρουσιάζει συνοπτικά όλο το σεμινάριο αλλά και τη συγκεκριμένη Ενότητα. Όσο αφορά ολόκληρο το σεμινάριο, οι πληροφορίες που θα δοθούν αναφέρονται παρακάτω:

Στόχος: Ο στόχος του σεμιναρίου είναι η προετοιμασία των συμμετεχόντων που σύντομα θα αποχωρήσουν από τις δομές φροντίδας στις οποίες διαμένουν, ώστε να έχουν αποκτήσει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες να ζήσουν μια υγιή, χαρούμενη και ανεξάρτητη ενήλικη ζωή. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της διδασκαλίας του εκπαιδευτικού υλικού, της οργάνωσης ενός συστήματος προσωπικής συμβουλευτικής (mentoring), και της ανάπτυξης εξατομικευμένων σχεδίων για την ενήλικη ζωή (After Care Plans), τα οποία θα δημιουργηθούν από συνεργασία του κάθε συμμετέχοντος και του/της συμβούλου του/της.

Περιεχόμενο: Το περιεχόμενο όλου του σεμιναρίου έχει χωριστεί στις παρακάτω 10 Ενότητες:

Ενότητα 1: Εισαγωγή.

Ενότητα 2: Νομικά Ζητήματα:

Δικαιώματα και Υποχρεώσεις.

Ενότητα 3: Διαχείριση Χρημάτων.

Ενότητα 4: Συντήρηση Κατοικίας.

Ενότητα 5: Πρακτικές Γενικότερης Ενημερίας.

Ενότητα 6: Εκπαίδευση- Κατάρτιση.

Ενότητα 7: Εργασία.

Ενότητα 8: Υγιεινός Τρόπος Ζωής.

Ενότητα 9: Περιήγηση στις Τοπικές Υπηρεσίες.

Ενότητα 10: Επικοινωνία και Διαπροσωπικές Σχέσεις.

Κάθε Ενότητα συμπεριλαμβάνει 3 με 4 μικρότερες Ενότητες, τις Υποενότητες. Κάθε Υποενότητα έχει διάρκεια δύο (2) ώρες.

Εκπαιδευτής: Ο/Η ιδιος/ια εκπαιδευτής/ρια θα διδάξει όλο το σεμινάριο, το οποίο θα έχει συνολική διάρκεια ογδόντα (80) ώρες.

Βιβλίο: Κάθε μαθητής θα λάβει ένα βιβλίο με τίτλο “Life Skills Handbook”. Ο στόχος του “Life Skills Handbook” είναι να παρέχει πληροφορίες σχετικές με τα πρακτικά ζητήματα τα οποία θα διδαχτούν όπως η στέγαση, εκπαίδευση, εργασία, διαχείριση χρημάτων, υγεία, και όλα τα υπόλοιπα ζητήματα που αφορούν την επίτευξη της ανεξαρτησίας. Επίσης, θα καθοδηγήσει τους συμμετέχοντες στη σωστή κατεύθυνση για αναζήτηση συμβουλευτικής και υποστηρίξις εκτός του συστήματος των δομών. Το βιβλίο περιέχει συγκεκριμένες εύληπτες πληροφορίες για τους νέους που πρόκειται να αποχωριστούν από τις δομές εναλλακτικής φροντίδας, στηρίζοντας την μαθησιακή τους πορεία και τα πρώτα βήματά τους στην ενήλικη ζωή.

Πρακτικές λεπτομέρειες: Ο/Η εκπαιδευτής/ρια θα επιβεβαιώσει τον χώρο διεξαγωγής του σεμιναρίου, τη συχνότητα (δύο φορές την εβδομάδα) και τη διάρκεια (δύο ώρες με δεκάλεπτο διάλειμμα) του μαθήματος. Θα είναι υπεύθυνος/η για το Παρουσιολόγιο, όπου όλοι οι μαθητές θα γράφουν το όνομά τους στο κατάλληλο κουτάκι και την υπογραφή τους, την ώρα έναρξης και την ώρα λήξης του μαθήματος. Θα αναφερθούν μερικοί βασικοί κανόνες, όπως η κατανάλωση φαγητού και ποτού κατά τη διάρκεια του μαθήματος, η χρήση κινητών, οι επιπτώσεις σε περίπτωση απουσίας, και ο κώδικας δεοντολογίας (χρήση κατάλληλης γλώσσας, σεβασμός, ελευθερία έκφρασης, ήρεμες συζητήσεις, συμμετοχή σε δραστηριότητες και ασκήσεις, κοκ). Κάποιοι από τους κανόνες δεοντολογίας μπορούν να αποφασιστούν σε συνεργασία με τους μαθητές.

- Μετά την εισαγωγή του/της εκπαιδευτή/ριας, όπου θα γίνει εισαγωγή στα βασικά στοιχεία του σεμιναρίου, θα πραγματοποιηθεί η δραστηριότητα για το «σπάσιμο του πάγου». Ο/Η εκπαιδευτής/ρια θα ζητήσει από τους μαθητές να καθίσουν σε δυάδες. Κάθε μαθητής θα συστηθεί στο άτομο που κάθεται δίπλα του και θα απαντήσει σε πιθανές ερωτήσεις αυτού του ατόμου ώστε να γνωριστούν σε βάθος. Ο/Η εκπαιδευτής/ρια μπορεί να δώσει μερικά παραδείγματα πιθανών ερωτήσεων γνωριμίας όπως η ηλικία, το/την αγαπημένο/η φαγητό/χρώμα/ μουσική/ τραγούδι, χόμπι, ιδανική μελλοντική δουλειά, ταξίδια κοκ. Αυτή η διαδικασία θα διαρκέσει δέκα (10) λεπτά περίπου. Μετέπειτα, κάθε μαθητής/ρια θα παρουσιάσει τον/την διπλανό/ή του/της χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες που έμαθε κατά τη διάρκεια της συζήτησής τους.
- Εφόσον όλοι έχουν παρουσιαστεί από ένα συμμαθητή τους, ο/η εκπαιδευτής/ρια θα ξεκινήσει τις “Ερωτήσεις Έναρξης”. Θα ρωτήσει τους μαθητές για ποιο λόγο επέλεξαν να συμμετέχουν στο μάθημα και ποιες είναι οι προσδοκίες τους.

Θα λάβει υπόψη όλες τις απαντήσεις και θα παρέχει θετικά και ενθαρρυντικά σχόλια σε κάθε απάντηση ώστε να δημιουργηθεί θετική ατμόσφαιρα. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσει να ερμηνεύσει και να κατηγοριοποιήσει τις απαντήσεις σε Δεξιότητες Ζωής, οι οποίες θα συζητηθούν εν συνεχεία.

5. Ο/Η εκπαιδευτής/ρια θα ξεκινήσει να συζητά για την έννοια των Δεξιοτήτων Ζωής. Θα προσπαθήσει να χρησιμοποιήσει απλουστευμένη ορολογία ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να καταλάβουν και να αφομοιώσουν την σημασία τους. Για παράδειγμα, μπορεί να ξεκινήσει ορίζοντας τις Δεξιότητες Ζωής ως τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες ή επιθυμητές στην καθημερινή ζωή. Θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιήσει και τους παρακάτω ορισμούς:

Unicef: Οι “Δεξιότητες Ζωής” ορίζονται ως ψυχοκοινωνικές ικανότητες για προσαρμοστική και θετική συμπεριφορά που επιτρέπουν στα άτομα να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της καθημερινής ζωής. Χωρίζονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες δεξιοτήτων: τις γνωστικές δεξιότητες για την ανάλυση και τη χρήση πληροφοριών, τις ατομικές δεξιότητες για την ανάπτυξη της αυτονομίας και για την αυτοδιαχείριση, καθώς και τις διαπροσωπικές δεξιότητες για την επικοινωνία και την αποτελεσματική αλληλεπίδραση με τους άλλους.»

Βρετανικό Συμβούλιο: “Οι δεξιότητες ζωής είναι ένας όρος που περιγράφει μια σειρά βασικών δεξιοτήτων που αποκτώνται μέσω της μάθησης ή/και μέσω της εμπειρίας του καθενός οι οποίες επιτρέπουν σε άτομα και ομάδες να διαχειρίζονται αποτελεσματικά προβλήματα και ζητήματα που συνήθως προκύπτουν στην καθημερινότητα.”

The Life Skills In Europe Project (LSE): “Οι Δεξιότητες Ζωής αποτελούν συστατικό στοιχείο των ικανοτήτων

για την ζωή και την εργασία ενός ατόμου μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό, πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον. Οι δεξιότητες ζωής αναδύονται και αναπτύσσονται ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου σε πραγματικές συνθήκες ζωής.” Ο/Η εκπαιδευτής/ρια μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να επισημάνουν τα κοινά σημεία στους ορισμούς αυτούς και να τα συνδυάσουν σε ένα νέο ορισμό, αν είναι δυνατόν. Καθώς γίνεται η συζήτηση σχετικά με την σημασία των δεξιοτήτων ζωής, ο/η εκπαιδευτής/ρια θα ζητήσει από τους μαθητές να ονομάσουν μερικές από αυτές τις δεξιότητες και να τις γράψουν στον πίνακα ή στο flipchart. Ορισμένες από τις δεξιότητες που θα πρέπει να περιληφθούν στη λίστα θα είναι: δεξιότητες λήψης αποφάσεων, επίλυσης προβλημάτων, κριτική σκέψη, δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, διαπροσωπικές σχέσεις, αυτογνωσία, ενσυναίσθηση, γραμματισμός, μαθηματικές δεξιότητες, οικονομικές δεξιότητες, γνώσεις σχετικές με τον τομέα της υγείας, τη χρήση υπολογιστών, τη σωστή διαχείριση του χρόνου, την αναζήτηση βοήθειας, δεξιότητες ως πολίτης, δεξιότητες για διαπραγμάτευση και δικτύωση.

6. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτής/ρια θα ζητήσει από τους μαθητές να συμπληρώσουν το Έντυπο 1: Αυτοαξιολόγηση στις Δεξιότητες Ζωής. Οι μαθητές καλούνται να αξιολογήσουν τις δεξιότητές τους, επιλέγοντας το κατάλληλο κουτάκι στη λίστα δεξιοτήτων που περιλαμβάνονται στο έντυπο. Ο/Η εκπαιδευτής/ρια αφήνει να περάσουν πέντε λεπτά, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να συμπληρώσουν το έντυπο και στη συνέχεια ζητάει από τον καθένα να δώσει τις απαντήσεις του. Ως ομάδα, όλοι βρίσκουν κάποια κοινά σημεία / απαντήσεις σχετικά με τις δεξιότητες που εκτιμούν ότι έχουν και τις δεξιότητες που χρειάζονται να αναπτύξουν. Ο/Η εκπαιδευτής/ρια θα πρέπει να επισημάνει τις συγκεκριμένες Ενότητες που αντιστοιχούν στις δεξιότητες που χρειάζονται ανάπτυξη, έτσι ώστε οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν το σύνδεσμο μεταξύ των αναγκών τους και του περιεχομένου του μαθήματος.
7. Μετά τη συζήτηση για το Έντυπο, ο/η εκπαιδευτής/ρια θα ξεκινήσει μια ομαδική συζήτηση/ καταιγισμό ιδεών για τις συγκεκριμένες δεξιότητες που ένας/μια νεαρός/ή ενήλικας χρειάζεται για να ζήσει μια υγιή, χαρούμενη και ανεξάρτητη ζωή μετά την αποχώρηση από τη δομή φιλοξενίας. Οι περισσότερες απαντήσεις λογικά θα είναι κοινές με τη λίστα δεξιοτήτων του βήματος 5, και ενδεχομένως μερικές επιπλέον θα προστεθούν για την συγκεκριμένη περίπτωση των νεαρών ατόμων που είναι ήδη στη διαδικασία αποχώρησης από την εναλλακτική φροντίδα.
8. Ως επόμενο βήμα και καθώς το θέμα της συζήτησης στρέφεται την αποχώρηση από τις δομές, ο/η εκπαιδευτής/ρια αξιοποιεί την ευκαιρία για να αναφερθεί στις σκέψεις και στα συναισθήματα που έχουν οι μαθητές σχετικά με την επικείμενη αποχώρησή τους από το περιβάλλον/σύστημα εναλλακτικής φροντίδας και να ζήσουν μόνοι τους. Ο/Η εκπαιδευτής/ρια ζητάει από τους μαθητές να συμπληρώσουν το Έντυπο 2 (Σκέψεις και Συναισθήματα για την Αποχώρηση από τις Δομές), ατομικά ή σε дуάδες, και τους ζητάει να διαβάσουν δυνατά αυτά που έχουν γράψει, ενθαρρύνοντάς τους να εκφραστούν σε όση έκταση και σε όσο βάθος επιθυμούν. Ο/Η εκπαιδευτής/ρια, αφού όλοι έχουν διαβάσει τις ιδέες τους, συνοψίζει κοινά και διαφορετικά στοιχεία των απαντήσεων, και επεξηγεί πως η πλειοψηφία των αρνητικών σκέψεων και συναισθημάτων θα αντιμετωπισθεί κατά τη διάρκεια της σχεδίασης του ατομικού Σχεδίου για τη ζωή μετά τις δομές.
9. Φτάνοντας στο τμήμα τους μαθήματος με τον τίτλο “Επέκταση”, ο/η εκπαιδευτής/ρια θα δώσει το Έντυπο 3 στους μαθητές και θα τους ζητήσει να καταγράψουν, ατομικά, τουλάχιστον ένα στόχο για τις κατηγορίες που αναφέρονται στο Έντυπο. Αυτό μπορεί να συμπληρωθεί κατά τη διάρκεια του μαθήματος ή να γίνει άσκηση για το σπίτι η οποία θα παρουσιαστεί στο επόμενο μάθημα. Ο/Η εκπαιδευτής/ρια θα πρέπει να ζητήσει να είναι οι

μαθητές όσο πιο συγκεκριμένοι γίνεται όταν περιγράφουν τους στόχους τους, και εξηγεί εν συντομία τη σημασία ύπαρξης συγκεκριμένων και αξιολογήσιμων στόχων καθώς ο αυστηρός καθορισμός των στόχων είναι το πρώτο σημαντικό βήμα για την κατάκτησή τους.

10. Φτάνοντας προς το τέλος της εκπαιδευτικής συνάντησης, σε ένα πλαίσιο ανεπίσημης αξιολόγησης, ο/η εκπαιδευτής/ρια ρωτάει τους μαθητές τις εντυπώσεις τους από την πρώτη συνάντηση. Τους αφήνει να εκφραστούν ελεύθερα σχετικά με το πώς ένιωσαν, τι πιστεύουν για τις διαφορετικές ενότητες του μαθήματος, για τη δομή του μαθήματος, τι τους άρεσε, τι δεν τους άρεσε, ποιες είναι οι μελλοντικές τους προσδοκίες, κοκ. Ενθαρρύνει τους μαθητές να εκφράσουν τις απόψεις τους και τονίζει τη σημασία του συλλογισμού όσο αναφορά όλη αυτή την εμπειρία: είναι σημαντικό και για τον/την εκπαιδευτή/ρια αλλά και για το μαθητή ώστε να ενεργοποιηθούν και να επωφεληθούν και οι δύο πλευρές. Ο/Η εκπαιδευτής/ρια αναζητά και τα αρνητικά σχόλια ώστε να γίνει ξεκάθαρη η δυναμική της ομάδας αλλά και οι ατομικές ανάγκες και το προφίλ κάθε μαθητή. Είναι σημαντικό τα σχόλια να ληφθούν υπόψη ώστε να προσαρμοστούν οι μελλοντικές συναντήσεις ανάλογα.
11. Τέλος, ο/η εκπαιδευτής/ρια ανακεφαλαιώνει όλη την ενότητα, τονίζει τα κομβικά σημεία συζήτησης και αναφέρει ενδεικτικά μερικές πληροφορίες για τα θέματα που θα συζητηθούν στην επόμενη συνάντηση.

© Σκοποί και Στόχοι

Οι σκοποί είναι μια συνοπτική επισκόπηση των στόχων για κάθε μάθημα. Τα Μαθησιακά Αποτελέσματα περιγράφουν τη γνώση και τις δεξιότητες που θα έχουν αποκτήσει οι μαθητές στο τέλος της κάθε συνάντησης

Οι σκοποί και οι στόχοι της Ενότητας είναι:

Για τους μαθητές:

- Να καταλάβουν το περιεχόμενο του σεμιναρίου
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία του σεμιναρίου για τη ζωή εκτός της δομής φιλοξενίας
- Να ορίσουν τις προσδοκίες τους για το σεμινάριο
- Να κατανοήσουν το ρόλο τους κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου
- Να αποκτήσουν μια γενική ιδέα για τις Ενότητες του σεμιναρίου
- Η δημιουργία ενός θετικού, έμπιστου και θετικού περιβάλλοντος που ευνοεί τη μάθηση
- Να έρθουν σε πρώτη επαφή με τον/την εκπαιδευτή/ρια και το ρόλο του/της
- Να σκεφτούν την πρακτική πλευρά της αποχώρησης από τη δομή φιλοξενίας

- Να δημιουργηθεί ομαδικό πνεύμα μεταξύ όλων των μελών του μαθήματος (εμπαιδευτής/τρια, συμμετέχοντες, διοίκηση, κοκ)
- Να νιώσουν άνετα να εκφράσουν τη γνώμη τους, τις ανάγκες τους, τα όνειρα και τους φόβους τους
- Να ενεργοποιηθούν για την συμμετοχή τους στο σεμινάριο
- Να κατανοήσουν την δομή του σεμιναρίου και το διαφορετικό περιεχόμενο κάθε ενότητας
- Να κατανοήσουν τη χρήση του “Life Skills Handbook”
- Να κατανοήσουν την έννοια και τη σημασία των “Δεξιοτήτων Ζωής”

Για τον/την εκπαιδευτή/τρια:

- Να σχηματίσει μια πρώτη εντύπωση για τα άτομα που αποτελούν την ομάδα καθώς και τη δυναμική μεταξύ τους
- Να διαπιστώσει και να επιβεβαιώσει υποθέσεις που υπήρχαν πριν την αρχή του μαθήματος
- Να εξηγήσει επαρκώς το περιεχόμενο του σεμιναρίου και τα πρακτικά ζητήματα του (διάρκεια, βιβλίο, ασκήσεις, παρουσιολόγια, κοκ)
- Να κατανοήσει τις συγκεκριμένες ανάγκες και επιθυμίες που εξέφρασαν οι μαθητές
- Να δημιουργήσει ένα θερμό και ενθαρρυντικό περιβάλλον μάθησης
- Να κατανοήσει με τη διαδικασία αξιολόγησης του μαθήματος αλλά και της αυτό-αξιολόγησης
- Να εξασκήσει την “ενεργή ακρόαση” όταν συζητά με τους μαθητές
- Να κάνει πιθανές διορθώσεις και αλλαγές με βάση τα σχόλια των μαθητών

Συζήτηση/ Ερωτήσεις Έναρξης

Η συζήτηση στοχεύει στο να εισάγει τους σκοπούς στους μαθητές μέσω ερωτήσεων σχετικών με το συγκεκριμένο θέμα.

Τι σημαίνει για εσάς η “ζωή μετά τη δομή φιλοξενίας;” Γιατί αποφασίσατε να εγγραφείτε στο σεμινάριο αυτό; Ποιες είναι οι προσδοκίες σας σχετικά με το σεμινάριο αυτό; Ποιες είναι για εσάς οι Δεξιότητες Ζωής; (ορισμός, σημασία για έναν νεαρό ενήλικα). Δημιουργήστε μια λίστα.

Δραστηριότητα

Κάθε σχέδιο μαθήματος περιγράφει δραστηριότητες που υποστηρίζουν τους σκοπούς. Η δραστηριότητα προσδίδει ένα δημιουργικό, πρακτικό τρόπο στην διδασκαλία κάθε υποενότητας. Είδη δραστηριοτήτων είναι: απλή συζήτηση, συνεργασία σε δυάδες, παιχνίδι ρόλων, καταιγισμός ιδεών, λύσεις προβλημάτων, γραπτές ασκήσεις, εξέταση συγκεκριμένων περιπτώσεων, ερωτηματολόγια, κουίζ, κοκ. Κάθε δραστηριότητα υποστηρίζεται από σχετικό υλικό όπως φυλλάδια, flip-charts, οπτικοακουστικό υλικό, κοκ.

Είδος Δραστηριότητας: Συνεργασία σε Ζευγάρια

Δραστηριότητα για το «σπάσιμο του πάγου»: Πάρτε δέκα λεπτά να συστηθείτε και να γνωρίσετε τον/την διπλανό/ή σας. Κρατήστε σημειώσεις και συστήστε τον/την στην υπόλοιπη ομάδα.

Είδος Δραστηριότητας: Καταγραφή

Έντυπο 1: Προσωπική αξιολόγηση σε Δεξιότητες Ζωής. Οι μαθητές αξιολογούν τις ικανότητές τους σημειώνοντας το κατάλληλο κουτάκι στην λίστα με τις δεξιότητες που καταγράφονται στο Έντυπο.

Είδος Δραστηριότητας: Καταιγισμός ιδεών

Οι μαθητές ζητούνται να αναλογιστούν και να συζητήσουν τις παρακάτω ερωτήσεις: Ποιες δεξιότητες/ γνώσεις/ ικανότητες είναι απαραίτητες για ένα νεαρό ενήλικα για να ζήσει μια ανεξάρτητη ζωή μετά τη δομή φιλοξενίας;

Είδος Δραστηριότητας: Καταγραφή

Έντυπο 2: Σκέψεις και Συναισθήματα για την αποχώρηση από τη δομή φιλοξενίας.

✓ Επέκταση

Η δραστηριότητα επέκτασης έχει σχεδιαστεί για να συμπληρώσει την αρχική δραστηριότητα με περαιτέρω δουλειά εντός της τάξης ή με άσκηση για το σπίτι.

Περαιτέρω Δραστηριότητες:

Έντυπο 3: Οι μαθητές ζητούνται να σημειώσουν τουλάχιστον ένα στόχο από τις κατηγορίες που περιλαμβάνονται στο Έντυπο.

☰ Αναθεώρηση/ Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση είναι σημαντικό στοιχείο σε κάθε σχέδιο μαθήματος επειδή καταδεικνύει εάν και κατά πόσο οι σκοποί και οι στόχοι έχουν επιτευχθεί.

Ομαδική συζήτηση

Πώς σας φάνηκε το μάθημα; Ο/Η εκπαιδευτής/ρια ρωτά τους μαθητές τη γνώμη τους μετά την πρώτη συνάντηση. Τους ενθαρρύνει να ανοιχτούν και να κάνουν σχόλια και παρατηρήσεις. Στην περίπτωση που φανούν διστακτικοί, ο/η εκπαιδευτής/τρια ξεκινά με το να εκφράσει τη δική του/της άποψη κάνοντας παράλληλα θετικά σχόλια και χρησιμοποιώντας χιούμορ. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης οι μαθητές ενθαρρύνονται να εκφράσουν συναισθήματα, σκέψεις, και φόβους που μπορεί να δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της συνάντησης.

☰ Συνεργατική Ανατροφοδότηση

Η συνεργατική ανατροφοδότηση υποδεικνύει έναν άλλον τρόπο συνδυασμού των αποτελεσμάτων από τα προηγούμενα τμήματα του Σχεδίου Μαθήματος.

Παρουσίαση

Στο τέλος, ο/η εκπαιδευτής/τρια συνοψίζει τα σημαντικά στοιχεία που αναφέρθηκαν και προσπαθεί να συνδέσει τους φόβους και τις σκέψεις που έχουν εκφραστεί με το περιεχόμενο του μαθήματος. Αυτό έχει ως σκοπό να δημιουργήσει ένα θετικό και καθησυχαστικό τέλος στην συνάντηση καθώς και να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών για τις επόμενες συναντήσεις.

💡 Συμβουλές για Εκπαιδευτές

Οι συμβουλές για τους εκπαιδευτές προτείνουν δημιουργικούς τρόπους για εμπλουτισμό των δραστηριοτήτων ή/και την ενσωμάτωση της δραστηριότητας σε ένα συγκεκριμένο θέμα.

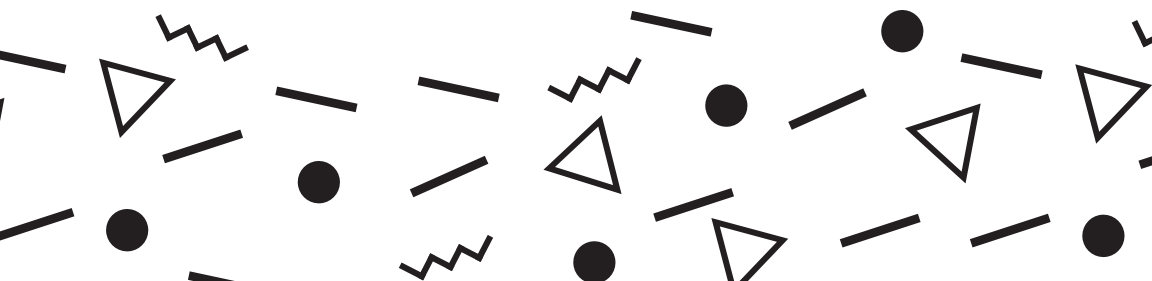
Να είσαι ευέλικτος/η. Στην περίπτωση που οι μαθητές δεν κατανοούν το περιεχόμενο μιας δραστηριότητας, προσπάθησε να το εξηγήσεις με διαφορετικούς τρόπους, ειδικά με τη χρήση εύληπτων παραδειγμάτων με τα οποία μπορούν οι μαθητές να ταυτιστούν.

Όταν ζητάμε από κάποιον να μοιραστεί κάτι προσωπικό, είναι πάντα χρήσιμο να ξεκινήσουμε δίνοντας οι ίδιοι το παράδειγμα. Να έχετε πρόχειρα προσωπικά παραδείγματα και ιστορίες για να μοιραστείτε, ειδικά όταν συζητάτε στόχους, σκέψεις και φόβους.

Να είσαι ανοιχτός/η και ενθαρρυντικός/η. Ειδικά κατά την διάρκεια της πρώτης συνάντησης, ο απόλυτος στόχος είναι η δημιουργία ενός θετικού περιβάλλοντος και η προώθηση της συμμετοχής όλων. Προσπαθήστε να συμπεριλάβετε όλους στις συζητήσεις, χωρίς πίεση ή αξιολογικά σχόλια.

Να είσαι ανοιχτός/η και ενθαρρυντικός/η. Να θυμάσαι τι λειτούργησε και τι όχι ώστε να προσαρμοστούν οι ενότητες και οι δραστηριότητες αναλόγως στις μετέπειτα συναντήσεις.

Να είστε καλά προετοιμασμένος/η: Να έχεις ετοιμάσει από πριν τα έντυπα και τις παρουσιάσεις της Ενότητας και να έχεις ένα εφεδρικό σχέδιο σε περίπτωση που κάτι δε λειτουργήσει σωστά.

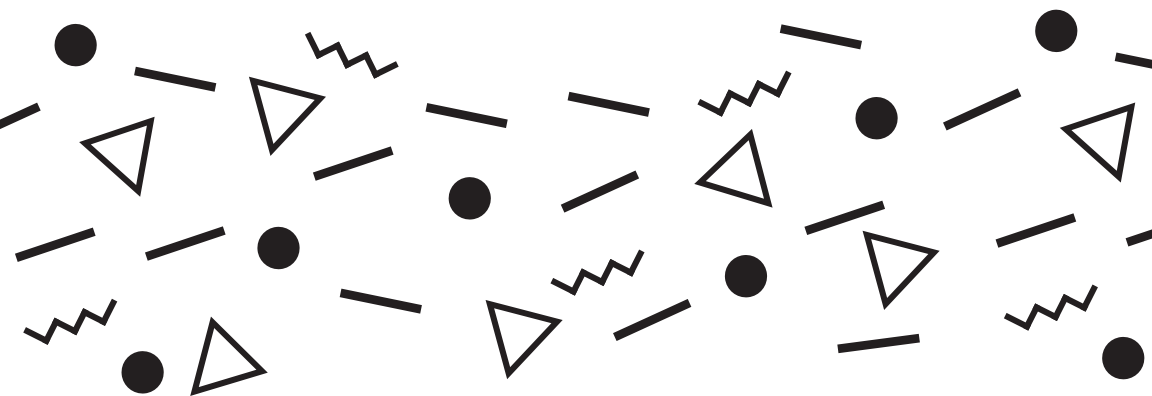
Ενότητα 1, Έντυπο 1: Αυτοαξιολόγηση στις Δεξιότητες Ζωής

Οι παρακάτω ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν να αναγνωρίσετε τις δεξιότητες ζωής τις οποίες κατέχετε και να αναγνωρίσετε ποιές θέλουν παραπάνω ανάπτυξη. Προσπαθήστε να απαντήσετε κάθε ερώτηση ατομικά και με ειλικρίνεια. Μετά την ολοκλήρωση της άσκησης, μοιραστείτε την με την ομάδα σας και εντοπίστε τις δεξιότητες που θα επιθυμούσατε να ενδυναμώσετε.

Τρεις με τέσσερις δεξιότητες από κάθε Ενότητα πρέπει να περιληφθούν.

Δραστηριότητα/ Ικανότητα	Δε γνωρίζω πώς να το κάνω αυτό	Θα χρειαστεί να μάθω περισσότερα για αυτό	Μπορώ να το κάνω αυτό
Γνωρίζω τη διαδικασία έκδοσης της Αστυνομικής Ταυτότητας			
Ξέρω πώς να χειριστώ την ιστοσελίδα που περιλαμβάνει ταφορολογικά στοιχεία μου (Tax-isNet)			
Ξέρω που ψηφίζω			
Γνωρίζω τους αριθμούς έκτακτης ανάγκης (Αστυνομία, Πυροσβεστική, κοκ)			
Ξέρω πώς να ανοίξω έναν τραπεζικό λογαριασμό			
Ξέρω πώς να αποταμιεύσω χρήματα για το μέλλον			
Ξέρω πώς να χρησιμοποιήσω το μηχάνημα ανάληψης χρημάτων (ATM)			
Ξέρω πώς να λάβω οικονομική υποστήριξη			
Ξέρω ποιο είδος διαβίωσης (συγκατοίκηση, μόνος/η, με οικογένεια, κοκ) θα προτιμούσα			

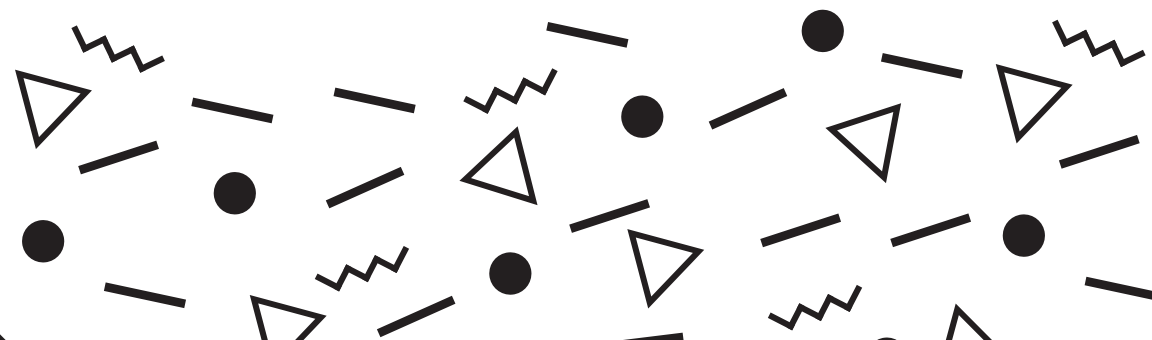
Δραστηριότητα/ Ικανότητα	Δε γνωρίζω πώς να το κάνω αυτό	Θα χρειαστεί να μάθω περισσότερα για αυτό	Μπορώ να το κάνω αυτό
Μπορώ να δημιουργήσω ένα σχέδιο διαχείρισης χρημάτων για να υπολογίσω τα πρώτα έξοδα της μετακόμισης (προκαταβολή, ενοίκιο του πρώτου μήνα, οικιακά σκεύη, κοκ)			
Ξέρω πώς να συμπληρώσω μια αίτηση για ενοίκιο η οποία συμπεριλαμβάνει συστάσεις			
Γνωρίζω ποιες τροφές είναι υγιεινές και ποιες όχι			
Γνωρίζω πώς να μαγειρέψω ένα απλό γεύμα			
Γνωρίζω το είδος της γυμναστικής άσκησης που θα ήθελα να κάνω και που μπορώ να την κάνω			
Γνωρίζω τα διαφορετικά επίπεδα της εκπαίδευσης (Γριτοβάθμια, Επαγγελματική Κατάρτιση, Άτυπη Μάθηση, κλπ)			
Γνωρίζω πού μπορώ να λάβω δωρεάν μαθήματα για ξένες γλώσσες			

Ενότητα 1, Έντυπο 2: Σκέψεις και Συναισθήματα για τη Ζωή μετά τις Δομές Φιλοξενίας

Γράψτε στον παρακάτω πίνακα κάποιες θετικές σκέψεις και συναισθήματα και κάποιες από τις ανησυχίες σας για την αποχώρηση από τη δομή φιλοξενίας. Συζητήστε τις απαντήσεις σας με την υπόλοιπη ομάδα.

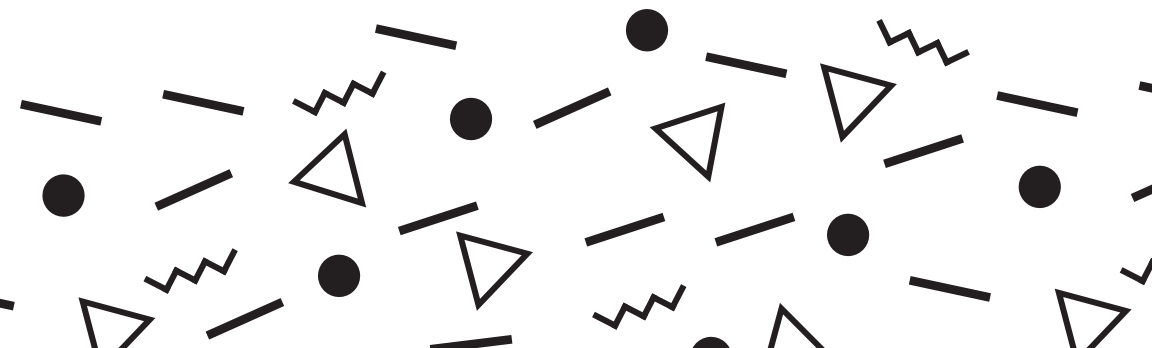
Είμαι χαρούμενος-η/ ενθουσιασμένος-η για την αποχώρηση από τη δομή και για την μελλοντική μου ανεξάρτητη ζωή επειδή.	Είμαι ανήσυχος-η/λυπημένος-η που θα αποχωρήσω από τη δομή επειδή..
<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • • • • • • • • • • 	<ul style="list-style-type: none"> • • • • • • • • • • • • • • •

Ενότητα 1, Έντυπο 3: Στόχοι

Σημειώστε τουλάχιστον ένα στόχο που θα επιθυμείτε να έχετε πετύχει μέσα τους επόμενους έξι μήνες για κάθε κατηγορία:

1. Εισόδημα/Χρήματα:	
2. Διαμονή:	
3. Εκπαίδευση:	
4. Αθλήματα/ Φυσική Άσκηση:	
5. Εργασία/ Δουλειά:	
6. Αγορά:	
7. Φίλοι/ Κοινωνικός Κύκλος:	
8. Ελεύθερος χρόνος/ Χόμπι:	
9. Ταξίδι:	
10. Για τον εαυτό μου:	

Παράρτημα 3: Λίστα Συμμετεχόντων

Δομή:

Ημερομηνία:

No.	Όνομα	Υπογραφή
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		

Παράρτημα 4: Αξιολόγηση εκπαιδευόμενου

ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΖΩΗΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

Παρακαλούμε απαντήστε στην ερώτηση 1,
βαθμολογώντας την από το 1=μη υπαριτές μέχρι το 5=άριστες.

1. Πως αξιολογείτε τις δεξιότητές σας πριν και μετά το σεμινάριο;

Θεματικές ενότητες	Πριν το σεμινάριο					Μετά το σεμινάριο				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Νομικά ζητήματα										
Διαχείριση χρημάτων										
Διατήρηση κατοικίας										
Ευημερία										
Εκπαίδευση										
Εργασία										
Καλός τρόπος ζωής										
Πλοήγηση τοπικών υπηρεσιών										
Διαπροσωπικές σχέσεις										

Παρακαλούμε απαντήστε στις ερωτήσεις 2 έως 10, με 1= διαφωνώ απόλυτα και 10=συμφωνώ απόλυτα.

2. Το εργαστήριο δεξιοτήτων ζωής ήταν αντάξιο των προσδοκιών μου:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Τα θεματικά πεδία στα οποία επικεντρώθηκε το σεμινάριο ήταν σημαντικά για εμένα:

	1	2	3	4	5
Νομικά ζητήματα					
Διαχείριση χρημάτων					
Διατήρηση κατοικίας					
Ευημερία					
Εκπαίδευση					
Εργασία					
Καλός τρόπος ζωής					
Πλοήγηση τοπικών υπηρεσιών					
Διαπροσωπικές σχέσεις					

4. Το εκπαιδευτικό υλικό (Βιβλίο-Μαθητή, Σημειωματάριο) για κάθε θεματικό πεδίο ήταν υψηλής ποιότητας:

	1	2	3	4	5
Νομικά ζητήματα					
Διαχείριση χρημάτων					
Διατήρηση κατοικίας					
Ευημερία					
Εκπαίδευση					
Εργασία					
Καλός τρόπος ζωής					
Πλοήγηση τοπικών υπηρεσιών					
Διαπροσωπικές σχέσεις					

5. Τα υποστηρικτικά μέσα και ο εξοπλισμός του σεμιναρίου ήταν επαρκή:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Οι υποδομές και οι αίθουσες ήταν κατάλληλες για τις ανάγκες του σεμιναρίου:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

7. Οι υπεύθυνοι του προγράμματος (εκπαιδευτές, διοικητικό προσωπικό), ανταπεξήλθαν στις ανάγκες του σεμιναρίου:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. Τα θεματικά πεδία στα οποία επικεντρώθηκε το σεμινάριο θα υποστηρίξουν την ζωή μου μετά την δομή φροντίδας:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. Αξιολογήστε τους εκπαιδευτές που συμμετείχαν στο σεμινάριο:

Όνομα Εκπαιδευτή:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10. Αναφέρετε τις πιο σημαντικές πτυχές του σεμιναρίου, ξεκινώντας από αυτήν που σας φάνηκε η σημαντικότερη από όλες:

.....

11. Εάν είχατε τη δυνατότητα να επιλέξετε ένα άλλο εργαστήριο, ποιο θέμα θα προτιμούσατε να έχει;

.....

12. Προτάσεις βελτίωσης του εργαστηρίου:

.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

Παράρτημα 5: Φόρμα Τελικής Αξιολόγησης Εκπαιδευτών

Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευόμενου (Κλίμακα 1-100)	
Τίτλος Προγράμματος	Σεμινάρια Δεξιοτήτων Ζωής
Όνομα Εκπαιδευτή	
Ώρες Διδασκαλίας	

Α/Α	Εκπαιδευόμενος	Επίπεδο γνώσεων	Συμμετοχή και συνεργατικότητα	Στάση και συμπεριφορά	Πρωτοβουλία - Συνέπεια - Οργάνωση	Αποκτηθείσες δεξιότητες	Συνολική αξιολόγηση	Σχόλια
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΖΩΗΣ

1. Αξιολογήστε το πρόγραμμα χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα σε σχέση με τα παρακάτω πεδία:

	85 -100	60 -85	40-60	0-40
Είχατε αρκετό χρόνο για την ανάπτυξη του θέματος που διδάξατε				
Τα μέσα εκπαίδευσης που είχατε στη διάθεσή σας ήταν επαρκή.				
Τα μέσα εκπαίδευσης που είχατε στη διάθεσή σας ήταν κατάλληλα.				
Οι μέθοδοι / τεχνικές εκπαίδευσης που χρησιμοποιήθηκαν ήταν επαρκείς.				
Βαθμός επίτευξης των διδακτικών στόχων				
Επίπεδο ενδιαφέροντος των εκπαιδευόμενων.				
Οι πληροφορίες που λάβατε σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και τους στόχους κατάρτισης του προγράμματος ήταν αρκετές.				
Αποτελεσματικότητα του συστήματος αξιολόγησης και παρακολούθησης.				
Επίπεδα αλληλεπίδρασης και συμμετοχής της ομάδας.				
Τα σεμινάρια παρείχαν στους εκπαιδευόμενους χρήσιμες πληροφορίες για το μέλλον τους.				
Το υλικό που παρουσιάστηκε παρείχε στους εκπαιδευόμενους νέες και χρήσιμες πληροφορίες.				
Η δομή και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού προγράμματος διευκολύνει την εκπαίδευση και την προετοιμασία των εκπαιδευομένων σχετικά με τη ζωή μετά τις δομές φροντίδας και προστασίας.				

2. Υπήρξε συνέπεια όσον αφορά την άφιξη και την αναχώρηση των εκπαιδευομένων;

Ναι Όχι

3. Παρείχαστε ασκήσεις και δραστηριότητες στους εκπαιδευόμενους κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου;

Ναι Όχι

4. Υπήρξαν προβλήματα που εμπόδισαν την εργασία σας κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου;

Εάν ΝΑΙ, ποια ήταν αυτά;

.....

.....

.....

.....

5. Τι θα προτεινάτε ως πιθανές βελτιώσεις σε μελλοντικά σεμινάρια;

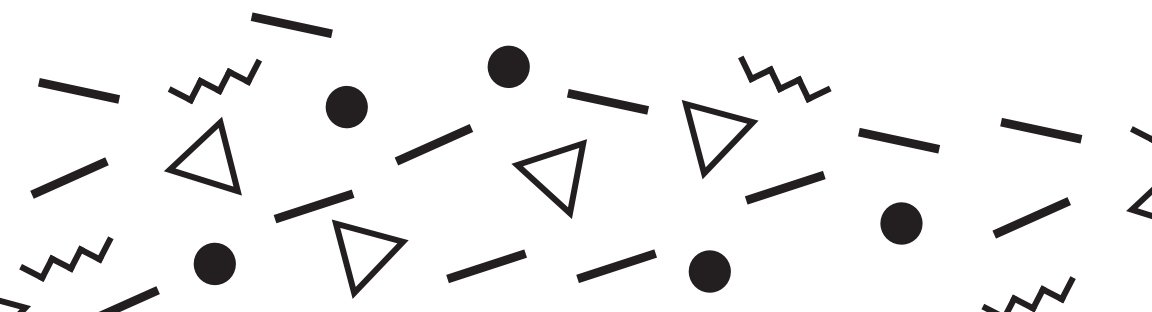
.....

.....

.....

.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

Παράρτημα 6: Λίστα Συμμετεχόντων

No.	Όνομα	Υπογραφή
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		

Παράρτημα 7: Φόρμα αυτο-αξιολόγησης εκπαιδευτών

Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευόμενου (Κλίμακα 1-100)	
Τίτλος Προγράμματος	Σεμινάρια Δεξιοτήτων Ζωής
Όνομα Εκπαιδευτή	
Ώρες Διδασκαλίας	

1. Αξιολογήστε τον εαυτό σας βάσει της παρακάτω κλίμακας, όσων αφορά τα ακόλουθα πεδία:

	85 -100	60 -85	40-60	0-40
Επικοινωνιακότητα				
Μεταδοτικότητα				
Δεξιότητες Παρουσίασης				
Δεξιότητες εκπαίδευσης				
Δεξιότητες διαχείρισης χρόνου				
Ακρίβεια στην ακολουθία του χρονοδιαγράμματος				
Παροχή εκπαιδευτικού υλικού				
Γνώση του αντικειμένου				
Διαχείριση της ομάδας εκπαιδευόμενων				
Συνεργασία με τον υπεύθυνο του εργαστηρίου				

2. Ήσασταν κατάλληλα προετοιμασμένος για το εργαστήριο δεξιοτήτων ζωής; Παρακαλούμε σχολιάστε

.....

.....

.....

.....

3. Τι θα κάνατε διαφορετικά σε μελλοντικά εργαστήρια;?

.....

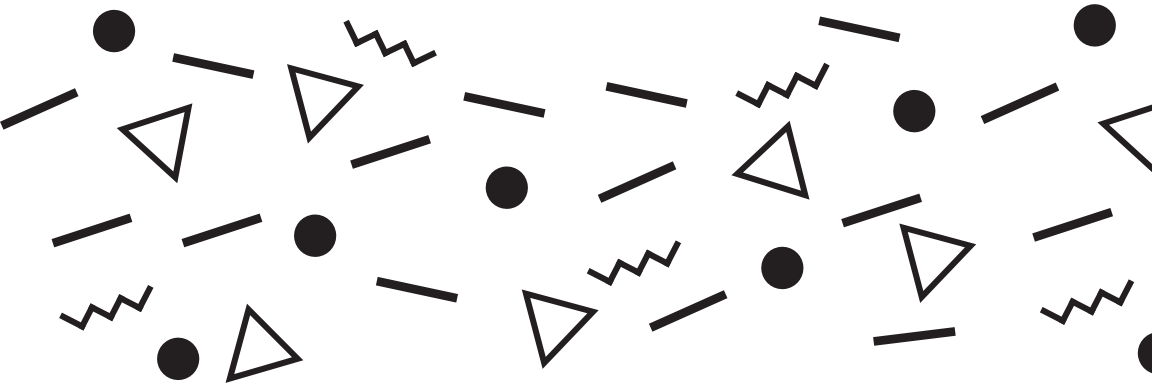
.....

.....
.....

4. Παρακαλούμε διατυπώστε οποιοδήποτε άλλο σχόλιο σε σχέση με το εργαστήριο δεξιοτήτων ζωής

.....
.....
.....
.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

Αρ.	Όνομα Συμμετέχοντα	Έναρξη	Υπογραφή	Λήξη	Υπογραφή

